

Innenfor eller utenfor?

*En studie av praksis i møter med «de andre» og
kosmopolitisk symbolbruk i en japansk
studentklubb*

Janne Margrethe Næss

Masteroppgave ved Sosialantropologisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

16.mai 2013

© Janne Margrethe Næss

2013

Innenfor eller utenfor? En studie av praksis i møter med «den andre» og kosmopolitisk symbolbruk i en japansk studentklubb

Janne Margrethe Næss

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: OkPrintShop. okprintshop.no, Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven er basert på feltarbeid ved en studentklubb tilknyttet et universitet i byen Nagoya i Japan. Studentklubben arbeider for økt samarbeid mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter. Klubben hjelper utvekslingsstudenter informasjon når de ankommer universitetet, men deres primære arbeid går ut på å arrangere tilstelninger som muliggjør samarbeid og møter mellom studentene.

Japan er et moderne land, og et møte med Tokyo, Japans hovedstad, er som å komme til hvilken som helst storby. Japan er også under kulturell innflytelse fra Asia, og det har gjort at landet kan beskrives både som Asia og Vesten på en og samme tid. En av problemstillingene som har stått sentralt i studier av Japan er relasjonene mellom innsidegrupper og utsidegrupper, henholdsvis *uchi* og *soto*. Med hovedfokus på de japanske studentene, og en forståelse av dem som en *uchi*-gruppe, vil oppgaven se på hva som oppstår i deres møter med «de andre», men også dynamikken mellom de japanske studentene i studentklubben. Alle grupper, uansett hva de måtte bygge på, markerer forskjeller og grenser til andre. I Japan har dette fått spesiell betydning ved at skiller mellom innside og utside eksisterer i alle sosiale relasjoner. *Uchi* og *soto* er usynlig, men blir synliggjort gjennom praksis, og medfører at du vil måtte ta og føle på enhver samhandling du inngår i. Disse skillene er kontekstuelle, og vil påvirke hvordan du snakker, posisjonerer deg og samhandler, avhengig av hvem «den andre» du møter er.

Avhandlingen ser på hvordan de japanske studentenes praksis konstruerer og rekonstruerer skiller mellom innside og utside, og hvordan dette blir uttrykt gjennom blant annet ved deres bruk av språk, bekledning og bruken av rom. Ved å se på hvordan de japanske studentene samarbeider med utvekslingsstudenter for å muliggjøre møter mellom studentene, vil oppgaven også inneholde eksempler på hvordan de balanserer fremstillinger av seg selv som verdensvante innenfor deres lokale gruppetilhørighet. Da de japanske studentenes praksis av *uchi* og *soto* ender opp med å ekskludere nettopp dem som er ment å inkluderes, søker oppgaven å vise leseren hvilke paradokser som oppstår i dette klubbarbeidet.

Forord

Feltarbeidet var mitt første møte med Japan. Et land jeg lenge hadde drømt om å besøke.

Gjennom bøker, filmer og studier hadde jeg mange forventninger til hvordan det ville bli å bo i det japanske samfunnet. Heldigvis skulle jeg ikke bli skuffet. I tillegg til å ha fått et innblikk i japansk kultur, har jeg også i denne prosessen lært mye om meg selv. Feltarbeidet, og senere arbeidet med masteroppgaven, har vært en spennende og utfordrende reise jeg ikke ville vært foruten.

At jeg i dag sitter med en ferdig masteroppgave hadde ikke vært mulig uten god støtte og hjelp, og i den forbindelse er det flere som fortjener en plass på denne siden. Først og fremst sender jeg en stor takk til studentklubben ACE for at jeg kunne delta i deres studentklubb, og at jeg fikk mulighet til å møte så mange informanter ved å komme på studentmøter og tilstelninger. Spesielt vil jeg få takke Yuki og Haru for deres vennskap og støtte under oppholdet mitt. En stor takk rettes til professor Takai, som ved å stille som garantist på visumsøknaden min, muliggjorde oppholdet mitt i Japan. Jeg ønsker også å takke vertsfamilien min for at de skapte så gode og trygge rammer for meg. Jeg sitter igjen med følelsen av at jeg nå også har besteforeldre i Japan etter månedene jeg bodde hos dere.

Takk til veileder for at du har hjulpet meg med å finne fokus i oppgaven. En stor takk til mine medstudenter. Dere har vært uvurderlige samtalepartnere over en kopp kaffe på pauserommet. Tusen takk til snille Elene for korrekturlesing, og takk til min kjære kusine Vibeke for alle de gangene du har lest oppgaven min. Oss antropologer i mellom har dine innspill vært viktige for meg.

Helt til slutt vil jeg få takke familie og venner for deres støtte underveis, og sist men ikke minst, min samboer Thomas, som alltid stiller opp for meg. Dine gode klemmer underveis hadde jeg ikke klart meg uten. Jeg er veldig takknemlig for at dere tok dere tid til å besøke meg i Japan, slik at dere fikk innblikk i hvordan jeg hadde det på feltarbeid, og dermed kunne forstå mer av prosessen det har vært å skrive denne masteroppgaven.

Japanske ord oversettes i teksten, med det norske ordet i parentes. Informantutsagn og sitater er mine oversettelser.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: INTRODUKSJON	2
TEMA OG PROBLEMSTILLING	2
BEGREPSAVKLARING OG TEORETISK RAMMEVERK	6
<i>Uchi og soto</i>	6
Kosmopolitisme.....	8
Hverdagskosmopolitisme	9
Konsumerkosmopolitisme.....	10
OPPGAVERNS OPPBYGGING.....	11
Kapittel 2: FELT, KONTEKST OG INFORMANTER.....	14
DET JAPANSKE UTDANNINGSSYSTEMET	15
<i>Kokusaika</i> ; kosmopolitiske prosjekter i japansk utdanning	16
UTVEKSLING VED UNIVERSITETET.....	18
STUDENTLIV	19
INFORMANTER	19
Action Group for Cross Cultural Exchange (ACE).....	19
Uttekslingsstudentene.....	22
AKTUALISERING – Hvorfor studere en studentklubb i Japan?	23
Kapittel 3: METODE OG ETIKK	26
INNGANG TIL FELTET.....	26
Bosituasjon og relasjon til feltet.....	27
AVGRENSNING AV FELT.....	28
Gjøre urbant feltarbeid	29
METODER FOR DATAINNSAMLING.....	29
Deltakende observasjon.....	29
Intervju	30

Spørreundersøkelse	31
Sekundære kilder.....	32
SPRÅKLIGE UTFORDRINGER	32
ETISKE PROBLEMSTILLINGER	34
ANONYMISERING	35
Kapittel 4: SOTO – Ekskluderende praksis.....	36
STUDENTMØTER – EKSKLUDERENDE PRAKSIS FØR SAMARBEID	39
Språk som mekanisme for inkludering og ekskludering	42
<i>IKU?</i> – Når det ikke er «nødvendig» å være høflig	44
BASAR - EKSKLUDERING I SAMARBEID	46
Bekledning som mekanisme for inkludering og ekskludering	46
Egen evaluering av samarbeid.....	48
Fravær av forpliktelser – ytterligere uttrykk for <i>uchi</i> og <i>soto</i>	49
«De andre» inkluderer ikke oss	50
«Hva skal jeg egentlig gjøre der da?»	50
AVSLUTNING	51
Kapittel 5: UCHI – Inkludering gjennom kosmopolitisk symbolbruk.....	54
«JORDA RUNDT» - EVENT I SAMARBEID	55
Uttekslingsstudenter tilsidesatt i «eget» <i>event</i>	56
Fremstillinger av seg selv som kosmopolitisk og inkluderende.....	58
Evaluering av samarbeidet – Hvordan synes vi <i>eventet</i> gikk?	60
Kosmopolitisk symbolbruk i lokal setting - hverdagskosmopolitisme.....	61
AKOGARE - LENGSEL ETTER DEN UOPPNÅELIGE «ANDRE».....	64
Mat som kosmopolitisk symbol.....	65
Enkle kosmopolitiske uttrykk - ungdom som brikolører.....	68
AVSLUTNING	70
Kapittel 6: SOTO – Praksis som reproducerer <i>uchi</i> og <i>soto</i>	72

VISJONER OM SAMARBEID	74
Kosmopolitiske fremstillinger av seg selv i <i>uchi</i> -gruppen	75
NIHONJINRON – MYTEN OM JAPANSK SÆREGENHET	77
Ikke glem hvem du er!.....	78
AVSLUTNING	79
Kapittel 7: OPPSUMMERENDE BEMERKNINGER	82
VIDERE ARBEID FOR ACE.....	86
LITTERATURLISTE.....	88
VEDLEGG 1.....	96

Kapittel 1: INTRODUKSJON

TEMA OG PROBLEMSTILLING

Japan har gjennom sin økonomiske tilstedeværelse, kulturelle innflytelse og teknologiske dominans gjort landet til en utfordrer til det som kan sies å være det vestlige hegemoniet i den moderne verden. Landet er verdens nest største økonomi, og innhentet Vesten teknologisk allerede i 1980-årene (Grandum 2005:176). Landet er både moderne og sterkt økonomisk, men det er også under stor kulturell innflytelse fra Asia, og dette har medført at landet befinner seg i en særstilling der det kan assosieres både med Asia og Vesten (Iwabuchi 2002: 2-9). Kowa Iwabuchi skriver i boken *Recentring globalization* at Japan kan ses som «tredje-verden» og «første-verden» på én og samme tid (Iwabuchi 2002:2-9), og forsøk på å forstå det japanske samfunnet har vært til hodebry for mange samfunnsvitere opp i gjennom tidene (Clammer 2000:203).

En av problemstillingene som har stått sentralt i studier av Japan er relasjonene mellom innsidegrupper og utsidegrupper, henholdsvis *uchi* og *soto*. Japanere er bare en av mange grupper fra Stillehavsregionen som har slike skiller mellom innside og utside. Vi finner dette også blant samoanere, javanesere og ilongot (Rosenberger 1994:99). Thomas Hylland Eriksen og Halvor Finess Tretvoll skriver at i følge antropologen Marianne Gullestad, som i mange år forsket på norsk hverdagsliv, er også nordmenn ekstremt opptatt av grenser. Denne grensesettingen foregår på en absolutistisk måte; enten er du innenfor eller så er du utenfor (Eriksen og Tretvoll 2006:78). Alle grupper, uansett hva de måtte bygge på, markerer forskjeller og grenser til andre. Det er ikke i seg selv noen grunn til å anta at det må være større solidaritet blant etniske engelskmenn enn i et mer spraglete lokalsamfunn (Eriksen og Tretvoll 2006: 110-111). Det spesielle for Japan ligger imidlertid i hvordan skillene mellom innside og utside er til stede i nær sagt enhver sfære (Bachnick 1992:153), noe som medfører at du må ta og føle på enhver situasjon av samhandling. Det vil påvirke hvordan du snakker, posisjonerer deg og samhandler med andre mennesker i alle sosiale relasjoner. Det er nesten umulig å snakke om japansk sosial struktur uten å nevne eller se på hva betydningen *uchi* og *soto* har for relasjoner (Wetzel 1994:74). Flere klassiske verker er skrevet om disse temaene,

med blant annet Ruth Benedict og Chie Nakane som de mest innflytelsesrike i denne litteraturen. Ruth Benedicts bok *Chrysanthemum and the Sword* fra 1946 var en tilnærming til å forstå japanere i en tid med verdenskrig. Hennes studier fra denne tiden har likevel i ettertid hatt så stor innflytelse at Harumi Befu mener at mye av antropologien om Japan er bøker basert på fotnoter til hennes klassiske verk (Befu 2001:51). Chie Nakane er mest kjent for sin bestselger *Japanese* (1967), men også utenfor Japan for boken *Japanese Society* (1970). Denne boken har søkelys på vertikale sosiale relasjoner i Japan, og hva det innebærer for japanere å tilhøre en gruppe, sammenlignet med flere andre land (Befu 2001:21). Til tross for at disse bøkene er gamle, og med flere feil og mangler, fortsetter de å ha både empirisk og teoretisk innflytelse på studier av Japan selv i dag (Clammer 2000:2004). Også Edward Said (1978) har vært innflytelsesrik for studier av Asia. Med sin analyse av orientalismen, hevder han at vestlige forskere har brukt og vedlikeholdt stereotypier om de «orientalske» i produksjonen av myter om seg selv, altså om Vesten og deres rasjonalitet (Hylland Eriksen 2010:251). Denne teorien har hatt stor innflytelse for forskning på Japan og resten av Asia. Jeg benytter meg av Chie Nakane, og hennes studier av vertikale relasjoner, når jeg ser på bruken av språk mellom de japanske studentene i studentklubben. Ruth Benedict og Edward Said er derimot ikke litteratur jeg velger å benytte direkte i avhandlingen, men de nevnes her fordi de har påvirket studier fra regionen i så stor grad, og dermed også har påvirket mitt teoretiske rammeverk.

Denne oppgaven er basert på feltarbeid ved en studentklubb som arbeider for økt samarbeid mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter. Med hovedsakelig oppmerksomhet på de japanske studentene, og en forståelse av dem som en *uchi*-gruppe, vil oppgaven undersøke hva som oppstår i deres møter med «de andre», altså utvekslingsstudentene, men også dynamikken innad i gruppen mellom de japanske studentene. Japanske ungdommer vokser i dag opp i et samfunn der konsum av varer fra hele verden er en del av hverdagen, og der de må balansere individualisme og gruppementalitet. Ken'ichi Kawasaki (1994) skriver at dette derfor medfører at de må forsøke å plassere lokal gruppetilhørighet og global etikk innenfor en moderne konsumkultur (Kawasaki 1994: 200). Opp i gjennom historien har Japan vært i krig med både Kina, Korea og de andre omkringliggende landene, og øya var totalt lukket og isolert i nærmere 200 år¹(Store Norske Leksikon 2005-2007). I dag er øya langt i fra lukket og isolert, og et møte med Japans hovedstad Tokyo, gir en følelse av å være i en hvilken som

---

¹ Fra ca. år 1650 til 1850

helst storby. At Japan spiller en stor rolle i dagens globaliserte og moderne samfunn er de seg også bevisst i Japan. Implikasjonene av dette har gjort at det japanske utdanningssystemet har gjennomført en rekke prosjekter for å gjøre studenter mer internasjonale. Samtlige av de store universitetene har i dag en «internasjonal profil», rettet mot utveksling og samarbeid med andre universiteter i verden. Earl Kinmoth (2005) mener at fordi en slik profil har positiv klang i samfunnet, benytter skolene seg av dette for å gjøre seg attraktive for potensielle studenter og ansatte (Goodman 2007: 76). Disse visjonene beskrives i Japan som *kokusaika* (internasjonalisering), og for å gi leseren en bedre forståelse av mitt felt vil jeg gå nærmere inn på dette i kapittel to. Kawasaki skriver at forskjeller mellom amerikanske og japanske ungdommer er blitt mindre med årene, og at de har fått økt forståelse for hverandre etter 1980-årene, da de i begge land opplever et samfunn preget av konsum og turisme. Likevel kan man fortsatt se tendenser blant ungdommene fra de ulike landene, og de japanske ungdommene kan fortsatt sies å være mer orientert mot en uniform kultur (Kawasaki 1994:192).

Gjennom deltakelse i studentklubben eksponerer studentene seg for dem som kommer utenfra. Oppgaven tar for seg hva som skjer i disse møtene: både hvordan de japanske studentene møter utvekslingsstudenter som kommer til universitetet, men også dynamikken mellom de japanske studentene i studentklubben. Hvordan deres praksis av *uchi* og *soto* er, hvilke uttrykk den får, og hvordan denne praksisen kan virke både ekskluderende og inkluderende innad og utad i studentgruppen er noe av det som vil belyses av empirien. Videre vil oppgaven også undersøke hvordan konsum av varer-, samt reising og internasjonale relasjoner kan fremstå som inkluderende kosmopolitiske symboler i denne sammenheng. De japanske ungdommene i studentklubben synes ved første øyekast å være kosmopolitiske, da de legger ned tid i en studentklubb som er til for å skape relasjoner med mennesker fra hele verden, konsumerer varer fra hele verden, og reiser når de har anledning til det. Hva det vil si å være kosmopolitisk, og hvordan man i stor grad kan fremstå slik, er temaer som tas opp senere i oppgaven.

Fra 1940- og 50-årene har det å sammenligne seg med Vesten nærmest vært en diskurs i Japan. Vesten ble et ideal, og alt det Vesten hadde som ikke fantes i Japan, ble sett på som et nederlag for landet. Dette var noe av det Ruth Benedict, en av de første til å gjøre studier på det japanske samfunnet, oppdaget. Hun påpekte at det å strekke seg etter Vesten ble en grunnleggende faktor i japansk identitetsbygging (Befu 2001:137). I senere tid har dette

spenningsforholdet utviklet seg videre til en diskurs som kan beskrives med begrepet *nihonjinron*, som omhandler myten om den japanske særegenhet. Dette går jeg nærmere inn på i kapittel seks, som tar for seg hvordan de japanske ungdommene i stor grad er opptatt av å orientere seg innad i gruppen, og hvordan deres praksis fortsetter å reproducere skiller mellom *uchi* og *soto* i denne studentklubben. Ungdommene i studentklubben befinner seg i en tid der globalisering og konsum er en del av hverdagen, i et utdanningssystem som ønsker å internasjonalisere dem, og i et spenningsforhold der de lengter etter Vesten som et ideal, men samtidig skal være tro mot sin japanske identitet og nasjon.

På bakgrunn av dette har jeg kommet frem til på to hovedproblemstillinger for oppgaven min:

- 1) Hvordan konstruerer og rekonstruerer de japanske studentene grenser mellom *uchi* og *soto* i denne studentklubben?
- 2) I deres praksis av mekanismer for å skille mellom *uchi* og *soto*, hvordan kan de ta i bruk kosmopolitiske symboler i fremstillinger av seg selv som verdensvante og inkluderende?

Temaer for denne oppgaven vil derfor være praksis av *uchi* og *soto*, hvordan denne virker ekskluderende for utvekslingsstudentene, men samtidig inkluderende for de japanske studentene. Oppgaven vil også undersøke hvordan *uchi* og *soto* i mange sammenhenger virker inkluderende gjennom bruken av kosmopolitiske symboler studentene har tilgang til, men samtidig hvordan de er opptatt av å orientere seg innover i gruppen, mot en lokal tilhørighet, og videre hvordan klubbarbeidet synes å ekskludere nettopp dem som er ment å inkluderes. Oppgaven søker derfor å vise leseren hvilke paradokser som oppstår i dette klubbarbeidet, og hvordan skiller mellom *uchi* og *soto* i stor grad reproduseres i denne konteksten. Dette vil plasseres innenfor et teoretisk rammeverk der *uchi* og *soto* og kosmopolitisme er fokus. Det teoretiske rammeverket presenteres nedenfor i dette kapittelet. Andre aktuelle begreper og teorier presenteres senere i avhandlingen når de skal benyttes til analyse av empiri.

BEGREPSAVKLARING OG TEORETISK RAMMEVERK

Uchi og soto

For å kunne skape et skille mellom innside og utside må det være noe å skille seg fra. En konstruksjon av at man er deltaker i en meningsfull gruppe, og at man står i et motsetningsforhold til noen andre, blir derfor nødvendig i en slik sammenheng. Hvem man står i et motsetningsforhold til, og hvordan dette kommer til uttrykk i sosial praksis er hovedtemaer i denne avhandlingen. Teorier og begreper jeg tar utgangspunkt i for å underbygge mine empiriske data, vil kort presenteres her. Som vi skal se i oppgaven vil alle disse begrepene henge sammen på ulike måter, og være nyttige i sammenheng med hverandre, for å kunne analysere og forstå mine empiriske data.

Jeg har lenge vært interessert i teorier rundt begrepene *uchi* og *soto*, altså skillet mellom hvem som anses å være på innsiden, og hvem som tilhører utsiden. Dette er ikke begreper som er synlige, men de er viktige i studier av Japan, fordi det legger føringer for hvordan japanere ser på seg selv, sosialt liv og språk (Bachnik 1994: 3). Vi opplever alle å identifisere oss med grupper i samfunnet, eller å skille mellom innside og utside på et privat plan. Den nærmeste omgangskretsen vil naturlig behandles ulikt måten fremmede mennesker behandles på. Det som imidlertid gjør dette spesielt for Japan, er hvor godt slike skiller er inkorporert i all samhandling i samfunnet. Disse skillene, som eksisterer nær sagt i enhver sfære (Bachnik 1992:153), kommer til uttrykk i kroppsspråk, språk og bruken av rom. Ved bruken av språk, rom og sosial interaksjon vil *uchi* definere hvem man er, og det vil igjen medføre at det legges tydelige grenser mellom «oss» og «dem». *Uchi* vil oppfattes som varm og trygg, mens utsiden vil fremstå som uforutsigbar og ikke til å stole på. *Soto* er dem man møter i den offentlige verden, og som man har lite sosial omgang med. Japanerne lærer helt fra de er små å forholde seg til en tilhørighet innenfor ulike grupper, og innenfor disse gruppene lærer de at de har en fast plass med tilhørende rettigheter og plikter (Kalland 1986:68). Arne Kalland (1986) skriver at det er rigide forhold som styrer innenfor gruppen når det gjelder sosiale obligasjoner og ansvar overfor andre mennesker, mens man står fritt til å være litt mer «hensynsløs» i møtet med folk utenfor *uchi*, fordi man da ikke har de samme sterke sosiale båndene til dem man møter (Kalland 1986:116). Japanere som er sammen i grupper kan gjerne overse dem som er på utsiden. Hvis noen fra utsiden blir invitert inn blir de gjerne

behandlet som formelle gjester. Hvis de skulle ønske å være med i en gruppe uten noen spesiell tilknytning til medlemmene, vil de aldri få en varm velkomst, og kan på subtile måter bli forsøkt utstøtt eller nektet adgang til gruppen (Takeuchi 2002:196). Quinn (1994) påpeker at *uchi* og *soto* er en livsstil som blir praktisert og reproduisert i alle sosiale relasjoner i Japan, og at man derfor kan snakke om det som «habitus». Habitus kan forstås som disposisjoner som fungerer på et praktisk nivå for å kategorisere persepsjoner og klassifikasjoner, så vel som at det er det organiserende prinsippet for agering, og dermed konstituerer den sosiale agent (Bourdieu 1990:13 i Quinn 1994:39). Dette gjør at de orienterer seg selv og andre i dagliglivet, og at habitus fortsetter å bli rekonstruert i alle situasjoner det oppstår i. *Uchi* og *soto* er ikke en distinksjon skapt av sosial struktur, men av at man hele tiden må ta og føle på situasjoner (Lebra 1976: 112). *Uchi* og *soto* er nyttige begreper for å analysere mine empiriske funn siden de japanske studentene i denne studentklubben kan forstås som en *uchi*-gruppe som står i et motsetningsforhold til dem utenfor, i denne sammenheng utvekslingsstudentene. De tar i mot disse studentene når de ankommer universitetet og tilbyr dem hjelp i denne perioden, og de skal i tillegg tilby dem en arena for samhandling med japanere. Utvekslingsstudentene er invitert til å delta på lik linje med japanerne i denne klubben, og oppgaven går inn på praksis av *uchi* og *soto* i disse møtene. Den vil imidlertid vise hvordan de japanske studentene i stor grad tar kontrollen, slik at man kan snakke om utvekslingsstudenter som «gjester» i denne sammenheng.

En gruppe fungerer når medlemmene i gruppen er enige om at de utgjør en meningsfull enhet, eller når man har felles forståelse av hva som er meningen med gruppen. Dette gjøres ved å fremheve det gruppen har til felles, og det som gjør den distinkt fra andre grupper.

Gruppeidentitet vil også påvirke selvet til gruppemedlemmene på to måter: først og fremst vil konstruksjonen av selvet inngå i tilhørigheten til gruppen, og båndene mellom selvet og andre gruppemedlemmer vil bli sterkere gjennom skillet til andre grupper (Brewer og Hewstone 2004: 1-3 og Abrams og Hogg 2004: 148-154). Et klart skille mellom innside og utside bidrar altså både til ekskludering og inkludering. Gjennom å styrke innsidegruppens avhengighet og felles obligasjoner til hverandre, øker også viktigheten av å opprettholde et skille mellom «oss» og «dem». Dermed kan man forvente at det i kollektivistiske samfunn er et sterkere skille mellom innside og utside (Kuwayama 1994: 145). *Uchi* og *soto* eksisterer på et ideologisk nivå, men kommer til uttrykk i konkrete relasjoner, og der vil de være mer nyanserte. Det er stor variasjon i relasjoner, samt variasjon av nærhet i japansk samhandling.

Å bruke en slik dikotomi er ikke uproblematisk, da man står i fare for å skape skiller som i utgangspunktet ikke er der, men disse dikotomiene er likevel viktige for å avdekke tendenser i det japanske samfunnet (Hendry 2003:50).

Jeg vil benytte teorier om *uchi* og *soto* for å se på hvordan de japanske ungdommene konstruerer og rekonstruerer slike skiller i møter med utvekslingsstudenter. Klubben jeg har studert befinner seg i en særstilling, da medlemmene utsetter seg for eksponering for «den andre» og hele tiden må ta stilling til hvem som er på innsiden, og hvem som er på utsiden. I noen sammenhenger kan studentene vende seg innover mot de andre japanske studentene og det de kjenner, mens de i andre sammenhenger har nytte av å samarbeide med utvekslingsstudenter, og dermed henvender seg til dem, og «inviterer dem inn» i gruppen. For å vise at de japanske studentene utgjør en meningsfull innsidegruppe i deres samarbeid med utvekslingsstudenter i denne studentklubben, har jeg tatt utgangspunkt i konkrete møter og relasjoner, og analyserer uttrykk som kommer til syne gjennom kropp, språk og bruken av. I en spørreundersøkelse jeg holdt i studentklubben, viste svarene at to tredjedeler av de japanske studentene jevnlig møter de andre japanske medlemmene i sosiale settinger, og at de sjelden møter utvekslingsstudenter utenom deltakelse i klubben. Dette underbygger min forståelse av de japanske studentene som en innsidegruppe, satt opp i et motsetningsforhold til en utsidegruppe, som i denne sammenheng blir utvekslingsstudenter. Ved å se på studentenes praksis, i og utenfor studentklubben, i lys av teorier om *uchi* og *soto*, vil jeg kunne avdekke hvordan slike mekanismer mellom innside og utside fungerer i denne studentklubben.

Kosmopolitisme

Ordet kosmopolitisme kommer fra gresk, og betyr «verdensborger». Interessant nok finnes det ingen ord på japansk som kan direkte oversettes til kosmopolitisme. Her brukes ordene *sekai shimin* eller *chikyu shimine*, som betyr nettopp «verdensborger» eller «global citizen» (Hannerz 2006:202). Eriksen og Tretvoll beskriver i deres bok *Kosmopolitikk* kosmopolitismen som en etisk grunnholdning der forståelse på tvers av kulturer går foran konfrontasjon (Eriksen og Tretvoll 2006:133). Hybride identiteter, variasjon og mangfold er nøkkelbegreper for kosmopolitikken (Eriksen og Tretvoll 2006: 23-24). Dette begrepet handler først og fremst om hvordan individer forholder seg til «de andre». Kosmopolitter har

et ønske om å leve med «de andre», og er åpne og tolerante ovenfor andre kulturer. I følge Ulf Hannerz (1996) har det vært et skifte i hva som ligger i begrepet kosmopolitisme. Tidligere snakket man om at en kosmopolitt var en som genuint ønsket å leve seg inn i andres livsverdener. Siden verden i dag har stor grad av transnasjonal flyt av folk og informasjon grunnet utviklingen av teknologi og transport, omhandler begrepet ikke bare dem som ønsker å leve innenfor ulike nasjonale settinger, men også dem som blant annet liker å reise (Dieterle 2005: 19-21). Gjennom disse transnasjonale sammenblandingene av folk og informasjon, er det ingen tvil om at verden i dag er mye mer sammenknyttet enn før. Innenfor dagens kosmopolitisme kan man derfor snakke om hvordan mennesker refleksivt omstrukturerer deres grenser mellom selvet og andre, oss og dem og dermed kommer nærmere en realitet for andre, i en verden som et felt ofte ladet med spenninger og følelser (Nowicka og Rovisco 2009: 6).

I dag kan kosmopolitisme ha mange ulike uttrykk, ikke bare som en ideologi, den kan også uttrykkes i praksis. Det er kosmopolitisme som praksis jeg ønsker å fokusere på i denne avhandlingen, nærmere bestemt hverdagskosmopolitisme (vernacular cosmopolitanism) og konsumerkosmopolitisme (consumerist cosmopolitanism)². Disse begrepene skal bidra til å vise hvordan kosmopolitisme kan ha globale uttrykk på et lokalt plan, og hvordan man i stor grad kan fremstå kosmopolitisk ved å reise, konsumere varer, og ha relasjoner med folk fra hele verden.

Hverdagskosmopolitisme

Ulf Hannerz (2006) argumenterer for at det ikke kan finnes kosmopolitter uten tilknytning til det lokale. En «verdensborger» må ha det lokale å speile seg i mot. Samtidig kan også kosmopolitisme uttrykkes på det lokale plan, og det er dette som kalles hverdagskosmopolitisme. Det kan beskrives som en ambivalent kosmopolitisme som omhandler et avvik, der det lokale og globale ikke settes opp som et motsetningsforhold. Det åpner opp for at det ikke nødvendigvis er et begrep som omfatter kun dem som er velstående, men også dem som er i andre sosiale klasser, og som forhandler om å være kosmopolitiske i hverdagen blant venner og kjente (Werbnier 2008:14). Saito Hisato (2009) beskriver

---

² Oversettelse av begrepene er mine egne.

kosmopolitter som marionetter. Aktører som har utviklet en tilknytning til «de andre» og deres kulturelle objekter, og derfor har en utstruktet tanke og følelse om verden. Han argumenterer for at kosmopolitter i denne sammenheng kan være mennesker som tilhører flere ulike kulturelle samfunnsgrupper, og dette utfordrer dikotomien mellom kosmopolitter og lokale. På den måten kan man snakke om kosmopolitiske lokale. Noen kosmopolitter reiser i dag rundt omkring i verden, men de fleste mennesker opplever kosmopolitisme gjennom en hverdag der livet deres er omfattet av både mennesker og ting som kommer fra andre steder i verden (Saito 2009: 62-67)³.

Konsumerkosmopolitisme

I kapittel fem skal gå jeg nærmere inn på begrepet konsumerkosmopolitt, og hvordan de som kan omfattes av denne beskrivelsen benytter seg av varer, tjenester og relasjoner til mennesker utenfra for å fremstå kosmopolitiske. En stor del av de japanske ungdommenes hverdag går ut på å konsumere goder fra hele verden, og derfor vil denne avhandlingen ta utgangspunkt i Craig Calhouns(2002) begrep om konsumerkosmopolitisme for å vise hvordan de gjennom bruken av ulike symboler kan fremstå inkluderende og verdensvante.

Konsumerkosmopolitisme er manifestert i globalisering og den store flyten av mat, ting, kunst, musikk, litteratur og mote; slikt som er vanlig for japanere i deres hverdagsliv (Vertovec og Cohen 2002: 14). Calhoun mener at de fleste menneskers inngang til kulturell diversitet i dag er gjennom nyheter eller «pakker av etnisitet» for et konsumermarked. Han påpeker at kinesisk mat er blitt global mat og mener at dette er et eksempel på spredning av konsumerkosmopolitisme. Denne spredningen av klær, mat, turisme og musikk som blir distribuert over hele verden, har derimot ingenting med respekt for menneskerettigheter eller demokrati i en global skala å gjøre, og en slik form for kosmopolitisme blir mer et kapitalistisk prosjekt i en moderne verden, påpeker Calhoun (Calhoun 2002:889). Dette gjør at det bare er dem med kapital som har mulighet til å være en del av denne typen kosmopolitisme. Vanlige mennesker vil fortsette å leve livet sitt på et lokalt plan. Konsumerkosmopolitisme er altså ikke en politisk form for kosmopolitisme, men tiltrekker seg mennesker som i stor grad kan reproducere makt og velstand gjennom en slik praksis. Det

---

³ Hisato Saito benytter seg av Bruno Latour, og teorier om aktør-nettverk, men dette er ikke noe jeg vil gå inn på her. Jeg benytter meg av Saito sitt bruk av begrepet om kosmopolitter som marionetter her, for å kunne se på sammenhengen mellom kosmopolitter, og globale uttrykk på det lokale plan.

beste eksempelet på en konsumerkosmopolitt er en som er privilegert, tilhører eliten, men som ikke er politisk engasjert i noen forstand (Yilmaz-Sener 2007: 5). For mitt felt mener jeg det ikke er riktig å snakke om de japanske ungdommene som tilhørende en elite, men som japansk middelklasse har de i stor grad mulighet til å være konsumerkosmopolitiske. Ulf Hannerz (1996) mener at på grunn av at verden i dag har stor flyt av både folk og informasjon grunnet utvikling av teknologi og transport, kan kosmopolitisme i dag omfatte også dem som ønsker å leve i ulike nasjonale settinger, blant annet dem som liker å reise (Dieterle 2005: 19). Denne forståelsen av begrepet, og hvordan det kan omfatte også dem som benytter seg av det de har tilgjengelig gjennom konsum for å fremstå kosmopolitiske, er måten jeg bruker dette begrepet i denne avhandlingen. Fordi de japanske ungdommene må finne en balanse mellom deres lokale gruppetilhørighet, og dere plass i en moderne verden, skal vi se at hverdagskosmopolitisme, konsumerkosmopolitisme og sammenhengen mellom dem er nyttige i denne avhandlingen.

Kosmopolitisme kan også omfatte og inngå i begreper om nasjonalisme, transnasjonalisme, globalisering og modernisering. I denne oppgaven er det ikke plass til å ta for seg hele denne litteraturen, og jeg velger derfor å fokusere spesifikt på teorier om kosmopolitisme i denne sammenheng, da dette begrepet har en praktisk forståelse jeg mener kan sees i sammenheng med *uchi* og *soto*, og de andre begrepene jeg benytter meg av senere i oppgaven, i analysen av feltarbeidet i studentklubben.

OPPGAVERNS OPPBYGGING

Denne oppgaven er en studie av en japansk studentklubb som arbeider for samarbeid med utvekslingsstudenter som kommer til Japan, og hva som skjer i møtet mellom de japanske studentene og utvekslingsstudentene som deltar i denne studentklubben. Avhandlingen vil inneholde syv kapitler. Jeg begynte med et introduksjonskapittel der jeg gjør rede for tema og problemstilling, samt presenterer en forklaring av teoretisk rammeverk og aktuelle begreper. I *kapittel 2* beskriver jeg feltet, introduserer informantene mine og trekker frem noen begreper som kan gi leseren en større kontekst til feltet. *Kapittel 3* er en redegjørelse av mine metodiske strategier og etiske problemstillinger.

I de tre neste kapitlene analyserer jeg empirien fra feltarbeidet ved hjelp av det teoretiske rammeverket jeg tidligere gjorde rede for. I *kapittel 4* viser jeg gjennom ulike empiriske eksempler, som omhandler samhandlingsdata om kropp, språk og bruken av rom, hvordan studentene i studentklubben konstruerer skiller mellom *uchi* og *soto*, og hvordan dette kommer til uttrykk i praksis i sosiale relasjoner.

I *kapittel 5* viser jeg hvordan de japanske ungdommene i studentklubben benytter seg av kosmopolitiske symboler, det være seg varer, mat eller arrangementer med utvekslingsstudenter, for å fremstå som både verdensvante og inkluderende. Dette knytter jeg opp mot skiller mellom *uchi* og *soto*, og hvordan det innebærer en rekonstruksjon av skiller, som vi i kapittel 4 skal se at skjer i denne studentklubben.

Kapittel 6 handler om hvordan det til tross for at studentene tar i bruk symboler som fremstår som kosmopolitiske, ikke er stor grad av inkludering av utvekslingsstudenter, og hvordan de japanske studentene er opptatt av å orientere seg innad i gruppen. Ved hjelp av begreper om japansk identitetsbygging og betydningen av dette, ser jeg på hvordan deres praksis fortsetter å reprodusere skiller mellom *uchi* og *soto*.

I *kapittel 7*, som er oppgavens siste kapittel, gjør jeg noen oppsummerende bemerkninger. Jeg oppsummerer sammenhenger i oppgaven og gjør noen avsluttende refleksjoner om samarbeidet i studentklubben. Jeg ønsker å påpeke positive aspekter ved klubbarbeidet, og noen refleksjoner om hva jeg mener både de japanske studentene og utvekslingsstudentene kan få ut av dette samarbeidet.

Gjennom å se på de japanske studentenes samarbeid med utvekslingsstudentene i klubben, vil avhandlingen vise hvordan det i ulike kontekster foregår inkluderende og ekskluderende praksis av *uchi* og *soto*. Et hovedargument vil være, at selv om praksisen i stor grad fremstilles inkluderende gjennom symboler som kan beskrives som kosmopolitiske, vil handlingene likevel ende opp som ekskluderende. Oppgaven søker å vise hvilke paradokser som oppstår i skillene mellom innside og utside når japanske studenter og utvekslingsstudenter møtes i denne studentklubben.

Kapittel 2: FELT, KONTEKST OG INFORMANTER

Universitetet studentklubben er tilknyttet ligger på en høyde i utkanten av byen. For å komme dit tar jeg t-banen til universitetets stasjon. Utgangen til stasjonen fører meg opp til en hovedgate som deler campus i to. Universitetets område dekker et stort areal i alle retninger herfra, og en gåtur rundt hele campus tar meg om lag en time. Nederste del av campus har mange mindre blokker, som er delt inn etter ulike fagretninger. Her finnes også flere kantiner, spiserom, kiosker, et bibliotek og en Starbucks. Mellom byggene er det små grønne områder og parker. Fra denne siden av campus har man utsikt over til en høyde på den andre siden av hovedgaten. Her ligger et stort, prangende bygg i betong, som er en del av universitets nyere område. Bygget er en donasjon fra et av Japans største og mest kjente firmaer, og det står i sterk kontrast til de hvite, firkantede blokkene med gammel sjarm på den nedre delen av campus. I forkant av bygget er det en stor gressplen, som ulikt de andre grøntområdene på campus, er sperret for bruk. Det er en fremtredende del av campus, men fremstår mer som et monument enn noe som er i bruk. Mens det i løpet av dagen er et yrende liv av studenter på den nedre delen av campus, er området rundt det store betongbygget ofte rolig og tilsynelatende tomt. Universitetet disponerer også et stort område bakenfor dette store bygget, hvor det finnes flere mindre bygninger til undervisning, et lite grøntområde, og en stor sportsarena, blant annet til baseball og tennis. Dette er fasiliteter som studenter tilknyttet universitetet kan benytte seg av gratis.

Universitetets historie⁴ strekker seg fra midten av 1800-tallet da det ble startet opp som et midlertidig sykehus. Senere utviklet det seg til et medisinsk universitet, og fra begynnelsen av 1900-tallet inkluderte de også studier innen vitenskap og teknologi. Fra etterkrigstiden opprettet de ytterlige fagretninger her, og i dag kan universitetet tilby fag innenfor de fleste emner, blant annet medisin, teknologi og samfunnsvitenskap. De følger statlige retningslinjer for utdanning. Universitetet har 70,1 % mannlige studenter, 29,9 % kvinnelige studenter,

---

⁴ Dette avsnittet baserer seg på fakta og historie fra universitets nettsider, men av anonymiseringsgrunner kan jeg ikke oppgi denne nettadressen her.

mens det er 17, 5 % utvekslingsstudenter tilknyttet universitetet. Universitetet vil jeg heretter kaller Hideyoshi, inspirert av en av Nagoyas mektige krigsherrer fra 1500-tallet.

DET JAPANSKE UTDANNINGSSYSTEMET

Valg av universitetet er langt i fra noen tilfeldighet i Japan. Hvilket universitet du kommer inn på vil trolig påvirke deg og dine karrieremuligheter for resten av livet. Alle universiteter rangeres på en offentlig liste, og jo høyere rangert universitetet er, jo bedre er utsiktene for en god jobb. Det er derfor knyttet stor prestisje til det å komme inn på et av de høyest rangerte universitetene. En slik rangering sier ikke nødvendigvis noe om hvor godt et universitet er, men desto mer hvor vanskelig det er å komme inn. Dette medfører at opptaksprøvene på de høyest rangerte skolene krever ekstra timer med privatundervisning, der det er dem som har råd til å betale for privattimer som vil oppnå størst sjanse for å komme inn på de beste universitetene. I tillegg er det slik at de største bedriftene i landet rekrutterer direkte fra de beste universitetene, slik at det skaper en kontinuerlig reproduksjon av sosiale klasser (Kalland 1986: 77-95). Hideyoshi Universitet befinner seg i det øverste sjiktet på disse offentlige listene, slik at studentene som går på dette universitetet i stor grad vil befinne seg i den japanske middelklasse (og oppover), og at man kan anta at de er garantert en god jobb etter endt utdanning.

Med tre millioner studenter innrullert på 1200 universiteter og junior college har Japan det nest største utdanningssystemet for høyere utdanning i verden. Andelen gutter og jenter er ganske likt fordelt. De fleste universiteter er private, men de statlige, som holder til i de største byene, fortsetter å være dem det er knyttet størst prestisje å komme inn på (Ellington 2009:216). Daniel Metraux (2001) mener at mange av klisjeene som eksisterer om Japan er sanne. En av dem handler om det japanske utdanningssystemet, og deres utdanning av de unge. Utdanningssystemet ble utviklet på 1900-tallet for å kunne konkurrere med Vesten, noe som har medført en masseproduksjon av studenter. Det er et kritisk problem for Japan at det som gjerne ser ut som en god utdanning på papiret ikke har noe innhold. Studenter tar så mange ulike og varierende fag at de ofte ender opp uten noe konkret. Kvantitet settes foran kvalitet, og det hele blir en farse (Metraux 2001: 23).

Å studere ved universiteter i Japan koster mye bare i skolepenger hvert år, og informantene mine forteller meg at det er foreldrene deres som betaler for dette. I tillegg betaler foreldrene for kost og losji, og dette er så vidt jeg vet vanlig i Japan. Hvis jeg nevnte at jeg drev med studier tilknyttet dette universitetet fikk jeg anerkjennende nikk og kommentarer om hvor flink jeg var. Når jeg videre forklarte at jeg var student ved Universitetet i Oslo, regnet japanerne med at det har samme klang i Norge som i Japan å være tilknyttet et av de største universitetene. Jeg opplevde aldri at informantene mine var opptatt av dette, på samme måte som dem som kom utenfra. Med bakgrunn i det jeg vet om det japanske skolesystemet, kan jeg anta at informantene mine er garantert en god jobb etter endt studier, bare ved å fullføre studiene ved dette universitetet. Det å være student i Japan er dermed annerledes enn det å være student i Norge. Norge har et skolesystem der man må jobbe jevnt, og senere blir akseptert på bakgrunn av karakterer. Japanere jobber derimot intensivt frem mot en spesifikk opptaksprøve, der resultatet av denne testen i stor grad vil påvirke dem og deres karrieremuligheter. Siden skolegang ikke er gratis og foreldre ofte betaler for den, fullfører de i stor grad de påbegynte studiene og går rett videre ut i arbeid. Søkelyset mitt var ikke på informanternes studier, men deres sosiale liv. Imidlertid kom studier og fag sjelden opp i samtaler. Jeg opplevde dem i størst grad som opptatt av det sosiale livet de fikk ved å være tilknyttet et universitet.

Kokusaika; kosmopolitiske prosjekter i japansk utdanning

«Fra nå av er det nødvendig at Japan spiller en positiv internasjonal rolle, samtidig som landet vårt arbeider for å oppnå internasjonal tillit. På samme måte som Japan har dyp forståelse, respekt og nær følelse for japansk kultur, skal det i tillegg også ha omfattende forståelse for og være tolerant mot andre kulturer. Det må etableres en utdanning som anerkjenner at en god verdensborger er en god japaner og oppfostrer kjærlighet for Japan, og som samtidig øker forståelsen for andre lands kulturer og tradisjoner» (Rinkyoshin Soka, Kyoiku Seisaku Kenkyoukai bind 1 1987:72, Marit Bruaset i Grønning 2005: 222-223).

De japanske studentene bør forstås, ikke bare i lys av den ungdomskulturen og tiden de

vokser opp i, men også sees i sammenheng med utdanningssystemet de faller under. Som det forekommer av sitatet over, er dagens japanske utdanningssystem formet på bakgrunn av et fokus på Japans rolle i det globale samfunnet. Et viktig punkt her er hvordan de kommende generasjonene vil se på seg selv og «de andre». Det har ikke manglet på ideer og tanker om å utdanne japanere «fulle av internasjonalisme», og at «enhver statsborger skulle være opplært til å være en japansk person som har en dyp forståelse av kulturer og tradisjoner fra andre land, samtidig som personen innehar evner og holdninger som vil være respekterte og anerkjente i det internasjonale samfunnet» (Saito 2009:36). Utdanningssystemets fokus på internasjonalisering er det som kan omtales som *kokusaika*. Denne internasjonaliseringen står for en prosess som skal utvikle interaksjon med «de andre», men er også et prosjekt som skal gjøre de japanske studentene kosmopolitiske. Ved hjelp av kosmopolitiske prosjekter skal de kommende generasjonene utvikle selvsikkerhet i det internasjonale rom. Gjennom å demonstrere for verden at Japan, som et land, er åpen for andre mennesker og kulturer, skal de samtidig fremheve Japans sosiale verdier og utøve respekt for japansk kultur og tradisjon (Ellington 2009: 215-217). Visjonen bak *kokusaika* kan dermed hjelpe ungdommene med å utvikle en større nasjonal forståelse gjennom å speile seg i dem utenfor. Tanken er at dette vil fremme en følelse av ansvar ovenfor menneskeheten. I praksis vil denne åpenheten dessuten gi barn og unge de rette holdningene, som skal gi dem evner til å samarbeide med andre mennesker og land. Tankegangen insisterer på betydningen av en japansk nasjonal identitet i en global verden, men den oppfordrer også til å tenke, føle og handle på måter som går utenfor den japanske nasjonen (Saito 2009:41). Selv om *kokusaika* er ment å gi enhver statsborger en dyp forståelse av kulturer og tradisjoner fra andre land, insisterer visjonen altså på at dette igjen skal gjøre japanerne orientert innover mot egen kultur og tradisjon, og dermed ende opp nasjonalistiske. Hvordan ungdommenes praksis er med på å opprettholde en japansk identitet skal vi se nærmere på i kapittel seks når jeg beskriver og bruker begrepet *nihonjinron* i min analyse.

Visjonen om internasjonalisering og kosmopolitiske prosjekter er i stor grad skap som en motreaksjon på kritikk om det japanske samfunnet som selvcentrert, og kommer fra øverste hold. Det berører alle på et nasjonalt og lokalt nivå, og involverer både individer og institusjoner i utdanningssystemet. I praksis har *kokusaika* i utdanningssammenheng spilt en svært viktig rolle for økt utveksling i Japan, både med tanke på studenter som studerer i

Japan, og japanske studenter som har et ønske om å studere i utlandet. Nakasone Yasuhiro som var statsminister i begynnelsen av 1980-årene, hadde store visjoner for Japan som et senter for høyere utdanning i Asia. Målet hans var at det skulle være minst hundre tusen utvekslingsstudenter i Japan innen 2000-tallet. Til tross for at det på den tiden bare var ti tusen utvekslingsstudenter i Japan på den tiden, nådde de målet. Flesteparten av disse studentene kommer fra Kina og Korea, men inkluderer også studenter fra de fleste land i verden (Goodman 2007:75-76). Samtlige av de store universitetene har i dag en internasjonal profil, rettet mot utveksling og samarbeid med andre universiteter i verden. Earl Kinmoth (2005) mener at den positive klangen en slik profil har i samfunnet, gjør at skolene kan gjøre seg attraktive for potensielle studenter og ansatte ved å fremheve at de har en internasjonal profil, og dermed være en del av *kokusaika* (Goodman 2007: 76). I denne avhandlingen skal vi se hvordan dette kan analyseres i konteksten til studentklubben og hva det har å si for deres samarbeid med utvekslingsstudenter. I størst grad har det påvirket dem ved at det finnes mange utvekslingsstudenter ved universitetet, og at de får muligheten til å møte folk fra hele verden gjennom utdanning.

UTVEKSLING VED UNIVERSITETET

Universitetet jeg gjorde feltarbeid ved har i dag flere utvekslingsprogrammer. Med 17, 5 % utvekslingsstudenter tilknyttet universitetet, har de en god andel studenter som kan sies å være en del av deres internasjonale profil. Dette gjør at det blir viktig for universitetet å ha et tilbud til utvekslingsstudenter som kommer på utveksling. På universitetets campus finnes et eget senter som er beregnet på dem som kommer til universitetet. Senteret kan tilby hjelp og støtte til studentene som måtte trenge det. I tillegg er det et eget lunsjrom der, som blir en arena der studentene kan treffes i uformelle sosiale settinger. Studentgrupper som er til for økt samarbeid mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter er også tilknyttet dette senteret. Gruppene er ikke ofte fysisk til stede her, men benytter gjerne lunsjrommet blant annet til annonsering av *event* og arrangementer som det kan være nyttig for utvekslingsstudenter å delta på. I tillegg har dette senteret en hjemmeside som gir god informasjon om det praktiske og øvrige rundt studentlivet i Japan. Dette skal bidra til å begrense eventuelle kultursjokk, og er et viktig tilbud til dem som kommer til universitetet (Hideyoshi hjemmeside).

STUDENTLIV

Når man har kommet inn på et godt universitet kreves det ikke noe ytterligere bevis på ens kvalifikasjoner, og universitetet blir en slags fire års friperiode før man skal ut i arbeidslivet. Det gjør at studenter har anledning til å bruke mye tid på blant annet studentklubber. Slike klubber blir derfor fine arenaer for japanske studenter å være sosiale og skaffe seg venner på (Kalland 1986:77-95). Mens jeg opplever det som mindre viktig for det sosiale å være en del av studentklubber i Norge, synes det å være en naturlig del av studentlivet i Japan. Det finnes et stort tilbud av studentklubber, og man kan tenke seg at disse klubbene erstatter det vi er vant med i Norge av fritidsaktiviteter utenom skolen, for eksempel håndball, fotball og korps. I disse klubbene får man anledning til å drive med hobbyen sin, møte venner og ha det gøy i mellom studier og jobb. Hideyoshi universitet har siden 1961 hatt en egen organisasjon som jobber for å øke samarbeidet mellom studentklubber, og for å utvikle kulturelle aktiviteter, festivaler og andre arrangementer på campus. Tilbud innenfor omtrent alle typer sport, som skal gi økt fysikk, og kultivere karakteren, finnes her. Dem som er interessert i andre ikke-sportslige aktiviteter, kan også være med i klubber for blant annet språk, sang, musikk og teknologi. To tredjedeler av informantene mine sier at de også er medlem av andre studentklubber utenom studentklubben jeg gjorde feltarbeid i, noe som kan gi en indikasjon på at det å delta i ulike studentklubber er en viktig sosial arena for studenter i Japan.

INFORMANTER

Action Group for Cross Cultural Exchange (ACE)

ACE ble stiftet i 1988, som en av første klubbene innenfor arbeid for å øke samarbeid med utvekslingsstudenter i Japan (ACE Årsrapport 2012: 1). Deres hovedaktivitet for å oppnå dette består i å holde studentmøter, og arrangere ulike typer *event*⁵ der japanske studenter og utvekslingsstudenter kan møtes. Dette arbeidet skaper de sosiale settingene og arenaene som muliggjør møter mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter. Eksempler på *event* som

---

⁵ Med *event* mener jeg; samling, hendelse, fest, arrangement eller festival som ikke ville ha skjedd uten at klubben hadde lagt ned arbeid i det for å skape disse hendelsene. Jeg foretrekker ordet *event*, da jeg mener det i denne sammenheng er et mer beskrivende ord, enn for eksempel det norske ordet hendelse.

ble arrangert i løpet av tiden jeg gjorde feltarbeid var blant annet fest for å ønske utvekslingsstudenter velkomne, basar hvor det ble solgt klær og ting, hanami⁶, basketkamp, «Jorda Rundt»⁷ - arrangement, og sportsdag. Ordene de japanske studentene selv bruker for å beskrive klubben er «brobygging» og «utveksling», og de oppfordrer alle studenter til å ta kontakt. Klubben er en plass der utvekslingsstudenter kan få hjelp til det de måtte trenge ved ankomst til universitetet, og en plass der de kan møte japanske studenter og lære om japansk kultur. I tillegg tilbyr klubben en arena for de japanske medlemmene der de kan lære om kommunikasjon, språk og kultur med folk fra andre deler av verden. Gjennom deltakelse i denne klubben får de en mulighet til å utvikle seg på disse områdene (ACE Årsrapport 2012: 2). Alle utvekslingsstudentene jeg kom i kontakt med hadde hørt om ACE, og det skyldes i stor grad at studentklubben også er ansvarlig for å dele ut informasjon til utvekslingsstudenter, samt å vise dem rundt på studenthybler og campus, når de ankommer universitetet. I tillegg til dette bruker de Facebook, universitetets hjemmesider og plakater på campus til å annonsere aktuelle arrangementer. De har dermed en synlig og tilgjengelig profil for studenter som ønsker å delta i denne klubben.

Klubben drives av studenter for studenter. De japanske deltakerne i studentklubben er alle mellom 18 og 23 år, og de fleste er studenter ved universitetet som klubben er knyttet til (imidlertid er den også åpen for studenter fra andre universiteter). Få av deltakerne kom opprinnelig fra Nagoya, byen der universitetet ligger. De fleste kommer fra andre store byer, eller mindre byer utenfor sentrum. Fordi mange av studentene kommer til byen uten å kjenne så mange fra før, og gjør det studentklubber til verdifulle arenaer for å få venner og bekjente. Både på studentmøter og *event* var deltakelsen av jenter og gutter stort sett lik. Dette gjaldt både japanske studenter og utvekslingsstudenter. Flere av de japanske studentene hadde vært på, eller plana å reise på utveksling, både i Asia og i Europa. Mange av de japanske studentene benyttet engelske kallenavn, og jeg ble blant andre presentert for Axel og Jimmy, to gutter som var svært engasjerte i ACEs arbeid. Ti-tolv av de japanske deltakerne kom på de ukentlige møtene så å si hver gang, og de var også de samme som var med på så å si alle *event*. De fleste i denne gruppen hadde vært medlem i hele studietiden sin, gjerne to eller tre år, og utgjør dem jeg senere vil beskrive som «kjernen» i klubben. Utenom dette opplyste de fleste i spørreundersøkelsen jeg holdt at de deltar på noen *event*, og at de ønsker å få seg utenlandske venner ved å delta i klubben.

---

⁶ Å se på blomstringen av sakura; japansk kirsebærtre

⁷ Blir senere brukt som empirisk eksempel i kapittel 5.

ACE samarbeider med andre lignende studentklubber, og derfor nevner jeg her en annen klubb som er tilknyttet det samme universitetet. Dette fordi denne klubben også er sentral for min analyse senere i avhandlingen, da de er en del av et av mine empiriske eksempler. Klubben kalles HNFSA⁸ og er en annen av universitetets foreninger for utenlandske studenter. Denne klubben er i likhet med ACE også drevet av studenter, og er til for utvekslingsstudenter som ankommer universitetet. Imidlertid er klubben drevet av utvekslingsstudentene selv. Det er en frivillig klubb, men alle som kommer på utveksling til universitetet blir automatisk meldt inn. Klubbens mål er å skape vennskap, forståelse og respekt blant utvekslingsstudenter og japanske studenter, arrangere sosiale arrangementer for medlemmer, og gi nyttig og relevant informasjon til studenter angående studentliv (ACE årsrapport 2012:3-5). Denne klubben samarbeidet med ACE om å arrangere fester, basar og hanami. Jeg møtte medlemmene i HNFSA én gang da klubbene samarbeidet om å arrangere en basar for utvekslingsstudentene. Utenom dette var alle *event* som ACE arrangerte under mitt opphold, uten samarbeid med andre klubber.

I utgangspunktet var alle som deltok på møter eller *event* arrangert av ACE, eller alle som jeg møtte i denne sammenheng, mine informanter. Fordi dette var en gruppe der forskjellige folk ofte møtte opp, velger jeg her å presentere de mest sentrale for mitt felt. Jeg vil spesielt introdusere Yuki og Haru, men jeg vil også beskrive det jeg kaller «kjernen» i klubben, samt bakgrunnsinformasjonen til noen av utvekslingsstudentene. Andre informanter vil bli introduseres etter hvert som de opptrer i avhandlingen. Yuki og Haru ble mine nøkkelinformanter, og var det var dem jeg hadde mest kontakt med. Vi hadde mange uformelle møter i løpet av oppholdet mitt, og i ettertid har vi holdt kontakten via internett. Jeg opplevde dem som uvanlige innenfor mitt felt, og har derfor gjort dem til sentrale personer i avhandlingen for å vise at studentklubben ikke er en homogen gruppe, uten individuelle uttrykk.

Yuki (20): Yuki kommer fra en liten by utenfor Nagoya, der hun bor foreldrene sine. Hun har lyst til å flytte for seg selv, men det får hun ikke lov til av foreldrene sine, så hun pendler til og fra universitetet i til sammen tre timer hver dag. Hun studerer lingvistikk, og utenom studiene har hun to deltidsjobber, spiller klarinett, og er språklærer for utvekslingsstudenter ved universitetet. I tillegg til dette er Yuki engasjert i det meste av det ACE driver med, og fungerer som kontaktpersonen til studentklubben. Yuki avslutter studiene våren 2013, og skal

---

⁸ HNFSA er også en anonymisering av klubben, med forkortelse tatt fra anonymisering av universitetet.

da videre ut i arbeid. Hun forteller at hun vil jobbe med noe «internasjonalt», gjerne som flyvertinne. Yuki bruker mye av fritiden sin sammen med utvekslingsstudenter, og hver gang vi traff hverandre hilste hun på, eller kjente til, omtrent samtlige av utvekslingsstudentene. Hun spiste nærmest daglig lunsj i rommet til «Senter for internasjonale studenter». Som tidligere nevnt var hun en god støttespiller for meg i feltarbeidet. Vi møttes også ofte til lunsj, på kafé eller på shopping, og ble gode venner i tiden jeg var i Japan.

Haru (21): Haru bor også i en mindre by utenfor sentrum, og også hun pendler daglig inn til byen. Hun går ikke på dette universitetet, men studerer engelsk ved et privat universitet et annet sted i byen. I tillegg går Haru på kveldsskole for å bli flyvertinne, og hun har ekstrajobb på flyplassen. Hun er en av de få som tydelig kan uttrykke målet med å delta i studentklubben: Hun ønsker å lære seg engelsk, fordi det er nyttig for henne i jobbsammenheng. Det var dessuten den opprinnelige grunnen til at hun tok kontakt med meg. Yuki er også med i en lignende studentklubb ved universitetet sitt, og hun benytter seg av ACE som nok en arena der hun kan treffe studenter fra hele verden for å kunne snakke engelsk og forbedre språkkunnskapene sine.

Kjernen: Dem som jeg vil kalle kjernen er de ti-tolv studentene som møtte opp regelmessig til *event* og møter, og som jeg i løpet av feltarbeidet fikk best kjennskap til. I kjernen var blant andre Akiha, som ledet klubben, Axel, som var sekretær, og Jimmy, som var ansvarlig for annonsering av *event*. Dette var jenter og gutter som tok ansvar for å lede studentmøtene, som alltid hadde innspill å komme med i gruppen, og som jeg fikk anledning til å snakke med både i forkant og i etterkant av studentmøtene. Når jeg beskriver *event* der de japanske studentene fremstår som en gruppe, er det kjernen jeg beskriver.

Utvekslingsstudentene

Utvekslingsstudentene som deltar i ACE kommer fra hele verden. Jeg snakket blant annet med studenter fra Korea, Taiwan, Kina, Frankrike, Tyskland, Usbekistan og Sverige. Utvekslingsstudentene jeg traff, bruker senteret for internasjonale studenter som en arena for å treffe andre, og mange av utvekslingsstudentene er gode venner og tilbringer mye tid sammen. I samtaler med meg forteller de at de benytter seg av ACE fordi det er en mulighet

til å komme i kontakt med japanere. De ser det også som positivt at ACE kan bidra med et innblikk i japansk kultur. De har varierende grad av språkkunnskaper, fra ikke å kunne noen ting, til å snakke flytende. Mange studerer japansk språk, men det er også flere som bare studerer faget sitt mens de er på utveksling. De fleste fullfører et skoleår. De ankommer i april og reiser hjem i februar året etter. Sentrale personer i mitt felt, som opptrer senere i avhandlingen er blant andre Dilja fra Nederland, Josefine fra Sverige, Aude fra Frankrike og Misha fra Kina. De har forskjellige ønsker for å gjøre utveksling i Japan. Josefine og Misha ønsker å lære seg japansk, mens Aude og Dilja fullfører sine bachelorgrader innenfor kulturstudier ved dette universitetet. Språknivåene spenner fra Dilja, som overhodet ikke kan snakke japansk, til Josefine som snakker flytende. Jeg mener at utvekslingsstudentenes ulike bakgrunn, den ulike varigheten av tiden de oppholder seg i Japan, og ulike nivåer i språkkunnskaper gjør dem til en representativ gruppe for utvekslingsstudenter som kommer til universitetet.

AKTUALISERING – Hvorfor studere en studentklubb i Japan?

Thomas Hylland Eriksen skriver at det å studere sosialantropologi kan sammenlignes med å legge ut på en reise, en lang reise som kan bringe den reisende til alle verdenshjørner (Hylland Eriksen 2010:13). Min antropologiske reise skulle bringe meg til Japan. Jeg har vært interessert i Japan i mange år, og det var populærkulturen som først tiltrakk meg. Jeg ble fasinert av anime og manga⁹, mote, musikk, kunst og spill. Blant oss i vennegjengen kalte vi oss for «wapanesere»¹⁰. Da jeg begynte å studere sosialantropologi oppdaget jeg at jeg kunne kombinere min interesse for antropologi, med min interesse for Japan. Jeg startet forberedelsene på bachelor ved å skrive oppgaver om temaer knyttet til Japan, og tok 40-gruppe i Japansk språk. Jeg ble tidlig fasinert av debatter om forholdet mellom Asia og Vesten, og temaer fra regionen som omhandler individualisme og kollektivism, samt studier fra Japan som omhandler mitt teoretiske rammeverk om skiller mellom innsidegrupper og utsidegrupper.

---

⁹ Manga er det japanske ordet for tegneserie. Anime er animasjon av manga.

¹⁰ Satt sammen av ordet «wannabe» og «japanese».

I en verden som stadig blir mer sammenknyttet gjennom økt flyt av både mennesker og ting er det interessant å se hvordan ungdommer skaper mening i møter med det globale og moderne samfunnet. Fra et japansk ståsted er det interessant også fordi sosiale relasjoner i så stor grad er påvirket av skiller mellom *uchi* og *soto*, og derfor må tas i betraktning i studier av det japanske samfunnet. De føringer det vil ha på hvordan ungdommer møter «de andre», og hvilke praksis og mekanismer som de japanske ungdommene uttrykker, er et av de temaene oppgaven ønsker å belyse.

Ved å studere en studentklubb som stadig eksponerer seg for «den andre», kan man få et dypere innblikk i hvordan japanske ungdommer takler det å skulle konstruere og rekonstruere skiller i relasjoner med dem som kommer utenfra. Japanske studenter vil oppleve denne balansen mellom det lokale og globale annerledes enn utvekslingsstudenter, fordi utvekslingsstudenter gjennom utveksling allerede kan sees som internasjonalisert, mens de japanske studentene i større grad må forhandle om fremstillingene av seg selv som både kosmopolitiske og nasjonalistiske i denne konteksten (Bearden 2013: 188-191). En studie av en studentklubb som ACE vil forhåpentligvis kunne bidra til å se hvordan studentene takler disse møtene, og hvorfor deres egne fremstillinger av seg selv også er viktig i en slik kontekst.

I et utdanningssystem som ønsker å gjøre studenter kosmopolitiske, men samtidig ønsker at de skal være tro mot japanske tradisjoner og nasjonale identitet, er nettopp samarbeid med utvekslingsstudenter et spennende tema og utforske. Oppgaven ser på hvordan de japanske studentene etterstreber å være kosmopolitiske, og samtidig takler dette spenningsforholdet mellom en lokal tilhørighet og global lengten. Deres deltakelse i studentklubben gir inntrykk av at de er åpne for andre mennesker og kulturer, samtidig som deres praksis viser at de er opptatt av deres lokale forankring. De er opptatt av å fremstille seg selv som kosmopolitiske, men reproducerer også skiller mellom *uchi* og *soto*, og bidrar dermed i stor grad til å ekskludere dem som er ment å inkluderes. I dette paradokset som oppstår kan vi søke å forstå hvorfor studentene velger å bruke tid i denne studentklubben, og deres mål og visjoner for et slikt arbeid.

I et antropologisk perspektiv er det interessant å studere en slik type studentklubb i Japan, fordi det kan bidra til å belyse hvordan japanske ungdommer i dagens samfunn forsøker å skape mening og finne sin plass midt i mellom det moderne og det tradisjonelle, i møter mellom Øst og Vest, og mellom relasjoner med dem innenfra og utenfra. Ved å ta i bruk

teoretiske perspektiver om skiller mellom innside og utover vil oppgaven forhåpentligvis bidra til at disse skillene mellom innside og utover er nyanserte, og alltid må sees i den konteksten de analyseres i.

Kapittel 3: METODE OG ETIKK

INNGANG TIL FELTET

Jeg gjorde feltarbeid i Nagoya i Japan fra midten av januar til midten av juni våren 2012. Jeg ønsket å gjøre feltarbeid ved å delta i en spesifikk studentklubb, og hadde i forkant av feltarbeidet kommet i kontakt med professor Takai på Hideyoshi universitet. Vi møttes kort tid etter at jeg hadde ankommet byen. Som professor for både japanske studenter og utvekslingsstudenter, hadde hun god kjennskap til forskjellige studentklubber ved universitetet. Mitt interessefelt sammenfalt med hennes tidligere studier, slik at jeg senere også fikk anledning til delta på noen av hennes forelesninger. Tilstede på forelesningene var det både japanske studenter og utvekslingsstudenter, og dette gjorde også denne muligheten til en verdifull inngang til feltet. Jeg møtte professoren jevnlig under mitt opphold i Nagoya. Hun var en god støttespiller når jeg trengte kontakter, litteratur eller noen å prate med. Siden hun har studert flere år i USA, kunne vi kommunisere på engelsk. Hun ble min portvakt¹¹ inn til feltet.

I løpet av de to første ukene satt professor Takai meg i kontakt med Yuki¹², som representant for studentgruppen ACE. Vi utvekslet noen mail, før vi ble enige om å møtes på senteret for internasjonale studenter. I løpet av dette møtet inviterte hun meg til å delta på studentklubbens aktiviteter og ukentlige studentmøter. Allerede uken etter deltok jeg på mitt første studentmøte, der jeg fikk møte Akiha, lederen for klubben, og ble formelt introdusert for de som var til stede. Deltakerne fikk høre hvor jeg var fra, hva jeg gjorde og min bakgrunn for å delta i studentklubben. På *event*, hvor det var en mer uformell setting, forklarte jeg selv hva jeg gjorde etter hvert som jeg kom i snakk med deltakerne. Ved å delta på ukentlige studentmøter, og så mange *event* jeg hadde mulighet til, ble jeg raskt kjent med informanter. Dette gav meg i løpet av noen få uker tilgang til å møte informanter også i andre settinger, slik som lunsj, middag eller andre aktiviteter. Ettersom jeg ønsket å følge informanter i ulike

---

¹¹ Portvakt er en metafor på en person som kan formidle kontakt med feltet, de kan åpne porten for kontakten med deltakere og tilgangen til feltet (Fangen 2004:67)

¹² Hun ble min portvakt inn til den spesifikke studentklubben, og min hovedkontakt gjennom hele feltarbeidet.

settinger, også utenfor studentklubbens aktiviteter var disse uformelle møtene vel så viktige for meg.

Skoleåret i Japan er ikke som slik som i Norge. Høstsemesteret avsluttes i slutten av januar, og vårsemesteret starter opp igjen i april. Fra februar til mars er det to måneder vårferie. I denne perioden ble tilgangen til felt og informanter noe begrenset, da de fleste reiste bort. Det ble heller ikke arrangert så mange aktiviteter i denne perioden. Det ble likevel arrangert ukentlige studentmøter som jeg kunne delta på, og jeg var sammen med informanter i mange uformelle sosiale sammenkomster i denne perioden. Når semesteret startet opp igjen ble det imidlertid arrangert mange ulike aktiviteter. I tillegg til studentmøter ble det arrangert *event* så og si ukentlig frem til jeg reiste i midten av juni.

Jeg opplevde det som en fordel for tilgangen til feltet at jeg var student. At jeg kunne oppfattes som utvekslingsstudent kunne også forklare min interesse for klubben, og det var ingen som stilte spørsmål ved min deltakelse. Fordi jeg var mer deltakende enn andre utvekslingsstudenter, gav det meg også tilgang til kontakt med de japanske studentene, som andre utvekslingsstudenter ikke opplevde i så stor grad. Gjennom min deltakelse og frivillig arbeid i studentklubben, befant jeg meg i en slags mellomposisjon der jeg både hadde god kontakt med utvekslingsstudenter og god kontakt med japanske studenter. Det gav meg muligheten til å observere bruken av språk og rom, og få med meg samhandling i mange kontekster med folk fra hele verden. Imidlertid var jeg som jente oftest i kontakt med andre jenter. Det var ingen naturlige settinger der jeg kunne møter gutter på en uformell måte, og de eneste gangene jeg kom i snakk med de japanske guttene var på fester, gjerne når alkohol var involvert.

Bosituasjon og relasjon til feltet

Under feltarbeidet bodde jeg hos en vertsfamilie, som jeg kom i kontakt med gjennom hjemmesiden homestayinjapan.com. Jeg betalte husleie for kost og losji hos et ektepar på 70 år, og deres fem katter. Vertsfamilien gav meg ingen direkte tilgang til feltet, men de var god støtte for meg når jeg måtte trenge det, og i løpet av de fem månedene jeg bodde hos dem fikk vi god kontakt. De engasjerte seg i studiene mine, og var også til stede på noen *event* som studentklubben arrangerte. Mot slutten av oppholdet mitt hadde vi fått så god kontakt at vi

gikk over til å snakke i den familiære formen for japansk, og vi har fortsatt god kontakt i dag. Det å involveres i en familie gav meg en del forpliktelser ovenfor dem. Jeg følte meg forpliktet til å spise de to måltidene jeg hadde avtalt med dem hver dag, og å komme hjem i «rimelig» tid, slik at vi hadde tid sammen på kveldene. Flere ganger opplevde jeg frustrasjon på grunn av denne situasjonen, da jeg til tider følte de trakk meg bort fra feltet. Jeg opplevde et par ganger at jeg gikk glipp av sosiale sammenkomster fordi jeg måtte hjem. I ettertid har jeg imidlertid sett at jeg ikke ville vært foruten denne bosituasjonen. Det var også mange fordeler, blant annet trengte jeg ikke å bruke tid på matlaging eller klesvask, og jeg hadde alltid et trygt og godt sted å komme hjem til. Innpass i deres familie gav meg en dypere forståelse av japansk kultur, hverdagsliv og språk, som jeg igjen opplevde knyttet meg nærmere mine informanter, og jeg ser i ettertid at dette var uvurderlig for mitt feltarbeid.

AVGRENSNING AV FELT

Jeg ønsket helt fra begynnelsen av å konsentrere feltarbeidet mitt om en spesifikk studentklubb. På bakgrunn av mitt teoretiske interessefelt, nemlig skillet mellom innsidegrupper og utsidegrupper, var det mest nyttig for å kunne studere dette teoretiske utgangspunktet. Ved å konsentrere meg om en spesifikk gruppe håpet jeg at det ville gi meg tilgang til de dataene jeg trengte. I utgangspunktet ønsket jeg å ha fokus på en japansk studentklubb. At denne klubben også skulle arbeide med internasjonale studenter var en tilfeldighet. Imidlertid viste det seg tidlig at nettopp dette møtet mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter skulle bli det interessante ved feltarbeidet mitt. Dynamikken i disse relasjonene fremstod som interessant for meg, da dette gjorde at jeg fikk tilgang til data som også omhandlet dem som kom utenfra. På den måten fikk jeg innblikk i både innsiden og utsiden, og dette mener jeg gav meg innsikt til å forstå studentklubben i en større kontekst.

Å gjøre feltarbeid på en spesifikk gruppe kan by på flere utfordringer, og kan være både positivt og negativt. Du setter deg selv i en sårbar posisjon ved å fokusere kun på en avgrenset gruppe. Det krever at du får tilgang inn i den gruppen du ønsker, og du må forsikre deg om at informantene du konsentrerer deg om kan gi deg de dataene du trenger. Imidlertid vil fokus på en gruppe man får innpass i, gi muligheter for god kontakt med informanter, som kan gi en dypere innsikt og forståelse av feltet. Det er viktig å være seg bevisst at om du ikke får

innpasset du trenger i gruppen vil du sitte igjen med overfladisk, og i verste fall for lite, datamateriale. Jeg var i en gruppe som ikke stilte spørsmål ved min deltakelse, og i de situasjonene jeg opplevde at jeg ikke fikk god nok innpass, ble dette til interessant datamateriale, som jeg senere har brukt i min analyse.

Gjøre urbant feltarbeid

Urbant feltarbeid har en tendens til å bli mer oppstykket enn landsbyfeltarbeid, og det er ofte avhengig av mer formelle datainnsamlingsmetoder, slik som intervjuer (Eriksen 2010:36). Å gjøre feltarbeid blant ungdommer på et universitet medførte at jeg gjorde feltarbeid på mennesker i en travel tid i livet. Jeg hadde i stor grad kun tilgang til å følge informanter gjennom arrangerte *event*, eller gjennom avtalte møter. Samtidig var det praktisk at jeg i en urban setting gjorde feltarbeid på en spesifikk gruppe. Selv om det til tider kunne bli oppstykket, slik som Eriksen påpeker, hadde jeg et konkret felt der jeg visste at jeg kunne møte informanter.

METODER FOR DATAINNSAMLING

Det var viktig for meg å samle inn forskjellige typer data i ulike kontekster under mitt feltarbeid. Jeg var opptatt av å få et så bredt datagrunnlag som mulig, og mine metodiske strategier varierte mellom deltakende observasjon, intervju og en kvantitativ spørreundersøkelse. En slik kombinasjon av ulike metoder kalles ofte for triangulering (Fangen 2004:171).

Deltakende observasjon

Hoveddelen av feltarbeidet mitt utførte jeg deltakende observasjon, og det er her jeg har størstedelen av min empiri. Et overordnet formål med deltakende observasjon er å kunne beskrive hva folk sier og gjør i sammenhenger som ikke er strukturert av forskeren (Fangen

2004:12). Det gir en unik mulighet til å studere menneskers samhandling og språkbruk uten at forskeren påvirker samhandlingen eller talemåten i så sterk grad (Fangen 2004:9). Dette er en av styrkene til antropologien, og ved å «være ute i felten» blant deltakere i situasjoner som fremstår som naturlig for dem (Fangen 2004:12), vil forskeren kunne oppnå god innsikt i samhandling til sine informanter. Jeg utførte deltakende observasjon både på studentmøter, på arrangementer og i noen uformelle settinger med informanter. Et slikt arbeid over lengre tid gjør at man sitter igjen med førstehåndserfaringer og et helhetlig bilde av dem man møter i feltet (Fangen 2004:15). Deltakende observasjon var nyttig for å få et innblikk i studentgruppens samhandling, og deres bruk av språk og rom i ulike settinger der gruppen opptrådte. I tillegg brukte jeg mye tid på campus utenom konkrete møter, fordi det gav meg mulighet til å ha en tilknytning til feltet. Mesteparten av feltarbeidet mitt foregikk på kveldstid eller i helgene, slik at jeg brukte dagene til å arbeide med feltnotater på campus. Det var viktig for meg å føle at jeg var en del av det samme miljøet som mine informanter. Dette ble nok en arena der jeg kunne utføre deltakende observasjon på hvordan studenter på et universitet i Japan oppfører seg. Jeg vekslet mellom å benytte meg av kantiner, Starbucks, uteplasser og leserom for å observere studenter i ulike settinger. Denne tiden jeg brukte her hjalp meg til å forstå studentene i studentklubben i en større kontekst som universitetsstudenter, og om jeg kunne anse dem som typiske studenter fra dette universitetet. Ved deltakende observasjon er det viktig å finne en posisjon som er i balanse mellom deltakelse og analytisk distanse (Fangen 2004:72). Idealet er ikke å oppnå fullstendig deltakelse, men snarere å søke den grad av deltakelse som gir bredest mulig data. Det er viktig å finne en balanse mellom det å være på innsiden og det å være på utsiden (Fangen 2004:73). Dette medfører at man må anta ulike roller i ulike kontekster i feltarbeidet. Jeg hadde ikke noen definert rolle i klubben utover at jeg var til stede på lik linje med de andre studentene, men vekslet mellom å delta med de japanske studentene, eller med utvekslingsstudentene ettersom det passet med konteksten. Ved hjelp av deltakende observasjon satt jeg til slutt igjen med samhandlingsdata som omhandler kroppsspråk, bruken av språk, bruken av rom og bekledning.

Intervju

I tillegg til samhandlingsdata gjennomførte jeg også totalt fire intervjuer. Tre av disse var med japanske studenter, alle jenter. Det siste intervjuet gjorde jeg med Josefine, som er fra

Sverige. Intervjuene med de japanske jentene var Yuki og Akiha fra Hideyoshi Universitet, mens det siste var med Haru, som studerer ved et annet universitet, men likevel er deltaker i ACE. Alle intervjuene foregikk på universitetets campus og varte omlag en time. Jeg benyttet meg av en uformell intervjuform, der jeg hadde forberedt noen spørsmål på forhånd, men lot informantene prate fritt rundt temaet. Spørsmålene jeg hadde forberedt var behjelpelig til å holde fokus i samtalen, slik at jeg fikk svar på de spørsmålene jeg stilte. Alle informantene jeg intervjuet var jenter jeg møtte i mange ulike sosiale settinger, og det var en uventet situasjon for begge parter å intervju noen du anser for å være venner. Det var grunnen for at jeg valgte en uformell intervjuform, som medførte at vi mest pratet rundt temaene jeg ønsket svar på. Bakgrunnen for å gjøre disse intervjuene var for å undersøke hva deltakerne tenkte om deres rolle i studentklubben, deres tanker om samarbeid og sosial omgang med utvekslingsstudenter, og deres interesse og motivasjon for å delta i en slik studentklubb som ACE. Som tidligere nevnt var det vanskelig for meg å finne en naturlig setting for å møte japanske gutter på tomannshånd, og det er grunnen til at jeg bare intervjuet jenter. Jeg fikk likevel anledning til å spørre noen av disse spørsmålene til gutter i klubben når jeg kom i samtale med dem på ulike *event*. Jeg fikk dermed også en liten mengde data om hva noen av guttene i klubben tenkte om de samme temaene, uten at de kom frem i en opplagt intervjusituasjon. Jeg mener derfor at datamaterialet til slutt er godt representert både fra jenter og gutter i klubben.

Spørreundersøkelse

Til tross for at jeg gjorde feltarbeid på en spesifikk gruppe, var det en uoversiktlig gruppe der studentene kunne delta så mye de ønsket og hadde mulighet til. På samtlige møter eller *event* møtte jeg nye ansikter, både av japanske studenter og utvekslingsstudenter. For å få en generell oversikt over studentklubben, og med et ønske om å avdekke eventuelle tendenser i feltet, holdt jeg derfor en spørreundersøkelse på studentmøtet 29. mai. Tilstede på dette møtet var det i tillegg til mange nye studenter, alle de som regelmessig kom til møtene. Det gjorde at jeg anser svarene jeg fikk til å være godt representative for gruppen som helhet. Det var ikke praktisk mulig for meg å gjennomføre en lignende undersøkelse på *event* hvor det også var utvekslingsstudenter tilstede, men fordi jeg har hatt de japanske studentene som hovedfokus

var det mest nyttig for meg å legge en slik spørreundersøkelse til et studentmøte. Spørsmålene jeg stilte omhandlet blant annet alder, kjønn, hvor ofte de kom til møter og *event*, hvor mange ganger de møtte andre studenter utenom klubbarbeid, og om dette var med japanske studenter eller utvekslingsstudenter. Denne undersøkelsen viste seg å være nyttig for meg, da jeg utover generell statistisk informasjon om deltakerne, avdekket noen tendenser i klubben jeg senere vil benytte meg av i analysen¹³.

Sekundære kilder

I tillegg til de ovennevnte metodene, fikk jeg i etterkant av feltarbeidet også tilgang til ACE sin årlige rapport. Dette er en rapport på 15 sider som beskriver ACE, deres visjoner, mål og arbeid som har pågått gjennom året. Den inneholder også deres refleksjoner om klubben, og videre arbeid og utvikling for å bedre samarbeid. Den er oversatt fra japansk til engelsk fra tre av mine informanter, og jeg har selv oversatt utdragene fra den til norsk i oppgaven. Den gis kun ut på japansk, men legges ut på nett, slik at hvem som helst har tilgang til den¹⁴. Den er i størst grad ment for japanske studenter, da den også inneholder retningslinjer for dem, og hvordan de kan gjøre dette arbeidet i studentklubben. Denne rapporten gav meg nok en mulighet til få innblikk i deres tanker og refleksjoner rundt klubben som en helhetlig gruppe, og arbeidet de gjør der.

SPRÅKLIGE UTFORDRINGER

Språk er en viktig del av det å gjøre feltarbeid i et annet land, og det var bakgrunnen for at jeg tok japansk språk 1 og 2 i forkant av feltarbeidet. Det gav meg et godt språklig grunnlag til å føre enkle samtaler, og forstå en del japansk da jeg ankom feltet. Dette viste seg å være nyttig, da jeg erfarte at japanere unngår å snakke engelsk så godt det lar seg gjøre. I begynnelsen var det krevende å skulle følge med på det som ble sagt, og jeg opplevde det som frustrerende at jeg ofte kunne forstå, men ikke hadde de språklige evnene til å uttrykke meg på japansk. Selv

---

¹³ Se vedlegg 1 for spørreundersøkelsen

¹⁴ Fordi rapporten ligger ute på universitets nettsider vil jeg ikke kunne legge ved URL til denne rapporten her, grunnet anonymisering.

om jeg møtte mange som var lite villige til å prate engelsk, forstår de fleste engelsk godt. I starten av feltarbeidet mitt foregikk derfor ofte samtaler på den måten at japanerne snakket japansk, mens jeg svarte på engelsk. Etter hvert som jeg ble språklig dyktigere, foregikk samtaler for det meste på japansk.

Det japanske språket er bygget på ulike grader av høflighetsnivåer, som defineres ut i fra relasjonen man har til den man møter. En type språk brukes kun til familie og nære venner, og kalles ofte kort eller uformell form. En annen type er mer formell, og brukes når man snakker til overordnede eller til folk man ikke kjenner så godt¹⁵ (Rygg 2005: 249-250). At jeg i mange sammenhenger forstod disse nyansene til tross for mine språklige begrensninger hadde jeg ofte stor nytte av. Fordi språket er hierarkisk bygd opp, blir sosiale koder og språk tett knyttet sammen. En stor del av kommunikasjonen handler derfor ikke nødvendigvis om hva man sier, men like mye om hvordan man sier det, og å vise at man forstår den sosiale settingen man er en del av. Jeg opplevde at de japanske studentene alltid snakket i kort form med hverandre eller med utvekslingsstudenter, så jeg kommuniserte selv med dem på denne formen. De ulike måtene å bruke språket på er noe jeg vil se nærmere på i analysen i kapittel fire.

De største språklige utfordringene møtte jeg på studentmøtene, som alltid foregikk på japansk. Jeg brukte mye energi på å fange opp hva som ble sagt, og det var ikke ofte noen oversatte for meg. Min hovedinformant hjalp meg med dette i begynnelsen når hun var til stede, og noen ganger fikk jeg hjelp til å få ting bedre forklart på japansk som jeg kunne forstå. Når man er i et land og hører et fremmed språk hele tiden, er heldigvis læringskurven bratt. Ved å jobbe aktivt med språket, var jeg ved slutten av feltarbeidet mitt i stand til å kommunisere godt på japansk. Det hjalp meg til å fange opp flere nyanser, som man kan gå glipp av når man ikke mestrer språket fullt ut. Etterhvert som språkkunnskapene mine ble bedre, opplevde jeg også at medlemmene i studentklubben hadde lettere for å ta kontakt med meg. Samtidig opplevde jeg også at jeg kunne forstå mye til tross for at jeg ikke mestret språket fullt ut gjennom å observere den sosiale settingen jeg var i, og være oppmerksom på blant annet kroppsspråk og bruken av rom.

---

¹⁵ Det finnes et høyere nivå av høflighet kalt *keigo*, men denne formen brukes kun i veldig formelle settinger

ETISKE PROBLEMSTILLINGER

Det er mange etiske hensyn å ta som antropolog på feltarbeid. Det å skulle involveres i andres liv over lang tid kan by på mange utfordringer, både for forsker og informanter. Hvor grensene for hvor mye man skal si om forskningen sin, hvor mye skal man «mase» på informanter for informasjon, eller hvor tette bånd skal man tillate seg å knytte til sine informanter, er spørsmål en antropolog må ta stilling til. Ofte kan det være vanskelig å se svarene tydelig underveis i prosessen.

Relevante etiske problemstillinger jeg støtte på underveis var, blant annet, det jeg tror mange antropologer opplever i løpet av et feltarbeid. Jeg opplevde at mange av mine informanter hadde vanskeligheter med å sette seg inn i hva jeg faktisk gjorde, og å forstå hva det vil si å være forsker. Jeg var under hele feltarbeidet åpen og ærlig om min tilstedeværelse. Jeg etterspurte tillatelse fra lederen av studentklubben, og hun sørget for å informere de andre medlemmene om hvorfor jeg var til stede. Likevel fikk jeg stadig vekk spørsmål fra informanter om hvordan det gikk med forskningen min, og det kom tydelig frem at de ikke forstod at jeg var der for å forske på deres studentklubb. Jeg forsøkte alltid å forklare hva jeg gjorde, hvordan jeg gjorde det, og hvem jeg forsket på, men det er ikke lett for andre utenfor feltet å sette seg inn i den rollen man har som antropolog. Jeg fant det også ubehagelig å skulle si rett frem at jeg var der for å forske på dem, på slike direkte spørsmål om fremgang i forskningen min. Jeg forsøkte også å forklare dette til folk som snakker flytende engelsk og til japanere, både på engelsk og japansk. Denne forståelsen av hva hvorfor jeg var til stede, og hva det vil si å være antropolog, opplevde jeg handlet om mer enn eventuelle språkproblemer.

En annen relevant problemstilling jeg støtte på under feltarbeidet mitt var at jeg knyttet gode vennskap med flere av mine informanter. Noe av det materiale jeg samlet inn i samhandling med mine venner gjorde at jeg måtte vurdere nøye om jeg kunne bruke dette materialet i avhandlingen. Spesielt gjaldt det for uformelle møter, der vi møttes som venner. Jeg hadde flere ganger dårlig samvittighet, fordi jeg inntok en forskerrolle og ville «ha noe ut av» situasjonene der vi møttes. Jeg begynte etter hvert selv å se på dem som venner, og synes ikke alltid det var så enkelt å skulle skrive feltnotater om disse møtene i ettertid. Hvor grensen går for hva man kan bruke som datamateriale, og hva man skal holde utenfor forskningen er noe man må ta nøye stilling til når man kommer hjem fra feltarbeidet og får bearbeidet materialet.

Fordi jeg ikke har noen data som omhandler sensitiv informasjon, har jeg valgt å inkludere også disse dataene i min avhandling.

ANONYMISERING

Jeg har valgt å anonymisere universitetet som studentklubben var tilknyttet. På grunn av den offentlige skolerangeringen i Japan, ville man enkelt kunne finne ut av hvilket universitet studentklubben er tilknyttet, til tross for at jeg gjorde feltarbeid i en stor by med mange universiteter. Navnet på studentklubben er imidlertid ekte. Da navnet ACE er et navn som kan gjelde for flere studentklubber har jeg fått tillatelse av klubbens leder til å bruke deres ekte navn. Jeg har undersøkt litt og funnet at det er flere studentklubber i Nagoya, Japan og ellers i verden som bruker dette navnet for lignende klubber andre steder. Alle personlige navn er anonymisert.

I intervjuene mine innhentet jeg informert samtykke fra samtlige av dem jeg intervjuet. Jeg var hele tiden åpen om min deltakelse i studentklubben også, men som Fangen påpeker er informert samtykke ved deltakende observasjon utfordrende, og vil bare kunne gis i modifisert utgave (Fangen 2004: 66). Det var derfor aktuelt for meg i intervjusettinger, men fordi klubben involverte mange forskjellige mennesker i mange ulike settinger, innhentet jeg samtykke fra gruppens leder til å utføre deltakende observasjon.

Kapittel 4: *SOTO* – Ekskluderende praksis

Konstruksjoner av *uchi* og *soto* i møter mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter

Det er ved bruken av språk og rom i sosial interaksjon at japanere rekonstruerer og redefinerer grenser for *uchi* og *soto* (Kondo 1990:153). I dette kapittelet vil jeg se nærmere på den første av mine to hovedproblemstillinger, nettopp om hvordan de japanske studentene i studentklubben konstruerer og rekonstruerer skiller mellom «oss» og «dem». Som tidligere nevnt er *uchi* og *soto* de japanske ordene for henholdsvis innside og utside. Dette er kontekstuelle skiller, og hvem som er *uchi* og hvem som er *soto* avhenger av hvem «den andre» du møter er (Lebra 1976:112). De japanske studentene i ACE beskriver klubben som «my place», og at de kan uttrykke seg selv i denne klubben (ACE årsrapport 2012:13). Med utgangspunkt i dette, og min forståelse av de japanske studentene som en innsidegruppe, vil jeg se nærmere på deres sosiale interaksjon med dem som står utenfor. I denne sammenheng blir utviklingsstudentene som er deltakere i studentklubben de som står utenfor, og utgjør utsidegruppen. Det å tilhøre en *uchi*-gruppe vil medføre en rekke føringer for bruken av språk, oppførsel og sosial interaksjon. *Uchi* vil på denne måten definere hvem du er, hvordan du snakker, og hvordan du oppfører deg i møtet med andre. Jeg ønsker å vise hvordan de japanske studentenes praksis ekskluderer utvekslingsstudenter i mange sammenhenger, men også hvordan praksis av *uchi* og *soto* får andre uttrykk innad i *uchi*-gruppen. I dette kapittelet ser jeg også på hvordan deres praksis får ulike uttrykk i horisontale relasjoner, sammenlignet med de vertikale relasjonene de inngår i, altså relasjoner mellom utvekslingsstudenter og japanske studenter, til forskjell fra de japanske studentene seg i mellom.

Med empiriske eksempler fra feltarbeidet mitt vil jeg se på samhandling i en slik kontekst. Spesifikke eksempler på bruken av språk, bekledning og rom vil vise hvordan deres praksis er, og hvilke mekanismer som benyttes i deres konstruksjoner av skiller mellom «oss» og «dem». Jeg benytter meg av data fra intervjuer og samtaler, samt spørreundersøkelsen jeg holdt. I tillegg bruker jeg sekundære kilder, som studentklubbens årsrapport fra 2012. Samlet kan disse dataene underbygge min forståelse av de japanske studentene som en innsidegruppe,

som står i et motsetningsforhold til utvekslingsstudentene som er deltakere i denne klubben, og som i dette tilfellet blir utesidegruppen. *Uchi* og *soto* definerer hvem du er, og legger føringer på hvordan du skal snakke og oppføre deg. De japanske studentene vil være i fokus, og gjennom empiriske eksempler skal jeg vise hvordan det er viktig for dem både å orientere seg innad i gruppen samt utad i samarbeid med utvekslingsstudenter. Det blir også tydelig hvordan dette medfører en rekke sosiale obligasjoner for dem som tilhører *uchi*-gruppen, til forskjell fra dem som står utenfor. Først og fremst vil jeg i dette kapittelet jeg beskrive for leseren hvordan de ukentlige studentmøtene foregikk. Da det sjelden var utvekslingsstudenter til stede på møtene, var dette en fin arena for å observere de japanske studentene som gruppe. Det gav meg et innblikk i hva som foregikk «bak kulissene». Dette håper jeg vil hjelpe leseren til å forstå hvorfor det er nyttig å snakke om studentklubben som en innsidegruppe. I denne beskrivelsen vil jeg ha oppmerksomhet på bruken av språk på studentmøtene som klubben holder, og hvordan språket er med på å skape et skille mellom «oss» og «dem». Dette gjelder både ved bruken av japansk, men også ved fraværet av engelsk, da jeg mener det har innvirkning på at utvekslingsstudenter uteblir fra studentmøtene. Fordi japansk språk er tett knyttet opp mot betydningen av sosiale relasjoner, vil jeg også vise eksempler på hvordan disse ulike måtene å benytte språket på, anvendes i studentklubben, og i mange sammenhenger kan brukes som en mekanisme for å inkludere og ekskludere.

Det andre empiriske eksempelet jeg vil benytte, beskriver hvordan studentgruppen opptrer i samarbeid med andre grupper, nærmere bestemt HNFSÅ. I dette eksempelet har de to studentklubbene gått sammen for å arrangere basar for studenter som akkurat er ankommet Nagoya og universitetet. Her vil jeg rette søkelyset mot bekledning og fravær av kommunikasjon, som mekanismer for konstruksjonen av grenser mellom *uchi* og *soto*. Begge de empiriske eksemplene vil altså vise hvordan mekanismer for ekskludering og inkludering fungerer i praksis i denne studentklubben.

«Jeg føler meg ofte ensom her, jeg mener, jeg har jo mange venner .. jeg kommer bare ikke så godt innpå [japanerne]. De er ekstremt vanskelige å bli kjent med!» Josefine, lunsj med meg på campus.

Det var ikke bare Josefine som fortalte meg at det var vanskelig å bli godt kjent med de japanske studentene. Flere av de andre utvekslingsstudentene jeg møtte, fortalte meg dette i samtaler, helt uavhengig av hverandre. Josefine er svensk, og første gang vi treffes har hun vært i Nagoya i åtte måneder. Dette er andre gang hun har et lengre opphold i Japan, og hun snakker japansk nærmest flytende. Hun er utvekslingsstudent ved universitetet og følger et av språkprogrammene som tilbys her. I tillegg skal hun levere en bacheloroppgave på japansk i løpet av skoleåret. Hun forteller meg at i motsetning til de japanske studieprogrammene, er programmet hun følger, intensivt og krever opp mot åtte til ti timer med studier hver dag¹⁶. Josefine bruker den lille fritiden hun har, til å være sosial. Hun deltar på de fleste *event* ACE arrangerer, i tillegg til at hun er med i en sanggruppe tilknyttet universitetet. Siden hun behersker japansk godt, har hun alle forutsetninger for å kunne ta kontakt med japanske studentene uten at språk trenger å være en hindring. Til tross for at hun deltar i flere ulike sosiale settinger der hun kan treffe japanere sier hun likevel at hun sjelden er sammen med andre enn utvekslingsstudenter utenfor organiserte *event*. Fordi vi begge er fra Skandinavia, og hun kan snakke svensk med meg, opplever jeg at hun raskt knytter seg til meg. Hun sier det er avslappende og betryggende å treffe noen som hun opplever hun har en felles plattform med. Vi møtes derfor ofte i den tiden jeg er på feltarbeid, og jeg treffer henne både på *event* og i uformelle sosiale settinger. Mange av utvekslingsstudentene som kommer på utveksling til universitetet har lite eller ingen kjennskap til japansk. Fordi Josefine har oppholdt seg i Japan over lang tid, og hun behersker språket i så stor grad, var det nyttig for meg å høre om hennes erfaringer og opplevelser i samhandling med japanere og kontakten med de japanske studentene.

---

¹⁶ Blant annet må hun lære 100 *kanjier* per uke. Til sammenligning lærte jeg 400 i løpet av det året jeg studerte japansk1 og japansk2 ved Universitetet i Oslo.

STUDENTMØTER – EKSKLUDERENDE PRAKSIS FØR SAMARBEID

En av de viktigste sosiale arenaene i studentklubben er de ukentlige møtene der klubben planlegger, diskuterer og evaluerer *event*. Det kommer sjelden utvekslingsstudenter til disse møtene, og dette blir derfor primært en sosial arena der de japanske studentene treffes. Da jeg ble invitert til å delta på studentmøter, ble jeg forsikret om at dette var en klubb som var åpen for alle. Jeg forventet meg møter der en kunne komme for å treffe både japanske studenter og utvekslingsstudenter, og at de sammen skulle diskutere og planlegge *event*. Jeg ble derfor overrasket da jeg etter flere uker med deltakelse på studentmøter ikke hadde truffet utvekslingsstudenter¹⁷ på studentmøtene.

Hver mandag kveld klokka 18:00 holdes det studentmøter. For å komme til huset der studentmøtene er, tar jeg først t-banen til campus. Derfra går jeg oppover bakken til høyre for det store, prangende hovedbygget, videre opp til Kitayama studentboliger. Her ligger tre store blokker som i hovedsak huser utvekslingsstudenter. I tillegg finnes det lite hus med en resepsjon og et felles oppholdsrom her. Det er i kjelleren i dette huset at studentmøtene holdes. Jeg finner lett frem til det lille huset, men skjønner ikke med én gang hvor studentmøtet skal foregå. Jeg går inn hoveddøren til det lille huset og kommer rett inn i fellesrommet. Det er utstyrt med tv, piano og spill som man kan bruke hvis man vil, men rommet er helt tomt for mennesker. Til høyre ser jeg en trapp som følger ned til en kjeller. Jeg går ned vindeltrappen. Lyset er ikke skrudd på, og det lukter gammel kjeller. Jeg nøler litt. Er det virkelig her? Da får jeg se at det lyser fra et av rommene inn til høyre, og jeg kan høre summingen av stemmer. Litt nervøs sniker jeg meg innenfor døren. Der møter jeg åtte jenter og gutter, som alle tar meg i mot med smil og hilsninger. Jentene står samlet til høyre mens de fniser og prater, de fleste guttene har satt seg langs bordet innerst i rommet. Rommet føles gammelt og glemt. Det er mørke trebord plassert i en hesteko, gamle grå gardiner, en stor tavle, og det bakerste hjørnet i rommet er brukt til lagring av diverse ting som tilsynelatende hverken kan brukes eller kastes, bare adskilt med en tynn skillevegg av tøy. I tillegg er det kaldt i rommet, og selv om varmen er skrudd på, synes det ikke å bli varmt i rommet. Ingen kler av seg ytterjakker, da det blir kaldt når man sitter stille. I løpet av møtet blir flere og flere

---

¹⁷ Jeg ble ofte forsikret om at jeg var velkommen til studentmøter, nettopp fordi møtene var åpne for alle som måtte ønske å delta.

av deltakerne sittende med armene i kors, mens de prøver å holde varmen så godt de kan. Klokka nærmer seg 18:00, og det kommer flere jenter og gutter. Til slutt er det nærmere 20 ungdommer til stede, halvparten jenter og halvparten gutter. Akiha leder klubben, og er dermed ordstyrer. Axel (som kun presenterer seg med sitt kallenavn), hjelper Akiha med å skrive på tavlen og har ansvaret for møtereferater. Akiha ber om at alle finner seg en plass, slik at møtet kan starte. Samtlige av guttene finner seg en plass langs bordet innerst i rommet, mens jentene setter seg på den andre siden av hestekoen. Axel begynner å skrive opp dagens møteplan. Sakene nummeres, og da det settes av mest tid til den første saken, er det den viktigste saken som settes først på listen. Det legges også inn tid for at de som ønsker det kan ta opp noe på slutten av møtet.

Siden dette er begynnelsen av semesteret er det flere *event* som skal planlegges og diskuteres på det første studentmøte jeg deltar på. I løpet av semesteret er det mellom tre og syv saker som diskuteres hver gang. Gjennomføring av *event*, når og hvor, oppmøtetider og annonsering er ting som tas opp og diskuteres. Selv om møtet er begynt, hviskes det fortsatt en del mellom dem som er til stede, og det er flere som kommer for sent. Hver gang en ny person kommer inn i rommet, avbrytes møtet av at alle hilser på den som kommer. Stemningen i rommet og dynamikken i gruppen oppleves som avslappet og uformell. Alle er kledd i hverdagsklær, likt det jeg observerer ungdommer går med til daglig i Japan. Gutter i løse bukser og skjorter, jenter pent kledd i skjørt eller kjoler, med gensere og cardigan til, og de er alltid pent stelt når det kommer til hår, sminke og negler. Selv om stemningen er avslappet og det er i orden med småprat, holder praten seg saklig til det som skal gjennomgås på møteplanen for det aktuelle møtet. Møtene har varierende lengde på alt fra 30 minutter til 2,5 time, ettersom møtet avsluttes når gjennomgangen av alle sakene er ferdig. Det er aldri noen store diskusjoner på møtene, og det tar sjelden lang tid før gruppen er enig om hvordan de best mulig skal løse det praktiske rundt organiseringen av ulike *event*. Noen ting bestemmes der og da, andre ganger bestemmer de seg for å søke mer informasjon eller å vente til *eventet* nærmer seg for å ta en beslutning for hva som er best å gjøre. Blant annet diskuteres det tidlig om klubben skal delta på en av de store skolefestivalene sent i semesteret. I mai, når *eventet* nærmer seg, blir det bestemt at gruppen ikke kommer til å delta her. Møtene avsluttes med at arbeidet fordeles mellom gruppemedlemmene, oftest ved at medlemmene melder seg frivillig til å gjøre de ulike arbeidsoppgavene som trengs.

Det første studentmøtet jeg deltar på har ACE besøk av tre jenter fra et annet universitet. De presenteres på slutten av møtet, og dette foregår i en mer formell form med tanke på språk, og hvordan medlemmene oppfører seg. Jentene ønsker hjelp fra ACE til å nå ut til studenter på universitetet om at de skal arrangere besøk på basketkamp for utvekslingsstudenter. De bruker en høflig form av språket, og når de har snakket ferdig, bukker de pent, unnskylder seg for tiden de har opptatt, og takker pent for seg. Dette er annerledes enn hvordan studentene i ACE forholder seg til hverandre på studentmøter. De bukker ikke for hverandre, og bruken av rommet og måten de sitter på er avslappet og uanstrengt.

Det første møtet jeg deltar på, avsluttes etter en time, når fire saker er gjennomgått. At møtet er over, markeres ved at samhandlingen går over i en uformell form. Dette er tiden for å snakke med venner, og jeg snakker med flere av jentene som er nysgjerrige på meg og min deltakelse. Jentene samler seg i ring, og fniser og ler mye. Guttene flytter seg også mer sammen, men er både stillere og roligere i fremtoningen. Et av de gjentakende høydepunktene med møtet er når det deles ut omiyage¹⁸ til alle som er til stede. Det er så å si alltid noen som har vært ute og reist både innenlands og utenlands, og dermed settes det av tid til å dele ut spennende kaker, kjeks og godterier fra alle deler av verden, i etterkant av møtene. Det passes på at alt sendes rundt og at alle kan smake på alt. Det er stor entusiasme rundt dette, og det meste forsvinner fort. Når godteriene er spist opp løser forsamlingen seg ofte opp, og alle i klubben beveger seg sakte, men sikkert utenfor bygget. Igjen er folk i ivrige samtaler med venner, og de fleste beveger seg nedover mot t-banen sammen. De fleste guttene på sykler, mens jentene går. Om en uke er det klart for å møtes til planlegging av nye event igjen.

Med disse empiriske eksemplene har jeg beskrevet hvordan de ukentlige studentmøtene til ACE foregikk. På studentmøter var det som oftest likt antall jenter og gutter, likt antall deltakere, og møteplan og saker ble som oftest lagt opp på samme måte fra uke til uke. Etter deltakelse på møter utover våren er dette beskrivende for min generelle opplevelse av deltakelse på studentmøter.

---

¹⁸ Det japanske ordet for suvenir, ofte søtsaker eller mat som kan assosieres med ulike steder man har besøkt.

Språk som mekanisme for inkludering og ekskludering

Den japanske regjeringen uttalte i 2000 at engelsk skulle være det andre offisielle språket i landet. Det er likevel et faktum selv i dag, tretten år senere, at til tross for at japanere lærer engelsk, så bruker de det ikke (Metraux 2001:25). Alle studentmøtene foregår på japansk, og om man ikke behersker språket blir man kun sittende å høre på det som foregår, uten mulighet til å komme med innspill eller å delta i diskusjoner om planleggingen av *event*. Bruken av japansk kan sies å medføre en høyere terskel for at utvekslingsstudenter skal kunne delta på de ukentlige studentmøtene. Dette gjør at det allerede før samarbeidet har startet er det konstruert et skille mellom de japanske studentene og utvekslingsstudentene ved bruken av språk. Resultatet er at utvekslingsstudentene ikke føler seg velkommen på studentmøter, og dermed blir det synlig at det i denne kontekst konstrueres et skille mellom «oss» og «dem».

ACE skriver i sin årsrapport at en ved å delta i studentklubben kan utvikle seg, lære seg engelsk, og kommunikasjon med dem som kommer utenfra. De fremhever at kulturell utveksling vil bidra til at man utvikler seg, men det virker likevel ikke som om de reflekterer over at det å holde studentmøter på engelsk kan inkludere flere tidligere i prosessen og dermed øke graden av samarbeid (ACE årsrapport 2012: 2). 26 av de 31 de spurte i spørreundersøkelsen oppgir at de er deltakere i klubben nettopp fordi de ønsker å oppnå bedre kunnskaper i engelsk. Til tross for dette har de gjennom skolegangen lært engelsk for å kunne bestå opptaksprøver, og de har liten erfaring med bruken av engelsk muntlig (Metraux 2001:26). I samtaler med de japanske studentene spør jeg hvorfor det ikke kommer utvekslingsstudenter til studentmøtene, men ingen av dem gir meg noe godt svar.

Utsvekslingsstudentene på sin side sier at de ikke forstår meningen med å komme når de «bare blir sittende der». At studentmøtene, som er hovedarenaen for deltakelse i studentklubben, foregår på japansk, fremstår dermed som et av de første paradoksene jeg oppdager i feltarbeidet mitt.

Dilja fra Nederland, deltar på ett av sine første treff bare tre uker etter han ankommer Japan. En gruppe på 20 ungdommer møtes en lørdag formiddag for å spille bowling. Det er både japanske studenter og utvekslingsstudenter til stede. Studentene deles inn i lag, og det er både japanske studenter og utvekslingsstudenter på alle lagene. Dilja kan ikke snakke japansk og tyr til engelsk for å kommunisere med laget han spiller på. Han ender stadig opp med å søke

kontakt med de andre utvekslingsstudentene, fordi han sliter med kommunikasjonen med de japanske studentene. Da jeg treffer Dilja på campus to måneder senere, er han sammen med andre utvekslingsstudenter. Han sier han er mest sammen med de andre utvekslingsstudentene, men at han trives godt, og at nå som han behersker japansk bedre, er det blitt lettere å snakke med japanske studenter når han deltar på *event*.

Bruken av språklige markører som inkluderende og ekskluderende

Som tidligere nevnt, tar sosiale grupper i stor grad i bruk språk som en måte å etablere grenser på, og som mekanisme for å identifisere deres medlemmer på (Goeckler 2010: 58). Fordi bruken av språk henger sammen med skiller mellom *uchi* og *soto*, kan observasjoner av forandring i språkbruk gi tydelig indikasjoner på hvem som er på innsiden og hvem som er utenfor. På den måten kan det japanske språket fungere på to måter: både inkluderende og ekskluderende på en og samme tid. I tillegg til at studentmøter ble holdt på japansk, var det også forskjell i bruken av japansk både mellom de japanske medlemmene i klubben og i møtet med utvekslingsstudenter. Det er dette Brown og Levinson kaller for positiv og negativ høflighet. Positiv høflighet er tilnærmingsbasert og indikerer at man respekterer den man er i samhandling med, ved å behandle personen som en i innsidegruppen, en venn eller en som på andre måter anses å være likeverdig. Dette medfører rettigheter og plikter, og det forventes derfor resiprositet. En negativ høflighet er essensielt basert på avstand og unngåelse. Man unnskylder seg for å forstyrre, og man vil forsøke å unngå å stå i gjeld til den andre. Noen indikasjoner på positiv høflighet vil være at man viser interesse ovenfor personen man samhandler med, man viser sympati, bruker innsidemarkører, søker enighet, antar likhet, spøker, er optimistisk, inkluderer begge i aktiviteter og forventer resiprositet. På den andre siden er negativ høflighet når man er direkte, er pessimistisk, minimerer samhandlingen, unnskylder seg, bruker høflighetsmarkører – slik som å unngå å si «du» (Brown og Levinson 1987: 61-74 og 101-210). I *soto*-relasjoner med horisontale skiller mellom «oss» og «dem», vil denne bruken få andre uttrykk enn i de vertikale skillene innad i *uchi*-gruppen. I en japansk studentklubb kan man anta at man vil finne en formell og vertikalt oppbygd gruppe basert på alder og ansiennitet. De yngre medlemmene blir kalt *kohai* (junior), mens de eldre blir kalt *senpai* (senior). En slik inndeling er nyttig fordi man ikke er tjent med at alle i gruppen er like, men heller at alle individer bruker sine egenskaper til å jobbe mot et felles mål (Nakane

1970:120). Innad i gruppen vil språklige markører mellom de japanske studentene fungere som positiv høflighet og en måte å vise at man forstår de sosiale kodene i gruppen man er en del av på. For å vise for andre at man forstår systemet av sosiale rettigheter og plikter, er man nødt til å bruke språket på korrekt måte ut i fra relasjonen til den man samhandler med. Jeg observerte bruken av *kuru* (kommer du) når medlemmene snakket seg i mellom for å spørre andre om de skulle delta på ulike *event*, eller bruke av *iku* (skal du gå) for «Skal du gå» Dette er de korte, uformelle formene, og i en mer formell situasjon, til noen utenfor, eller som man ønsker å vise at man respekterer, ville man bruke *kimasuka* (kommer du) eller *ikimasuka* (skal du gå) for å si det samme. Samtidig vil man da være oppmerksom på å bruke høflighetsord som *arigatou* (tak) eller *onegaishimasu* (vær så snill). De yngste medlemmene passet alltid på å snakke i høflig form til de eldre medlemmene i gruppen, for eksempel ved å si den lange formen *kimasuka* eller *ikimasuka*.

***IKU?* – Når det ikke er «nødvendig» å være høflig**

Da jeg møtte Yuki første gang ble jeg selv overrasket over at hun brukte den uformelle, korte formen av japansk i samtale med meg. Som ny i landet og tidligere student av japansk språk hvor bruken av høflighet ble vektlagt, virket det overraskende at hun ikke benyttet seg av høflige markører til meg som kom utenfra. Dette skulle senere vise seg å være vanlig for japanske studenters tilnærmingssmåte til utvekslingsstudenter. De japanske studentene, også de yngste medlemmene i gruppen, henvendte seg til utenlandske studenter med kort form ved å si for eksempel ved å si *iku*, i samtaler med dem. Tilsynelatende har ikke systemet samme betydning i de japanske studentene møte med utvekslingsstudentene. Innad fungerer innsidemarkører som positiv høflighet, fordi man viser at man er lik, og anser en for å være i nær relasjon. Utad, slik som i møtet med utvekslingsstudenter, vil den nære språkbruken derimot fungere som en form for negativ høflighet. Dette fordi man ikke anser dem som man møter som «verdige» høflig taleform, eller at man antar at denne personen ikke forstår den sosiale settingen. Det å benytte seg av kort tiltaleform, der man ikke er så oppmerksom på å være unnskyldende og gjerne direkte, kan dermed sies å konnotere en form for respektløshet i denne sammenheng. På den ene siden kan man anta at språket i denne sammenheng fremstår som inkluderende for de japanske studentene, ved at de på denne måten kan uttrykke at de er en del av gruppen. Det er en måte å tydeliggjøre at man forstår den sosiale settingen. Dette

viser at mekanismene både kan brukes positivt på ulike måter, og at det kan fungere både inkluderende og ekskluderende. Studentene bruker dermed kort taleform både innad og utad i gruppen, som en mekanisme for å skille mellom «oss» og «dem» på, altså innside og utside.

Skillet mellom *uchi* og *soto* er ikke fikserte enheter, men blir definert ut i fra kontekst og avhenger av hvem denne «andre» er. Disse kontekstuelle skillene mellom innside og utside kan være mellom to personer, en familie, en gruppe, en skole, en bedrift, en by eller til og med et land. Det å skulle krysse grensene mellom *uchi* og *soto* involverer dermed en justering av oppførsel avhengig av situasjon (Kondo 1990: 141-152). Deres språklige praksis er annerledes når de skiller mellom *uchi* og *soto* i horisontale relasjoner, enn når de bruker språket innad i *uchi*-gruppen i vertikale sosiale relasjoner. De japanske studentene kan oppleve frustrasjon i møte med utvekslingsstudenter som ikke mestrer språket fullt ut. Det kan være vanskelig for dem å forstå deres intensjoner og de måter de bruker språket på, som blir viktig for å definere en sosial relasjon. Når det igjen blir vanskelig for utvekslingsstudenter både å forstå innside -og utsidedynamikk og nyanser i språket for å kunne få ordentlig innpass i gruppen for utvekslingsstudentene, kan dette være med på å skape større skiller og i stor grad oppleves ekskluderende for dem som kommer utenfra (Goeckler 2010: 26 og 45). En annen måte å forstå japanernes nære språkbruk med utvekslingsstudentene på, kan også være å se på det som et ønske om å vise seg på lik linje med utvekslingsstudenter. Dette er ikke noe jeg kan vite med sikkerhet uten inngående kjennskap til japansk, og nærmere studier på dette temaet. Det er imidlertid nyttig å være oppmerksom på, og reflektere over bruken av språk i denne sammenheng, nettopp fordi hvordan du bruker språket blir så viktig for å definere sosial tilhørighet.

Uchi og *soto* er i seg selv usynlig, men blir synliggjort gjennom bruk av språk i samfunnet. Forandringer i språket blir en demonstrasjon av *uchi* og *soto*, som dermed vil definere sosial tilhørighet, og fungere både som inkluderende og ekskluderende (Goeckler 2010: 14). De japanske studentenes frivillige deltakelse i klubben kan derfor sies å ha mer nytte av en åpen tilnærming til engelsk, da kommunikasjon med noen som ikke mestrer det japanske språket kan medføre mange misforståelse når det gjelder forholdet mellom *uchi* og *soto*, og dynamikken i disse skillene i sosiale relasjoner. Slik jeg så det, var lite bruk av engelsk ekskluderende nok i seg selv, og da det i tillegg ikke ble brukt høflighetsmarkører i møtet med dem utenfra, fremstår denne studentklubben som et paradoks. Når det i så liten grad legges til rette for enkel kommunikasjon, vil man stille spørsmål ved hvorfor denne klubben er til. Det

som i mange sammenhenger virker inkluderende, ved at man benytter seg av en kort, uformell talemåte, er egentlig et uttrykk for en «uhøflig» måte å fremstille talemåten på, og ender opp med å være ekskluderende, fordi man ikke anser den man samhandler med som «verdig» å innlemme i systemet. I samtaler med utvekslingsstudenter brukes *kuru* og *iku* i alle sammenhenger jeg observerte. De japanske studentene i ACE fremstår som en gruppe som er i kontakt med utvekslingsstudenter i spesifikke sosiale settinger, der de kan bruke engelsk om de ønsker det, og på den måten selv også få noe ut av deltakelsen i denne gruppen. Både innad, for å ha en gruppe å være med i, for å få venner, og for vise at man forstår den japanske settingen de er en del av. Samtidig utad når de, for eksempel ønsker å praktisere engelsk, reise eller kjøpe seg nye og spennende ting fra utlandet.

BASAR - EKSKLUDERING I SAMARBEID

Vi skal nå se hvordan et *samarbeidsevent* mellom de japanske studentene og utvekslingsstudenter foregår, og hvordan skiller mellom *uchi* og *soto* her kommer til uttrykk på ulike måter. Til nå har vi sett hvordan disse skillene konstrueres i bruken av språk, og hvordan det kan virke inkluderende innad i gruppe, og samtidig ekskluderende utad. Hvordan de japanske studentene samarbeidet med utvekslingsstudenter samtidig som de opprettholder skiller mellom *uchi* og *soto*, skal vi nå se et eksempel på. I beskrivelsen ønsker jeg å tydeliggjøre andre typer mekanismer enn språk som viser hvordan *uchi* og *soto* er observerbare og kommer til uttrykk i sosial praksis i konkrete relasjoner. Spesielt vil dette empiriske eksempelet beskrive hvordan bekledning og bruken av rom blir brukt som mekanismer for inkludering og ekskludering.

Bekledning som mekanisme for inkludering og ekskludering

Et av de største arrangementene ACE arrangerer i løpet av skoleåret er basar for utvekslingsstudenter som kommer til Nagoya. På denne basaren kan utvekslingsstudenter kjøpe alt de måtte trenge fra stekeovner, kjøleskap og riskokere, til klær og kopper og glass.

Dette *eventet* arrangerer de i samarbeid med en annen studentklubb, HNFSA, som er en klubb drevet av utvekslingsstudenter tilknyttet universitetet.

Det er lørdag morgen og det er yrende liv utenfor studentboligene på Kitayama campus. Denne dagen er det fullt både i fellesrommet til resepsjonen, kjellerrommet til studentmøtet, og noen av studentene er også i gang med å sette opp bord utenfor. Alle rommene tas i bruk, for nå skal det arrangeres basar for utvekslingsstudentene. Rommene inndeles etter type varer som skal selge, og Akiha tar ansvaret med å fordele arbeidet mellom studentene. Hun deler medlemmene inn i mindre grupper, som hver får ansvar for et rom. HNFSA har ikke vært nevnt på studentmøter i forkant av eventet, men har fem medlemmer til stede en time før eventet skal starte. De involveres ikke i denne fordelingen, og uten at noen har gitt noen beskjeder tar de ansvaret for rommet der bøker og CD-plater skal selges. Innen klokka ti er alle rommene fulle av varer, et rom for elektroniske artikler, et rom for servise, et rom for klær, og kjellerrommet er fylt med diverse. Det har begynt å komme folk til allerede, og det er kø utenfor. Det er tydelig at studentene finner denne basaren nyttig og ønsker å benytte seg av sjansen til å få det de trenger for en billig penge. Jeg har meldt meg frivillig til å hjelpe til, og får instruksjoner for hvordan jeg kan hjelpe til i rommet med elektroniske artikler. For å skille mellom de som jobber med eventet, og de som besøker det, deles det ut jakker til de som hjelper til. De som er med i ACE får utdelt røde jakker, mens de som er med i HNFSA har i kledd seg like jakker, bare i blått. Når basaren åpner blir alle travelt med å selge varene de har ansvaret for. Det er mange studenter som ønsker å benytte seg av dette tilbudet, og Axel får ansvaret for å lage et køsystem for å holde kontrollen, slik at pågangen ikke blir for stor. Eventet er godt besøkt, og alle varene forsvinner så fort at eventet over en time før det var tenkt, rett og slett fordi ikke er noe særlig ting som kan selges igjen. Kjernen er til stede og tar ansvaret, og det er i stor grad de som styrer arbeidet. Akiha deler alle som skal hjelpe til inn i mindre grupper, og fordeler arbeidet gruppene i mellom.

Fordi dette er *event* som sørger for at utvekslingsstudenter som kommer til Japan, ikke trenger å handle inn nye og dyre møbler og andre artikler de måtte trenge for den korte perioden de oppholder seg i landet, er dette *eventet* praktisk nyttig og kan forklare den høye oppslutningen av studenter. Likevel fremstår samarbeidet med studentgruppen HNFSA som noe som foregår i så liten grad som mulig. Det er også andre interessante eksempler i denne sammenheng.

Alle som er til stede både fra ACE og HNFSA hjelper til med å rydde. Det lille som ikke ble solgt unna av kopper, tallerkener, glass pakkes ned i esker. Klær pakkes i poser som skal sendes til veldedige organisasjoner, fellesrommet støvsuges, og etter en time ser rommene ut slik det var før eventet. Som takk for arbeidet som er gjort får alle gratis lunsj. Denne inntas i fellesrommet, og jenter og gutter setter seg sammen på hver sine bord. Medlemmene i HNFSA blir sittende på et bord for seg selv. Under hele lunsjen samhandler ingen av studentene med medlemmene i denne gruppen. Alle spiser seg mette på onigiri¹⁹, som er maten som deles ut, og etter hvert som ungdommene blir ferdig med å spise løser det seg opp i rommet. Medlemmene i HNFSA trekker seg stille tilbake, tilsynelatende uten at noen merker seg ved det. Det utveksles ingen avsluttende samtaler mellom dem og medlemmene i ACE.

HNSFA er under hele eventet, og i den uformelle samhandlingen etterpå, til stede uten noen form for samhandling med ACE. Det skrives på nettsidene til begge gruppene at denne basaren er et viktig samarbeidsevent for dem. Dette eventet kan gjennom å hjelpe utvekslingsstudenter gi økt samarbeid og forståelse mellom gruppene. Imidlertid var ikke HNFSA til stede på studentmøtene til ACE i forkant av eventet, og det ser tilsynelatende ut til at eventet gjennomføres uten at de trenger «å snakke sammen» for å kunne gjennomføre det.

Egen evaluering av samarbeid

Når både event og lunsj er avsluttet, og det hele ser ut til å avsluttes, sier Haru til meg at hun skal gå til t-banen, og spør om vi skal slå følge. I det vi skal til å gå spør to av de yngre jentene i ACE om ikke Haru har tenkt til å være med på evalueringsmøtet som nå skal holdes. Yuki kommer også bort til oss og henvender seg til meg «Vi skal ha et evalueringsmøte nå for å diskutere dagens event, men du kan kanskje gå med Haru?». Det er tydelig av måten hun ikke ønsker at jeg skal delta, men at hun på en hyggelig måte forsøker å lede meg til å gå med Haru. Fordi Haru til vanlig er veldig opptatt, og benytter ACE som en arena for å kunne praktisere engelsk, tar ikke hun seg tid til å gå på dette møtet. Denne dagen skal hun haste videre til deltidsjobb på flyplassen utenfor Nagoya. I og med at hun ikke er student ved dette universitetet, står hun også friere til å velge å delta på det hun føler hun har tid til. Hun strekker seg likevel langt i å møte opp på det hun har anledning til. Til tross for at hun har

---

¹⁹ Japanske risboller med fyll, pakket inn i nori (sjøgress)

arbeid denne lørdagen, har hun reist over en time hver vei for å kunne hjelpe til på basaren. Ettersom hun skal gå nedover, og jeg oppfatter fra Yuki at hun vil jeg skal gå, blir det til at Haru og jeg går til t-banen sammen.

HNFSa hadde allerede gått på dette tidspunktet, slik at dette evalueringsmøtet ble holdt utelukkende av medlemmene i ACE. De som i utgangspunktet samarbeider om *event*, treffes og kommuniserer tilsynelatende veldig lite, og at gruppene ikke involveres i like stor grad i alle deler av *eventet* vil vanskeliggjøre stor grad av samarbeid. Ved at de ikke kommuniserer i noen særlig grad, kan de ikke sammen evaluere hvordan *eventet* kan utvikles, og avstanden mellom gruppene vil fortsette å reproduseres. Denne tydelige adskillelsen mellom gruppene, og den ulike bekledningen de har på *eventet* er interessante fordi de som ikke er medlemmer av ACE blir holdt utenfor, og dermed synliggjør at studentene skiller mellom *uchi* og *soto*, mellom dem som er på innsiden og de som står på utsiden. Ulik bruk av bekledning, bruken av rom og ikke minst et lukket møte uten alle de involverte på *eventet* til stede gjør at HNFSa blir en utsidegruppe. Både medlemmene i ACE og HNFSa gjør den samme jobben på basaren, og jeg observerte ikke skiller i bekledning i noen andre sammenhenger. Denne mekanismen for skiller fremstår som noe som tydelig kan vise skiller, men som samtidig ikke er nødvendig i denne sammenhengen.

Fravær av forpliktelser – ytterligere uttrykk for *uchi* og *soto*

Det å tilhøre en *uchi*-gruppe vil medføre en rekke føringer for bruken av språk, oppførsel og sosial interaksjon, og dette synes å gjelde for de japanske medlemmene i ACE. At de bruker en uformell måte å snakke til hverandre på, og at de legger ned mye tid sammen med de andre japanske medlemmene gir indikasjoner på at de har sosiale obligasjoner innad i gruppen. ACE henvendte seg derimot aldri til utvekslingsstudenter for hjelp til det praktiske arbeidet i organisering av *event*. De fordelte alltid arbeidet seg i mellom. Når de utelukker HNFSa på evalueringsmøtet indikerer dette også at de ikke forventet noen sosiale obligasjoner av deres medlemmer. De har hverken obligasjoner, rettigheter og plikter, og dette er nok et eksempel på at HNFSa er en utsidegruppe.

Når utvekslingsstudenter senere blir spurt om de vil vise frem sine land i *eventet* «Jorda Rundt» (som jeg vil beskrive i kapittel 5), og får forespørsel om de kan hjelpe til, ligger det

andre ting til grunn for denne forespørselen enn forventninger til deltakerne. Det er ikke sosiale rettigheter og plikter som spiller inn her, men de blir spurt fordi de japanske studentene er avhengig av samarbeid med utvekslingsstudenter for å kunne gjennomføre dette *eventet*, involveres de i noen grad også i organiseringen. Denne inkluderingen gjør at de japanske studentene kan arrangere «Jorda Rundt», og ta i bruk relasjoner med de utenfra som en måte å fremstille seg selv som kosmopolitiske på.

«De andre» inkluderer ikke oss

Det er flere indikasjoner på at medlemmene i ACE anser seg som en innsidegruppe, og Yuki klager til meg om at *«de kinesiske studentene kommer aldri til noen av våre arrangement. Vi hadde en fest for studenter i fjor, og da laget de sin egen fest. De holder seg bare for seg selv! Jeg har aldri sett dem på senteret [for internasjonale studenter] heller»*. De tre andre japanske jentene jeg er sammen med sier seg straks enige i dette. De er alle enige om at de kinesiske studentene som de har hverken er interessert i japanske kultur og språk, eller å oppnå kontakt med japanere. Yuki og de andre mener deres motivasjoner for å komme til landet handler mer om økonomi og muligheten for å kunne arbeide, og derfor holder de seg bare sammen med andre kinesere. I møtet med kineserne, som er utvekslingsstudenter ved universitetet, opplever Yuki og de andre jentene hvordan det er å stå utenfor en gruppe, men de reflekterer ikke over at de selv kan fremstå slik når de opptrer sammen med ACE. Jentene jeg var sammen med denne dagen er opptatt av å fremstille seg som åpne og utadvendte, men deres bruk av språk og bruken av rom i møtet med utvekslingsstudenter er en praksis som viser at de tydelig skiller mellom *uchi* og *soto*.

«Hva skal jeg egentlig gjøre der da?»

En gruppe fungerer når medlemmene i en gruppe er enige om at de utgjør en meningsfull enhet, eller når man har en felles forståelse av hva som er meningen med gruppen. Dette gjøres ved å fremheve det gruppen har til felles og det som gjør dem distinkt fra andre grupper. (Brewer og Hewstone 2004: 1-3 og 148-154). Et klart skille mellom innside og

utside bidrar altså både til ekskludering og inkludering. Gjennom å styrke innsidegruppens avhengighet og felles obligasjoner til hverandre, øker også viktigheten av å opprettholde et skille mellom «oss» og «dem», dermed kan man forvente at det i kollektivistiske samfunn er et sterkere skille mellom innside og utside (Triandis 1995 i Brewer 2001:34). Til slutt skal vi tilbake til Josefine, og hvorfor hun fortelle at hun føler seg ensom i Japan, til tross for at hun har mange bekjentskap. Yuki forsøkte flere ganger å få henne med på studentmøter, og samtale foregikk som oftest på denne måten; «Hva skal jeg egentlig gjøre der da?», spør Josefine. «Bare sitt der og slapp av» svarer Yuki. Dette ser ikke Josefine poenget med. Selv om Josefine snakker japansk sier hun at hun føler møtet «ikke er for alle». Hun beskriver det som er sted for «japanske studenter». Det er alltid hyggelig på *event*, men på studentmøtene er det ikke plass til oss, da de ordner med alt uten oss. Flere utvekslingsstudenter sier dette i samtaler med meg. Jeg har valgt å trekke frem Josefine som et eksempel her, men flere av utvekslingsstudentene forteller det samme i samtaler med meg, uavhengig av hverandre.

AVSLUTNING

I dette kapittelet har jeg sett på hvordan mekanismer som språk, bekledning og bruken av rom konstruerer skiller mellom «oss» og «dem» i denne studentklubben. Usynlige skiller mellom *uchi* og *soto* blir synlige gjennom observerbare ting, som hvordan man bruker språk og rom, og dette avhenger av hvem den andre man møter er, slik Louise Goeckler skriver (Goeckler 2010: 14). *Uchi* og *soto* kan derfor ikke forstås uten spesifikk kontekst i konkrete sosiale relasjoner, fordi det som i seg selv er usynlig vil få ringvirkninger på det sosiale.

Ved hjelp av empiriske eksempler fra studentmøter, hvor det kun er japanske studenter til stede, og et *samarbeidsevent* med utvekslingsstudenter fra HNFSA har vi sett hvordan de japanske studentenes praksis medfører at de som innsidegruppe konstruerer et skille mellom dem selv og dem som kommer utenfra. *Uchi* og *soto* får her ulike uttrykk avhengig av situasjon, og om det er andre japanske medlemmer eller de utenfra de samhandler med. For eksempel vil en type praksis i vertikale relasjoner fremstå som inkluderende, mens det i møtet med utvekslingsstudenter vil fremstå ekskluderende.

I neste kapittel skal vi se flere eksempler på studentens samarbeid med utvekslingsstudenter. Vi skal se på hvordan de i stor grad tar i bruk symboler som fremstår som inkluderende for

selv å kunne fremstå som kosmopolitiske og verdensvante. Gjennom empiriske eksempler fra *event* og uformelle sosiale settinger skal vi se hvordan det å kjenne utvekslingsstudenter, ha ting fra hele verden, og også å kjenne til mat fra andre deler av verden er symboler som de i stor grad tar i bruk i denne fremstillingen av seg selv som kosmopolitiske. Dette medfører at de må inkludere utvekslingsstudenter i noen grad for å kunne gjennomføre *event*, og dermed må rekonstruere sine grenser for *uchi* og *soto*. Ved å ta i bruk slike symboler skal vi se hvordan også dette bidrar til å være både inkluderende og ekskluderende på en og samme tid. Det vil fungere inkluderende for dem som anses å være på innsiden, men fortsette å være ekskluderende for dem som er på utsiden. Skillen mellom *uchi* og *soto* vil derfor fortsette å reproduseres over tid.

Kapittel 5: *UCHI* – Inkludering gjennom kosmopolitisk symbolbruk

Rekonstruksjoner av *uchi* og *soto* gjennom fremstillinger av seg selv

I dette kapittelet ønsker jeg å bygge videre på det vi så i forrige kapittel om hvordan skiller mellom *uchi* og *soto* kan defineres av mekanismer som språk, bekledning og bruken av rom. En forståelse av de japanske studentene som en *uchi*-gruppe, med et skille til utvekslingsstudentene som en *soto*-gruppe vil fortsette å være sentralt også i dette kapittelet. Så langt har vi sett eksempler på hvordan studentenes praksis kan virke inkluderende for de japanske studentene og på samme tid ekskluderende for utvekslingsstudentene, til tross for at ACE er en klubb som er til for å øke samarbeidet mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter. Fokuset for dette kapittelet vil være hvordan de japanske studentene tar i bruk kosmopolitiske symboler, for å kunne fremstille seg selv som verdensvante. Gjennom empiriske eksempler på *event* der de japanske studentene må inkludere utvekslingsstudenter for å kunne arrangere *event* skal vi se hvordan deres fremstillinger av seg selv som kosmopolitiske medfører at de må rekonstruere skiller mellom «oss» og «dem». Med empiriske eksempler også fra uformell sosial setting, vil jeg også vise hvordan de japanske studentene tar i bruk mat som et kosmopolitisk symbol for å virke verdensvante. Selv om studentenes fremstillinger av seg selv som kosmopolitiske synes å virke inkluderende for utvekslingsstudentene, vil jeg argumentere for at deres praksis likevel fortsetter å være ekskluderende. Jeg vil demonstrere for leseren hvilke paradokser som dermed oppstår i studentklubben.

Det teoretiske rammeverket for kapittelet vil være teorier om kosmopolitisme, med hovedfokus på hverdagskosmopolitisme og konsumerkosmopolitisme. Jeg vil beskrive hvordan studentene takler relasjoner med dem utenfra, samt se på hvordan de benytter seg av globaliserte varer og tjenester. Dette vil jeg så analysere i lys av nevnte teorier. På denne måten vil jeg kunne avdekke hvordan studentene, gjennom kosmopolitiske symboler de har tilgjengelige, fremstiller seg selv som kosmopolitiske og inkluderende. Ved hjelp av begrepet

akogare, som vil si: å lengte til noe utenfor, skal vi også se på hva som kan motivere studentene til å bruke tid i denne studentklubben, samt hvorfor det er viktig for dem å fremstå som kosmopolitiske. Videre vil jeg også ta for meg hvordan ungdomskulturer kan regnes som en form for brikolører (som beskrevet av Claude Levi Strauss (2002)). De japanske ungdommene i studentklubben tar i bruk dette for å kunne skille mellom «oss» og «dem», samtidig som de også synes å være inkluderende.

Min andre hovedproblemstilling: *I deres praksis av mekanismer for å skille mellom uchi og soto, hvordan kan de ta i bruk kosmopolitiske symboler i fremstillinger av seg selv som verdensvante og inkluderende?* vil være sentralt i dette kapitlet. Temaer som hva de kan oppnå ved å være deltakere i denne studentklubben, samt hva som ligger bak deres motivasjoner og ønsker for å være med i denne klubben vil også være temaer jeg søker å forstå her.

«JORDA RUNDT» - EVENT I SAMARBEID

«Utveksling», «brobygging» og «frivillig arbeid» er ord som ACE selv bruker for å beskrive deres arbeid og visjoner for samarbeidet mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter (ACE årsrapport 2012:15). Det naturlig å anta at denne «brobyggingen» skulle foregå mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter, etter som dette er en studentklubb som skal fremme samarbeid mellom nettopp de to gruppene. Vi skal nå se nærmere på hva denne «utvekslingen» og «brobyggingen» innebærer for deltakerne i denne studentklubben. Til tross målet med denne studentklubben, dukker det stadig vekk ingen utvekslingsstudenter opp på de ukentlige studentmøtene. Man tenker seg at mulighetene studentene får til samhandling med mennesker fra hele verden, er motivasjonen til de japanske studentene for å bruke tid med de som kommer på utveksling til universitetet. «Hvorfor kommer det ingen utvekslingsstudenter?» spurte jeg flere av de japanske medlemmene i gruppen. Svarene jeg fikk var ikke særlig oppklarende. Hverken Akiha eller Yuki eller særlig villige til å utdype svarene sine når jeg spør. Det er da jeg etter hvert blir klar over enda et paradoks som utspiller seg i studentklubben.

«Jorda rundt» (世界中の) er det største arrangementet som studentklubben arrangerer i løpet av skoleåret. Noen av de landene som er representert ved universitet får i dette *eventet* muligheten til å ha en presentasjon av sitt land for andre studenter ved universitetet. Ideen er at et utvalg utvekslingsstudenter lager en presentasjon av sitt land, slik at man får muligheten til å «reise verden rundt» på denne dagen. Besøkende får muligheten til å lære om de representerte landene ved hjelp av blant annet plakater, nasjonaldrakter og musikkinstrumenter som utvekslingsstudentene måtte ha med fra sine respektive land.

Eventet føres opp på timeplanen tidlig. Allerede i februar, før det nye semesteret har startet og klubben vet hvor de nye utvekslingsstudentene som ankommer i april vil komme fra, settes det på agendaen. Av alle *eventene* ACE arrangerer i løpet av skoleåret, er dette *eventet* det som i størst grad involverer utvekslingsstudenter. Siden utvekslingsstudentene må involveres for at dette *eventet* skal kunne gjennomføres, er dette en god anledning for å kunne fremme økt samarbeid mellom deltakerne. Planleggingen fortsetter utover i semesteret, og i begynnelsen av april er det til slutt fastsatt at det er studenter fra Kina, Usbekistan, Sverige, Filippinene, Korea og Norge²⁰ som skal holde presentasjoner. Den japanske presentasjonen vil også bestå av flere fysiske ting, og de har en egen del der man kan få bruke kimono²¹, men blir plassert i eget rom ved siden av hovedrommet, og får dermed en mindre rolle i *eventet*. Min analyse vil senere demonstrere hvordan de japanske studentene, for å kunne gjennomføre *eventet*, må rekonstruere deres skiller mellom *uchi* og *soto*.

Utvekslingsstudenter tilsidesatt i «eget» event

Dagens studentmøte har ikke mange saker på planen. Det er et av de siste møtene før det nye semesteret starter, og det er ikke mange studenter som er til stede på møtet denne mandagen. De som møter opp i dag er kjernen, i tillegg til to nye medlemmer. Axel skriver opp tre saker, hvor den første er planleggingen av «Jorda Rundt», den andre saken er for utflukt på kafé, og den siste saken er merket «Eventuelt». Det diskuteres hvordan man skal organiseres det praktiske rundt eventet «Jorden rundt». Det er mange ting som må komme på plass, og det er tydelig at dette er et arrangement som engasjerer de som har møtt opp. De har mange innspill

---

20 Jeg er den eneste norske, og selv om jeg ikke formelt er tilknyttet universitetet, får jeg spørsmål om jeg vil delta som deltaker i studentklubben.

²¹ Japansk nasjonaldrakt for kvinner.

på det som tas opp. «Vi burde ha mat og drikke fra de forskjellige landene, slik at de kan smake», blir det sagt. Dette diskuteres en stund frem og tilbake mellom alle medlemmene, før Akiha bemerker at grunnet strenge regler for mat som står åpent og kan komme i kontakt med mange hender blir det til slutt bestemt at det ikke er mulig å gjennomføre. Det er imidlertid lov med godterier og snacks som er pakket inn en og en, og alle sier seg enige i at det får holde for denne gang. Når det er bestemt går de videre til å diskutere hvordan «Jorda Rundt» skal annonseres. Det er åpent for alle som måtte ønske å komme, og medlemmene vil gjerne nå ut til så mange som mulig. Som ansvarlig for annonsering av event er det nå Jimmy som fører ordet. «Fortell gjerne venner at de må komme» oppfordrer han. «Jeg kommer også til å opprette et arrangement på Facebook, og henge opp plakater rundt omkring campus». Axel skriver hvilke land som skal holde presentasjon på tavla. De som er til stede kan velge hvilke land de ønsker å hjelpe til med, mens Akiha vil fordele arbeidet som gjenstår mellom de studentene som ikke er til stede. Hun oppfordrer studentene til å begynne planleggingen med hva vært land kan ha med i sin presentasjon. Før saken avsluttes har hun en beskjed: «Vi møtes klokka 10:00 denne dagen, slik at vi har tid til å sette opp rommet. Utsvekslingsstudentene kommer 10:30».

De japanske studentene legger ned mye arbeid i planlegging og organisering av *eventet* i tiden fremover. Studentene bruker tid både før og etter møtene for å lage plakater med tekst og bilder som kan illustrere hva som de anser som interessant og unikt fra de ulike landene. Tekstene skrives både på japansk og engelsk. I ukene fremover er «Jorda Rundt» hovedsak på alle studentmøtene. Hver uke oppdateres alle som er til stede på fremdriften i planleggingen av hva presentasjonen av de ulike landene skal inneholde. På presentasjonen fra Filippinene ønsker studentene å vise frem et klokkespill de har fått låne, og fra Usbekistan har de fått tak i ulike nasjonaldrakter. Som deltaker på studentmøter fikk jeg spørsmålet om jeg ville holde en presentasjon av Norge i god tid før *eventet* skal finne sted. Det gjorde meg mer forberedt på hva de forskjellige presentasjonene skulle inneholde, og jeg startet med én gang å tenke på hva som kunne være relevant å vise frem fra Norge. Jeg tenkte umiddelbart på plakater som viste frem norsk natur og mat: slik som nordlys og brunost. I tillegg fikk jeg tilsendt poser med Twist hjemmefra, slik at de fikk muligheten til å smake på sjokolade fra Norge. Ettersom jeg fikk direkte spørsmål på min deltakelse, var derfor overraskelsen stor da jeg på et senere tidspunkt forstod at de japanske studentene var godt i gang med planleggingen av presentasjonen av Norge, og hadde fordelt også dette arbeidet seg i mellom. De hadde mer

eller mindre laget ferdig plakater og bilder for vår presentasjon. Plakatene fra Sverige fokuserte på de forskjellige årstidene og hva som er spesielt med dem, og de japanske studentene ønsket å fremheve nordlys, brunost, 17. mai og skigåing som spesielt for Norge. Jeg kunne ikke si meg uenig i at dette er noe jeg selv ville ha valgt å presentere om jeg fikk bestemme innholdet på plakater og bilder, så studentene som hadde ansvaret for Norge avslutter også arbeidet uten at jeg involveres i noen større grad. Det eneste arbeidet jeg ender opp med å bli inkludert i, er blåsing av tomme eggeskall, siden de ønsker at besøkende skal kunne male på eggeskall, som en aktivitet som kan vise noe som gjøres i Norge. Denne aktiviteten gjør oss til den mest besøkte presentasjonen på *eventet*, men er for øvrig ikke noe jeg selv ville ha valgt ut som særegent for Norge. Studentene velger altså ikke å benytte seg av meg som har førstehåndskunnskap om Norge, eller hva som jeg mener kunne være spennende å presentere fra mitt land. Å bli satt på sidelinjen i en presentasjon av eget land føles paradoksalt. Det er ikke mine egne fremstillinger som nordmann, men de japanske studentenes fremstillinger av mitt land som gjøres i denne presentasjonen. Jeg fikk tidlig spørsmål om delta på dette *eventet*, men likevel fikk jeg ikke ta del i forarbeidet. Jeg spurte utvekslingsstudenter om deres grad av deltakelse i forkant av *eventet*, og de bekrefter at de opplevde det samme som meg når det gjaldt å ferdigstille presentasjonene for de ulike landene.

Fremstillinger av seg selv som kosmopolitisk og inkluderende

Kantinen tilknyttet internasjonalt senter forvandles sakte men sikkert fra et vanlig kantinerom til et rom fullt av fargerike plakater, musikkinstrumenter, nasjonaldrakter og små smakebiter fra andre land. Bord ryddes til siden, og store stativer settes opp langs veggene. Her henges alle plakatene opp, sammen med nasjonaldrakter og flere store bilder. Plakater som er klippet ut i fargerikt papir, og fylt med fargebilder fra de representerte landene pryder snart veggene i hele bygget. Det hele minner veldig om et stort skoleprosjekt. Etter bare tjue minutter er det lite som minner om en grå og kjedelig kantine. Juledekorasjon er fra Sverige, filippinske nasjonaldrakter og et usbekistansk klokkeinstrument er bare noe av det man finner i kantinen i dag. Det er mye aktivitet i rommet, og alle jobber så godt de kan for å bli ferdig med alt til dørene skal åpnes. To timer før åpning er stemningen hektisk og litt stresset. Alle er opptatt med det arbeidet de er blitt tildelt. Klokken blir elleve, og det er en time til eventet skal åpne.

Bortsett fra en ivrig antropolog, som får streng beskjed om at jeg er møtt opp for tidlig, er det fortsatt ingen utvekslingsstudenter til stede. Haru, som ikke har hatt muligheten til å delta i presentasjonen av et spesifikt land, på grunn av mye skolearbeid, er til stede i dag for å hjelpe til der hun kan. Hun får ansvaret for å plassere store, fargerike bokser og plakater utenfor kantinedørene, slik at folk lett skal finne veien. Tjue minutter før åpning kommer Mezet fra Usbekistan og Mia fra Kina. Plakatene fra begge landene er allerede hengt opp, og ting er lagt utover bordene i forkant. De har kun med seg noen personlige eiendeler, og potetgull og sjokolade de har fått tilsendt hjemmefra. Dette blir også plassert på bordene som de japanske studentene har ordnet i stand, slik at de som ønsker kan få en liten smakebit. De andre utvekslingsstudentene som skal delta kommer også til etterhvert. Akkurat i tide til dørene skal åpnes, er alle utvekslingsstudentene fra de ulike landene på plass. De fleste av dem har også med sjokolade og snacks, og litt personlige eiendeler som de har tatt med seg til Japan. De utenlandske studentene tar oppstilling ved sine presentasjoner, og ser ut som de er klare til å møte folk og svare på spørsmålene de måtte ha. De japanske studentene står litt i bakgrunnen her, og tar på seg oppgaver som å ta i mot folk, dele ut navnelapper, rydde og organisere køen av folk som står utenfor.

Klokka blir tolv, og salen fylles raskt opp av besøkende. Klokken halv ett kommer Josefine. Hun har med seg glitterbånd, og servietter med julemotiv, i veska. Dette legges frem på bordet under plakaten om Sverige. Vi utveksler noen ord, men får raskt beskjed om å gå tilbake til våre presentasjoner, slik at folk kan møte oss og få svar på eventuelle spørsmål de måtte ha om våre hjemland. Rommet summer av folk som er nysgjerrige på det de kan se fra de ulike landene, og alle utvekslingsstudentene er travelt opptatt med å svare på spørsmålene de får fra de besøkende. De som besøker presentasjonen av Norge, er veldig interessert i å male på eggeskall, og jeg forsøker så godt jeg kan å forklare dem at dette er noe som henger sammen med påsketradisjoner, og vanligvis er en aktivitet for barn. De fleste andre spørsmålene jeg får handler om nordlys og «det kalde Norge». Fordi utvekslingsstudentene fungerer som «maskoter» foran presentasjonene av sine respektive land, er det ingen av dem som får noe tid til å delta på eventet, og besøke presentasjonene til de andre landene. Josefine kommer bortom meg og sier «hejdå» bare en time senere. Hun må løpe videre for å rekke et sangarrangement, forklarer hun. Den japanske jenta som har hatt ansvaret med den svenske presentasjonen blir stående igjen alene, og svarer så godt hun kan på spørsmål om svensk julefeiring og «korv og vaffel». Eventet avsluttes klokka 14:00, og etterpå hjelper både de

japanske studentene og utvekslingsstudentene til med å rydde opp, før det hele avsluttes med at alle de involverte tar et gruppebilde utenfor kantinen.

Evaluering av samarbeidet – Hvordan synes vi *eventet* gikk?

På studentmøtet førstkommande mandag etter *eventet*, er den første saken på møteplanen satt av til evaluering av «Jorda Rundt». Det er den praktiske gjennomføringen av *eventet* som de japanske studentene er opptatt av å evaluere. Siden det ikke er utvekslingsstudenter på studentmøtene, foregår denne evalueringen kun mellom de japanske studentene. «Jorda Rundt» hadde besøk av nesten 200 mennesker, og de japanske studentene er fornøyd med oppslutningen rundt *eventet*, og innsatsen alle de involverte la ned i arbeidet og gjennomføringen. De konkluderer med at det hele var en suksess, takker alle tilstedeværende for deltakelsen og gir seg selv en applaus. Flere kritiske spørsmål uteblir imidlertid i evalueringen. Den japanske jenta som blir stående igjen med ansvaret for den svenske boden når Josefine går, svarer nølende, men så godt hun kan på spørsmål fra de som er interessert i å vite mer om Sverige. Her hadde hun hatt god nytte av at Josefine var til stede. Ikke minst hadde de japanske studentene også hatt nytte av å inkludere utvekslingsstudentene i planleggingen av *eventet*. Da kunne de fått førstehåndskunnskap fra dem, samtidig som utvekslingsstudentene ville vært inkludert i større grad. I stedet for at utvekslingsstudentene inkluderes fra begynnelse til slutt, ender utvekslingsstudentene praktisk talt opp som «maskoter» for sine egne land. De japanske studentene er ikke interessert i å lære om de ulike landene fra utvekslingsstudentene selv, men velger selv ut det de synes er interessant og spennende fra de ulike landene, fra andre kilder. De laget til og med ferdig plakater og annet materiale, uten å spørre utvekslingsstudentene om de ville være med på dette arbeidet. At presentasjonene i stor grad var basert på de japanske studentenes oppfatninger av de ulike landene, reflekteres ikke over i denne evalueringen. Utvekslingsstudentene har en minimal rolle, og i praksis fungerer de mest som noen som kan vises frem til dem som besøker «Jorda Rundt». Fraværet av samarbeid, og de japanske studentenes regi i planleggingen av dette *eventet*, gjør at det fremstår som en paradoksal form for samarbeid. De japanske medlemmene i ACE inkluderer kun utvekslingsstudentene der det er nødvending, men i praksis ender de likevel opp med å ekskludere dem. Dette til tross for at de trenger utvekslingsstudentene for å gjennomføre *eventet*. Når det i tillegg gis ulik oppmøtetid mellom de japanske studentene og

utvekslingsstudentene, underbygger dette skillene mellom «oss» og «dem», som beskrevet i forrige kapittel. Alt i alt fremstår *eventet* som noe de japanske studentene gjør for seg selv og andre japanske studenter. Hvorfor de likevel er interessert i relasjoner til utvekslingsstudentene og landene de kommer fra, vil jeg hevde, kan relateres til kosmopolitisme.

Kosmopolitisk symbolbruk i lokal setting - hverdagskosmopolitisme

«ACE er en døråpner, som kan ta oss til alle verdenshjørner, slik at vi kan erfare kulturer og livsverdener fra hele verden i Japan»(ACE årsrapport 2012:13; min oversettelse).

Begrepet kosmopolitisme brukes i dag for å legge vekt på empati, toleranse og en respekt for andres verdier og kulturer, og i bunn og grunn handler det om å se forbi kulturelle forskjeller med det ønsket om «å leve sammen med forskjellighet» (Werbner 2008:2). Hisato (2009) skriver at kosmopolitisme kan forekomme blant vanlige folk, og at det kommer til uttrykk som et resultat av forandringer i deres praksis i hverdagen. Dette blir i stadig økende grad synlig gjennom kulturelle objekter som de blir eksponert for gjennom møter med andre kulturer og mennesker (Hisato 2009:5-6). Til tross for at det er utvekslingsstudentene som sitter med førstehåndskunnskap om sine respektive land, involverer ikke de japanske studentene dem i utformingen av «Jorda Rundt». Jeg vil hevde at de kan benytte seg av dette *eventet* til å fremstå kosmopolitiske og inkluderende uten at de trenger å forlate sitt lokalmiljø, eller å foreta reiser. Gjennom bruken av internasjonale bekjentskap, mat, klær og ting fra hele verden i fremstillingen av seg selv som kosmopolitiske fungerer både «Jorda Rundt» og studentklubben i så måte som en arena der denne fremstillingen blir meningsfull. De japanske studentene må rekonstruere skiller mellom «oss» og «dem», for å kunne fremstå kosmopolitiske, og det gjør de ved å inkludere studentene i den delen av *eventet* der andre utenfra kan se dem, og dermed også vise at de har relasjoner til «de andre». *Eventet* fremstår som et samarbeid for dem besøker «Jorda Rundt», men det vil likevel fortsette å reproducere skiller mellom *uchi* og *soto*.

For hvert år som går, blir det mindre av det som er «bare lokalt», skriver Eriksen og Tretvoll (Eriksen og Tretvoll 2006:30). Dette gjør at fremstillinger av en selv både i lokal og global

sammenheng blir viktig. Globale og lokale uttrykk, som gjerne uttrykkes på en lokal arena, er det vi kan omtale som hverdagskosmopolitisme. En slik form for hverdagskosmopolitisme, medfører derfor at globalt og lokalt ikke nødvendigvis trenger å stå i motsetnings til hverandre. Werbner (2008) påpeker at man kan oppleve både å være global og lokal på en og samme tid, og at en som liker å reise også kan ses som kosmopolitt gjennom sin praksis, da vi alle vil ha lokalt kulturelle forankringer uavhengig av hvor kosmopolitiske vi er (Werbner 2008:14-16). Studentene i ACE kan sees som hverdagskosmopolitter i den forstand når de uttrykker deres globale lengsel gjennom symboler de har tilgang til i deres lokalmiljø, og da helst med de som er innenfor deres egen gruppe. Gjennom «Jorda Rundt» har de en mulighet for å vise seg frem som åpne og interesserte i andre kulturer, selv om de er i Japan. De kan også fremstå som kosmopolitiske i større grad gjennom et *event* som er åpent for alle, siden de da kan vise utad at de kjenner utvekslingsstudenter, og at de dessuten kjenner til ulike land. I en slik sammenheng står ikke globalt og lokalt i et motsetningsforhold for de japanske ungdommene. Symbolbruken de benytter seg av kan av den grunn ikke forstås som kosmopolitisme, men som hverdagskosmopolitisme, der det globale uttrykkes på det lokale plan.

Til forskjell fra Werbner mener Paul Hopper (2007) at fordi turister strengt tatt ikke trenger å involvere seg med kulturene de besøker, kan man ikke kalle dem kosmopolitiske. Likevel kan en som en som ikke har penger til å reise noe sted, føle tilknytning til et annet land gjennom inntrykk fra tv, aviser og varer som denne personen har tilgang til. Den moderne verden som vi lever i gjør dette mulig gjennom flyten av mennesker og varer over nasjonale grenser. Han sier også at det å være villig til å involvere seg i «den andre», og å ha et ønske om å tilegne seg kunnskap om andre kulturer som er ukjent, også vil relatere til måter man ser seg selv på. Det gjør at kosmopolitisme ofte kan få narsissistiske trekk, der selvet blir konstruert gjennom at man speiler seg i «den andre» (Hopper 2007:160). Denne speilingen til dem som står utenfor, og hvordan dette har fått spesielle uttrykk i Japan, vil jeg gå nærmere inn på i kapittel seks, når jeg beskriver begrepet *nihonjinron*: myten om den japanske særegenhet. Hopper påpeker videre at selv om det oppstår flere kosmopolitiske muligheter for dem som kan reise mye og oppleve møter med dem utenfra vil man ikke nødvendigvis bli mer kosmopolitisk av den grunn.

Studentene i ACE benytter seg av det de har tilgjengelig for å fremstille seg selv som kosmopolitiske. Samarbeidet gjør at de ved første øyekast kan oppfattes som både

kosmopolitiske og inkluderende for dem som står utenfor. Ved at utvekslingsstudenter innlemmes, vil presentasjonene av de ulike landene fremstå troverdig og autentisk for dem som besøker «Jorda Rundt». Utvekslingsstudentenes deltakelse i form av tilstedeværelse gjør at informasjonen, presentasjonen og aktivitetene som tilbys synes å være deres arbeid. Likevel er ikke utvekslingsstudentenes faktiske deltakelse fra start til slutt nødvendig i de japanske studentenes øyemed. De blir kun involvert den dagen alle de andre utenfra kan komme og se dem i samhandling med utvekslingsstudenter. Ettersom studentene ikke er interessert i å involvere utvekslingsstudentene i hele prosessen, ender deres praksis til slutt opp som ekskluderende. For dem er utvekslingsstudentene bare ett av symbolene de tar i bruk for å vise seg selv frem for de besøkende. I den grad de blir et autentisk bidrag til presentasjonene, har utvekslingsstudentene nytteverdi for dem. De bruker dem der det er nødvendig og ønskelig, slik som til å vise seg frem som kosmopolitiske, verdensvante og tolerante, samt til å praktisere engelsk og å lære om andre kulturer. Når de ikke ønsker å involvere dem utenfra, benytter de seg av ekskluderende symboler som blant annet bruk av japansk på studentmøter, egen oppmøtetid for utvekslingsstudentene eller ulik bekleddning. På den måten gjenspeiler ungdommene hele tiden grenser for *uchi* og *soto* etter hva de ønsker og har behov for. Arbeidet med ACE ser derfor ikke ut til å endre noen skiller fra innsiden. Jeg observerte kun overfladiske møter mellom de japanske studentene og utvekslingsstudentene. De blir ikke involvert fra innsiden, og slipper ikke inn i kjernen av klubben. Muligheten de har til å inkludere utvekslingsstudentene benyttes ikke i noen stor grad, og de vil dermed fortsette å befinne seg i en utsidegruppe. For de japanske studentene er utvekslingsstudentene et eksotisk innslag som tilsynelatende muliggjør deres ønske om å være kosmopolitiske. Det gjør at de japanske studentene kan se seg selv, og bli sett som, verdensvante i et ungdomsmiljø der nettopp dette er meningsfullt. Man kan si at en kosmopolitt utvikler levemåter hvor han eller hun kan ende opp hvor som helst i verden, og likevel være i samme relasjon til lokal kultur (Iyer 1997:30-32 i Vertovec and Cohen 2002:13). Dette kan man oppnå gjennom erfaring, og da spesielt gjennom reising. Det omhandler ikke bare respekt for kulturelle forskjeller, men også en følelse av global tilhørighet som man kan integrere i hverdagslig praksis (Tomlinson 1999:185 i Vertovec and Cohen 2002:13). Vi har altså sett hvordan de japanske studentene benytter seg av kosmopolitiske symboler, men at det ikke nødvendigvis gjør dem til kosmopolitter i den forstand, fordi deres lokale forankring medfører ekskluderende praksis av *uchi* og *soto*. Denne betydningen av deres lokale forankring er noe jeg videre vil påpeke i

neste kapittel, når vi skal se nærmere på begrepet *nihonjinron*: myten om den japanske særegenhet, som står sentralt i Japans nasjonale identitetsbygging.

AKOGARE - LENGSEL ETTER DEN UOPPNÅELIGE «ANDRE»

Japan befinner seg i en særstilling som et land som er «the Other that is not the Other enough» (Kelsky 2001: 29). Som første industrialiserte land utenfor Vesten, har Japan hatt et ønske om å få det slik som Vesten, men som «quasi-Third World» land har de ikke greid å oppnå dette. Dette kan beskrives som en diskrepans mellom økonomisk makt og kulturell innflytelse som finner sted i Japan, og landet kan derfor sies å være «First-world» og «Third-world» på en og samme tid (Iwabuchi 2002:2). Også Edward Said (1994) var inne på dette da han skrev at Japan er blitt behandlet som et ikke-vestlig kvasi-land som har opplevd mye vestlig kulturell dominans (Iwabuchi 2002:3). Det å skulle være kosmopolitisk handler i stor grad om å se utover seg selv, og et ønske om å strekke seg etter noe som er fjernt for en selv. I mange sammenhenger kan dette være noe idealisert og uoppnåelig. Denne lengten er det Kelsky (2001) beskriver i begrepet *akogare*. Å ha *akogare* vil si å se utover, og gjerne da mot Vesten, som fremstår som en uoppnåelig drøm om «den andre» (Anne Allison (2000: 124) i Kelsky 2001: 26). At «den andre» man lengter etter fremstår som uoppnåelig kan være med på å forsterke lengten utover, og Marilyn Ivy påpeker at Japan ikke kan forstås uten også å se på landet posisjon vis-a-vis Vesten (Ivy (1995:4 i Kelsky 2001: 30). Dette motsetningsforholdet mellom innside og utside, og i denne sammenheng mellom Øst og Vest, vil alltid være til stede i forståelsen av det å lengte utover. Slike prosesser er spesielt relevante for å forstå hvordan dagens unge japanere forsøker å få utløp for sin lengsel mot det utenfor, gjennom å fremstille seg selv som kosmopolitiske. Når japanerne gjør bruk av *akogare* gjennom å arbeide for, eller å ha relasjoner med, utenlandske firmaer, kalles det for *gaishikikei*. Dette beskriver i stor grad studentklubben ACE, da ungdommene ved deltakelse i klubben eksponerer seg for «den andre». Arbeidet er frivillig, slik at de ønsker å ha kontakt med dem utenfra ved å være deltakere i denne studentklubben. Det å jobbe med utlendinger vil kunne gi dem en følelse av at de lever en moderne og ny livsstil (Kelsky 2001:114). Gjennom studentklubben får de dermed en arena der de kan møte utvekslingsstudenter, praktisere engelsk, og komme i kontakt med medstudenter med samme interesse som dem: nemlig reising og verden utenfor Japan. De kan ved å ha utvekslingsstudenter til stede skape

troverdighet i arbeidet de gjør, og dette vil igjen styrke deres egen følelse av at de lever en moderne og ny livsstil. Samtidig som det også vil styrke deres fremstillinger av seg selv som kosmopolitiske. At de kan skape en slik følelse på det lokale plan, gjør at de gjennom en konstruksjon av «de andre», kan bringe en idealisert drøm om Vesten litt nærmere seg selv. Fordi *akogare* innebærer å lengte etter noe som er fjernt for en selv, og som en ikke kan oppnå, kan de japanske studentene ved å arrangere *eventet* «Jorda Rundt» «besøke» de ulike delene av verden hjemme. Gjennom å gjøre dette kan medlemmene i ACE møte dem som kommer utenfra, og benytte dem i sine fremstillinger av seg selv. De kan derfor få utløp for *akogare* hjemme i «sin egen stue» gjennom deltakelse i klubben, men likevel opprettholde konstruksjoner av «oss» og «dem». Både *akogare* og *gaishikikei* er begreper som kan forklare noe av motivasjonen for at de japanske ungdommene ønsker å være deltakere i denne studentklubben. Dette klubbarbeidet strekker seg litt lenger enn interesser som internasjonal mat, varer som de har tilgjengelig fra andre land, eller det å være turist, når de faktisk «eksponerer» seg for dem som kommer utenfra, og i den grad må samhandle med dem.

Mat som kosmopolitisk symbol

På *eventet* «Jorda Rundt» er det mange forskjellige deler av verden som presenteres. *Eventet* inneholder smakebiter, klær, og informasjon fra mange ulike land fra hele verden. *Akogare* medfører en form for rekonstruksjon av *uchi* og *soto*, fordi det bidrar til at man må se utenfor seg selv, og samtidig se tilbake på seg selv. Det er gjennom slike motsetninger man konstruerer skiller mellom «oss» og «dem». Gjennom slike motsetningsforhold oppstår lengsel etter den andre og et ønske om å være kosmopolitisk, og disse to tingene vil henge tett sammen. Studentene som jeg møtte i ACE benytter seg av de mulighetene de har til å reise, eller å kjøpe varer som kommer utenfra, og er tilgjengelige for dem i Japan. Mange av dem bruker smarttelefoner og internett, samt benyttet ferier til å reise utenlands. I samtaler og møter med informanter viste de interesse for å drikke kaffe på Starbucks, spise hamburgere på McDonald's, eller å høre på musikk og se tv-serier fra andre land, blant annet Korea. De er vant med at deres hverdag er full av inntrykk fra hele verden, og at de kan benytte seg av det som de har tilgjengelig i deres fremstillinger av seg selv. I et samfunn der verden kan oppleves å bli mindre og mindre er disse studentenes praksis et uttrykk for at de ønsker å ta del i en global verden i møter med mennesker som kommer utenfra, men samtidig at de

ønsker å være forankret i sitt lokale miljø. Fordi Vesten lenge har vært et ideal i Japan, må studentene av den grunn forholde seg til et spenningsforhold mellom Øst og Vest, Japan og samfunnet utenfor i deres hverdag. Ved å bruke tid i studentklubben ACE kan de i praksis få muligheten til begge deler ved at de kan bruke klubben som en arena for å møte andre japanere, samtidig som de kan møte de som kommer utenfra. Det kan gi dem en følelse av at de tilhører den globale verden i stor grad, uten at de trenger å reise utenfor deres eget land. Videre skal vi nå se et eksempel fra en uformell sosial setting hvor seks unge jenter går ut for å spise på restaurant sammen, meg selv inkludert. Som en venninnegjeng gikk vi ofte ut for å spise sammen, og gjennom disse restaurantbesøkene ble det klart at de japanske jentene bruker mat, både i forståelsen av seg selv, og i fremstillinger av seg selv.

For tredje gang denne måneden sitter vi på restaurant. Yuki, Haru, Misha²², Josefine, Aude og jeg. Det er Yuki og Haru som har valgt restaurant også denne gangen, og i dag sitter vi på en restaurant i amerikansk diner-stil, som serverer «litt av alt». Vi har gått hit nettopp fordi det gir oss mulighet til å smake på så mange ulike matretter. Restauranten har et tilbud der man kan velge en meny for to personer, som inkluderer fem retter, alle fra forskjellige deler av verden. Vi venter på nachos, hamburgere, pizza og vaffel med is til dessert. Josefine er begeistret for å spise denne maten, fordi det for henne er «kjent og kjær» mat som hun ofte spiser hjemme i Sverige. Hun forteller oss at etter så lang tid i Japan, er det godt å få noe som hun kjenner, og som ikke smaker japansk. «Japansk mat er så ulik det vi er vant med hjemmefra, og det er godt å få et avbrekk fra det innimellom», sier hun. Yuki sier at hun er nysgjerrig på all mat som kommer utenfra, og at hun liker aller best å spise på restauranter som ikke serverer den japanske mat som hun alltid spiser hjemme, men at hun forstår at Josefine etter lang tid hjemmefra kan begynne å lengte tilbake til det hun kjenner. Hun har aldri hatt det sånn, siden hun kun har reist på ferier utenlands, og ikke lengre enn to uker om gangen. Forrige gang vi gikk ut for å spise besøkte vi en koreansk restaurant, der vi spiste nudler og svinekjøtt, servert med krydder som ikke brukes i japansk matlaging. Det er blitt et ukentlig treff for oss jentene at vi går ut for å spise og ha det hyggelig sammen, og jeg hører Yuki og Haru er ivrige i planleggingen av hvor vi skal møtes for å spise middag neste gang. De spør Misha om hun vet om et sted hvor vi kan spise god pizza. Hun har vært i Japan i åtte

---

²² Misha er fra Hong Kong. Hun er 20 år og behersker japansk godt. Jeg møter henne imidlertid alltid i sammen med Aud, da de bruker mye tid sammen, det være seg sosialt eller i senteret eller ellers på fritiden.

måneder, så hun kjenner Nagoya godt etter hvert. Vi har ennå ikke snakket om å gå på japansk restaurant, og det synes heller ikke som de vurderer dette i dag. Fordi Nagoya er en stor by med mange restauranter, og vi som kommer utenfra ikke kjenner byen så godt, lar vi Yuki og Haru bestemme hvilke restauranter vi skal besøke. Når vi får maten, og alle konstaterer at det smaker godt, får vi som er utenfra spørsmålene som jeg opplever dukker opp i de fleste samtalene vi har: «Liker du okonomiyaki²³?» spør Yuki til Aude. Aude er fra Frankrike og har vært i Japan i 6 måneder. Aude kan bekrefte at hun liker den japanske retten veldig godt, og at det er noe av det beste hun har smakt. Smakene er ikke noe hun er vant med hjemmefra, men det er gjør det bare spennende og ekstra godt. Yuki og Haru er begeistret og glade for å høre dette, og smilende sier de «Ja, det er kjempegodt, ikke sant?!» Det tar ikke lang tid før samtalene går over til søtsaker, og de mange typene man kan finne på hvert gatehjørne i Japan. «Hva med mochi? Liker dere det? Har dere det i Sverige? Eller hva med i Frankrike?». Jentene blir kjempefornøyde når vi alle kan bekrefte at japanske søtsaker er noe vi alle liker, og aldri har smakt maken til før vi kom til landet. Det er nye smaksopplevelser for oss, og alle synes det var spennende første gang de smakte det.

Denne lille empiriske vignetten viser noe som var stadig tilbakevendende samtaleemner i mine feltmøter i uformelle sosiale settinger. Den beskriver bare én av mange tilsvarende samtaler. I samtalene sammenligner de japanske jentene seg med oss som kommer utenfra, og som oftest var det mat og drikke som ble tema for disse samtalene. Mine venner og jeg velger ofte sushi, eller annen utenlandsk mat, når vi skal ut for å spise i Norge²⁴. Spennende mat fra alle verdenshjørner er lett tilgjengelig også for oss. Imidlertid er Yuki og Haru i valgene av restaurant opptatt av deres fremstillinger av seg selv som verdensvante, også i møte med oss som kommer utenfra. De kunne tatt oss med til japanske restauranter, som ambassadører for den maten de selv har, da denne er både spennende og ny for oss. Vi som er tilreisende, har ved å være i Japan, allerede vist at vi er interessert i dem, deres kultur og tradisjoner, og alt det de har å tilby. Det er enkelt å sammenligne og la seg fascinere av forskjellig matkultur, og det kan gi indikasjoner på likhet og fellesskap, eller forskjeller og særegenhet. «Mat og kaffe kan bli viktig for identiteten din fordi det er en måte å skille seg fra de andre», påpeker

---

²³ Japansk pannekake med kål og kjøtt eller sjømat, som er dekket i sursøtsaus og majones.

²⁴ Sushi har i Norge gått fra å være et byfenomen til en ny nasjonal mattrend (Agnete Ryeng fra forskningsinstituttet Nofima) Allerede i 2008 spiste vi sushi for 271 millioner, og året etter var denne økningen på 30 prosent! (www.matoppskrift.no og www.fhl.no).

Elisabeth Fürst (Fürst i Kultiverte kopper. Universitas 17.04.2012 : 15)²⁵. Å bli anerkjent av andre er viktig i konstruksjoner av «oss» og «dem», og ikke minst i fremstillingen av seg selv. Det er gjennom å speile seg i dem utenfra at det en selv har blir meningsfullt. For Yuki og Haru er det flere grunner til at vi kan snakke om at mat er et viktig kosmopolitisk symbol for dem. De kan først og fremst vise seg frem som verdensvante ved å velge restauranter og mat som kommer utenfra, og de kan få utløp for sin *akogare* på hjemmebane. I tillegg til dette kan de gjennom samtaler få en bekreftelse på at det som er japansk er noe vi liker og anerkjenner, samtidig som de kan få seg selv bekreftet på denne måten. I disse samtalene bekrefter både vi og de at vi liker Japan, ikke minst japansk mat, og vil gi dem en følelse av særegenhet. I studentklubben bruker de også mat som et viktig kosmopolitisk symbol, hvor de kan vise de på innsiden at de er verdensvante. Som vi har tidligere har sett i avhandlingen er studentene opptatt av å ta med seg *omiyage* hjem fra sine reiser, for å vise de andre at de har vært utenfor Japan, og har med seg noe spesielt og spennende tilbake. *Omiyage*, og annen mat, blir derfor enkle og lett tilgjengelige symboler i fremstillingen av seg selv som kosmopolitisk både innad og utad i denne studentklubben.

Enkle kosmopolitiske uttrykk - ungdom som brikolører

Claude Levi Strauss (2002) sitt begrep om brikoløren er blitt brukt i flere studier av ungdomskulturer. Ungdom samler ofte på det de har tilgjengelig, og hva dette er kan skifte fort. Å snakke om ungdom som brikolører er derfor ofte blitt brukt i studier av mote, men kan også være nyttig når man studerer andre ungdomsmiljøer. Studentene i ACE ønsker å bruke, vise frem og dele de kosmopolitiske symbolene de har tilgjengelig, og spesielt mat er et slikt symbol som ofte går igjen i deres sosiale sammenkomster. Å ta i bruk det en har for hånden, er nettopp det Levi Strauss mener en brikolør gjør. Det er en person som går til verks med sine egne hender og tyr til usedvanlige hjelpemidler sammenlignet med hva en fagmann ville gjort. Brikoløren er i stand til å utføre en rekke forskjellige typer oppgaver, men i motsetning til ingeniøren innretter han ikke hver enkelt av dem etter sin tilgang til råmaterialer og redskaper som er tenkt ut og anskaffet med tanke på et prosjekt. Brikolørens spilleregel er alltid å klare seg med «det som man har for hånden», som til alt overmål er en blanding av

---

²⁵ For videre lesing se Fürst, Elisabeth (1995): Mat; et annet språk.

mye forskjellig, siden dets sammensetning ikke er knyttet til et pågående prosjekt.

Brikolørens prinsipp «det kan alltids komme til nytte», gjør at han ikke begrenser seg til å fullføre eller utføre: han «snakker» ikke bare med tingene, men også ved hjelp av tingene (Levi Strauss 2002: 38-43).

Å se på studentene i ACE som brikolører kan være et nyttig utgangspunkt for å forstå hvordan ungdommer i dagens japanske samfunn benytter seg av ting de har enkel tilgang på for å uttrykke seg selv, det være seg uttrykk for tilhørighet, identitet eller kosmopolitisme.

Studentene benytter seg av relasjoner med utvekslingsstudenter, konsum av mat, samt det å kjøpe produkter på reiser, i deres fremstillinger av seg selv som kosmopolitiske. På den måten snakker de med tingene de har tilgjengelig, og dette kan sees på som en form for

kosmopolitisme der individer plukker det som passer for ham eller henne fra andre kulturer.

Brikolører, som disse ungdommene, kan dermed også med andre ord beskrives som en form for konsumerkosmopolitisme. Klær, mat og teknologi er eksempler på ting kan man snakke med, og når dette kommer utenfra, kan man ta i bruk disse globale tingene på det lokale plan.

Enten det er med et bestemt mål og mening eller ikke, kan de ta i bruk dette for å gjøre fremstillinger av seg selv som kosmopolitisk mer troverdig. Gjennom multikulturelle samfunn og en globalisering av kapitalisme, vil flere få tilgang på mat, musikk, kunst, litteratur og mote fra hele verden. Imidlertid er dette enkle uttrykk for kosmopolitisme, som ved første øyekast synes å utvide til nye holdninger, men som ikke vil være en ordentlig test på

relasjoner mellom lokal solidaritet og det internasjonale samfunnet. (Vertovec og Cohen 2002: 1-22). Dette underbygger at til tross for at studentene møter utlendinger, kjøper ting og reiser rundt i verden så, og vi kan forstå dem som brikolører, eller i lys av

konsumerkosmopolitisme, så vil ikke dette nødvendigvis medføre at studentene er fullt ut kosmopolitiske. Ved at de benytter seg av det utenlandske, globale og fremmede for å få utløp for *akogare*, vil det fremstille dem som kosmopolitiske. Likevel vil de til slutt ende opp med å se tilbake på seg selv, noe som vil si at de kun speiler seg i «den andre».

AVSLUTNING

I dette kapittelet har jeg ved å bygge videre på forrige kapittel, om studentenes praksis av *uchi* og *soto*, og hvilke uttrykk det får i bruken av språk, bekledning og rom, sett hvordan de japanske ungdommene benytter ACE som en arena for å kunne fremstå kosmopolitiske. Ved å ta i bruk kosmopolitiske symboler, som blant annet mat, rekonstruerer de skiller mellom *uchi* og *soto*, i samarbeidet med utvekslingsstudenter. Gjennom å fremstille seg selv som kosmopolitiske, gir de også et inntrykk av at de inkluderer dem som kommer utenfra. Min analyse har hevdet at deres praksis likevel ender opp som ekskluderende, fordi de ikke inkluderer dem i sin innsidegruppe. Vi kan snakke om at deres praksis er hverdagskosmopolitisme ved at de tar i bruk det de har tilgjengelig fra andre deler av verden for å fremstille seg selv som verdensvante på et lokalt plan. *Eventet* «Jorda Rundt» er i så måte et eksempel som beskriver nettopp dette. Imidlertid er utvekslingsstudentene i liten grad involvert i utformingen av *eventet*, og når de i tillegg får egen oppmøtetid, blir de kun et ansikt utad for deres egne land. Det viser at studentenes praksis rekonstruerer skiller mellom *uchi* og *soto* i den delen av *eventet* de japanske studentene trenger utvekslingsstudentene, men at de benytter dem mest til å fremstille seg selv som verdensvante. Vi har også sett at studentene tar i bruk de symbolene de har bruk for, slik som mat, og at man kan snakke om dem som brikolører i denne konteksten.

For å forstå noe av motivasjonen for hvorfor disse studentene ønsker å være med i denne studentklubben har jeg sett på begrepet *akogare*, og hvordan studentklubben blir en arena der de kan få utløp for dette. Denne lengten kan forstås i større sammenhenger i det japanske samfunnet, men også at det henger sammen med Japans rolle i verden. Her går det to veier, de kan fremstå som kosmopolitiske ved å inkludere, fordi det å skulle fremstå kosmopolitisk også medfører en viss inkludering i form av en rekonstruksjon av skiller. Samtidig vil de i denne lengselen mot det utenfor, opprettholde skiller ved at det gjør at de må reflektere over seg selv i møter med «den andre». Dette vil, til tross for at det i stor grad opprettholdes skiller, ha et positivt aspekt, der utvekslingsstudentene får en mulighet til å delta i større grad med japanske studenter, samtidig som de japanske studentene kan fremstå som kosmopolitiske både innad og utad. Å lengte utover handler altså om å konstruere skiller mellom «oss» og «dem», og dette medfører at studentenes praksis fortsetter å opprettholde skiller mellom *uchi*

og *soto*, til tross for at de arrangerer *eventet* «Jorda Rundt» sammen. Dette samarbeidet fremstår dermed som et paradoks i denne konteksten.

Så langt har vi sett hvordan skiller mellom *uchi* og *soto* henger sammen med fremstillinger av seg selv som kosmopolitisk, og hvilke rekonstruksjoner man må gjøre i disse fremstillingene. Vi har sett hvordan de tar i bruk ulike kosmopolitiske symboler for å gjøre det, og at dette i stor grad kan forstås som *akogare*, som handler om å lengte utenfor seg selv. Siden man ikke kan lengte etter noe uten ha noe å speile seg i, kan vi snakke om at *akogare* også handler om konstruksjoner mellom «oss» og «dem». Kapittelet har også vist hvordan man kan snakke om studier av ungdommer som brikolører, uttrykt gjennom hverdagskosmopolitisme og konsumerkosmopolitisme, ved at de tar det de har tilgjengelig i sine fremstillinger, og at de benytter seg av dette i sitt lokale miljø. Vi skal nå se hvordan disse begrepene, som henger sammen, kan forstås videre i sammenheng med deres japanske nasjonale identitet, hvordan de bekrefter denne identiteten i deres hverdagsliv, og til slutt hvordan dette medfører at de fortsetter å reproducere skiller mellom *uchi* og *soto*.

Kapittel 6: *SOTO* – Praksis som reproducerer *uchi* og *soto*

Opprettholdelse av «oss» og «dem» i lys av *nihonjinron*

Så langt har vi sett at måten de japanske studentene skiller mellom *uchi* og *soto* på blir synlig gjennom deres praksis i møter med utvekslingsstudenter. De japanske studentene kan forstås som en innsidegruppe, som medfører at utvekslingsstudentene plasseres i utsidegruppen i denne konteksten. *Uchi* og *soto* vil påvirke alle sosiale relasjoner, og medfører at enhver situasjon av samhandling avhenger av kontekst. I kapittel fire så vi eksempler på studentenes praktisering av språk, bekledning og bruken av rom som viste hvordan de konstruerer skiller mellom *uchi* og *soto*. I kapittel fem så vi eksempler på hvordan dette kan rekonstrueres i andre kontekster, og at utvekslingsstudentene i noen grad ble inkludert i arrangementen av et *event*, men at denne inkluderingen i all hovedsak er et ledd i studentenes fremstillinger av seg selv som kosmopolitiske. For å fremstille seg selv på denne måten tar de i bruk kosmopolitiske symboler, slik som mat og ting, og i relasjoner med dem som kommer utenfra. Hvorfor det er viktig for dem å ha tilgang på disse tingene, og være i relasjon med «de andre» kan beskrives som *akogare*, en lengsel etter det som er utenfra. Det gjør at vi kan se de japanske studentenes motivasjoner for å bruke tid i denne studentklubben i et større perspektiv. I dette kapittel skal vi se hvordan vi ved hjelp av begrepet *nihonjinron*²⁶: myten om den japanske særegenhet, kan trekke flere linjer til det japanske samfunnet, og forhåpentligvis forstå mer av bakgrunnen for konstruksjoner av «oss» og «dem». Jeg vil vise ulike eksempler på hvordan deres praksis fortsetter å være ekskluderende, til tross for at de forsøker å inkludere utvekslingsstudenter i noen sammenhenger. De japanske studentene er opptatt av å fremstille seg selv som kosmopolitiske, og vi skal se hvordan de også er opptatt av å vise seg slik innad i gruppen. På den måten kan de orientere seg mot sin *uchi*-gruppe, og dermed i fellesskap få bekreftet sin identitet. Dette skal vi se er noe av det de selv påpeker i sin årsrapport, og at til tross for at de skriver at det er muligheter for utvikling og læring om andre kulturer og språk gjennom dette

---

²⁶ *Nihonjin* – japaner, *ron*-diskurs

arbeidet, mener de at ved å se utover sin japanske identitet, til slutt skal komme tilbake til den. Her ønsker jeg å vise leseren sammenhengen mellom *uchi* og *soto*, og hvordan dette igjen kan sees i lys av deres ønske om å fremstå som inkluderende og kosmopolitiske, samt hvordan disse fremstillingene er viktige for dem både innad i gruppen og utad. Det viser at de japanske studentene fortsetter å reprodusere skiller mellom «oss» og «dem», og at de likevel i stor grad ender opp med å være ekskluderende. Konstruksjoner mellom *uchi* og *soto* er ikke meningsfullt uten noen å skille seg fra, og på samme måte kan man ikke ha *akogare*, uten at det er noen «andre» å lengte etter. En slik balanse mellom det å lengte utover, men samtidig se innover, gjør at man må forhandle om fremstillinger av seg selv i møter med de utenfor. Japanere er ekstremt opptatt av å fremstille seg selv og sin kultur som unik, og det kan beskrives i diskursen *nihonjinron*: myten om den japanske særegenhet. Essensen i denne diskursen skal kunne forklare nettopp hva som er unikt med Japan, deres folk og kultur (e. g Dale 1986, Mouer and Sugimoto 1986, Befu 1987, Yoshino 1992 i Iwabuchi 2002: 6). Begrepet sprang ut av Japans sammenligninger med Vesten, og har derfor vært omfattende for identitetsbyggingen av den japanske nasjonale identitet (Befu 2001:10). Ved å se på studentenes praksis i lys av et slikt begrep som omhandler sammenligninger, kan det forklare hvorfor det fortsetter å reproduseres skiller mellom *uchi* og *soto* i denne klubben. Studentene bruker mye tid sammen med de andre japanske studentene. Jeg ønsker her å vise et empirisk eksempel på hvordan de bruker studentklubben som en arena for å fremstille seg som kosmopolitiske, men at dette gjøres i en setting der det ikke er utvekslingsstudenter til stede, som dermed vil medføre at det fortsetter å være lite samarbeid dem i mellom. Når de japanske studentene velger å bruke tid på å orientere seg innad i gruppen, og ikke invitere utvekslingsstudenter med i sosiale settinger, skal vi se at dette ikke vil øke graden av samarbeid, og nok et paradoks oppstår dermed i dette klubbarbeidet.

I tillegg til empiriske eksempler på studentens praksis som er ekskluderende, vil jeg for å videre underbygge dette benytte meg av sekundære kilder fra studentklubbens årsrapport, der studentene selv beskriver hvordan de best kan møte utvekslingsstudenter, hvordan det kan hjelpe dem til å se utover, men samtidig få bekreftet sin japanske identitet. Dette vil medføre at ekskluderende praksis fortsetter i denne klubben, og dermed også fortsetter å reprodusere skiller mellom *uchi* og *soto*. Japanernes teorier om egen særegenhet, gjorde at bøker om *nihonjinron* solgte flere kopier i Japan enn i noe annet land (Bruaset 2005:223). Fordi de er så opptatt av denne fremstillingen, vil også denne praksisen, og det å finne balansen mellom

innenfor og utenfor, virke både inkluderende og ekskluderende på en og samme tid. Det fungerer inkluderende for dem som er innenfor, men ekskluderende for dem som er utenfor.

VISJONER OM SAMARBEID

«Vår visjon er å tilby støtte og hjelp til utvekslingsstudenter, og oppmuntre til kommunikasjon mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter» (ACE årsrapport 2012:1, min oversettelse).

Som tidligere nevnt, befinner Japan befinner seg i en særstilling som et land som er «the Other that is not the Other enough» (Kelsky 2001: 29), noe som medfører at man kan snakke om Japan som et land som er hverken Øst eller Vest. I søken etter en nasjonal identitet har begrepet *nihonjinron* blitt et nasjonalt symbol, som skal hjelpe til med å finne japanernes plass i verden (Befu 2001:9). Hvordan de japanske studentene takler denne balansen mellom *akogare* og *nihonjinron* i møter med utvekslingsstudenter er temaet for dette kapitlet. Vi skal se hvordan balansen mellom *akogare* og *nihonjinron*, deres ønsker om å fremstå som kosmopolitiske, samt hvordan skiller mellom innenfor og utenfor er til stede i denne settingen. For å kunne bekrefte seg selv må man se utover, men samtidig se innover mot seg og sitt, og alle disse praksisene og begrepene vil derfor være til stede i slike prosesser.

Vårferien er over og det er igjen full deltagelse på studentmøter. Det synes som at alle de japanske medlemmene har vært ute på reise i løpet av ferien, og i etterkant av studentmøtene oppstår nå en ny aktivitet. De som ønsker det kan være igjen etter møtene i de neste ukene fremover for å få en presentasjon av reisene til de andre medlemmene har vært på. Dette gjøres ved hjelp av PowerPoint, bilder, og forklaringer fra medlemmene underveis. Etter fremvisningen er det åpent for samtaler, og at medlemmene kan stille spørsmål. Dette pågår i de neste fire ukene, og deltagelsen er stor. Det er ikke mange som går etter møteslutt, og det er mange som har spørsmål i etterkant. Det er stor variasjon i reisene som ungdommene har vært på. Misha har arbeidet frivillig på en båt med ungdommer fra hele verden. Hun er først ute med presentasjonen, og ved hjelp av PowerPoint med bilder og tekst tar hun oss igjennom denne reisen, arbeidet de gjorde, konferanser som ble holdt, dagliglivet på båten og andre

spennende ting hun har opplevd underveis. I tillegg til Misha, viser Saito frem sin reise til Skottland, Akiha viser frem sin reise til Frankrike, og de fem medlemmene som har vært i Disneyland i Tokyo, viser også frem sine opplevelser i en PowerPoint. Alle medlemmene som er til stede den dagen har besøkt Disneyland minst én gang, men de viser likevel stor interesse for denne gruppens reise. Studentene er opptatt av å vise frem bilder de synes viser best morsomme opplevelser de har hatt, som kan være annerledes fra det de er vant med fra Japan, eller spennende mat som de har spist. Alle presentasjonene avsluttes med at den som har vært ute på reisen deler ut omiyage fra stedet de besøkte, og de neste fire ukene smaker vi på kaker formet som Mikke Mus, sjokolade fra Hersley, tørket frukt og mye annet som medlemmene har kjøpt på sine reiser. Alle som er igjen for å se og høre om reisene til de andre medlemmene er engasjerte og interesserte i det de har å fortelle og vise frem. Det er mye latter og kommentarer underveis, og mange av medlemmene kommenterer at de selv ønsker å besøke mange av stedene som har blitt vist frem. Når presentasjonene er over og møtet avsluttes, er flere av samtalene mellom medlemmene i det de går ut, oppfølgende spørsmål om reiser og ferier til de som har hatt presentasjonene.

Kosmopolitiske fremstillinger av seg selv i uchi-gruppen

Noen kosmopolitter blir opptatt av å vise frem til verden det de har kommet over, og på den måten kanalisere dette inn i det lokale. Det man har oppdaget på sine reiser rundt i verden kan man vise frem, og dermed skape seg en meningsfull plass i samfunnet, gjennom det man har sett og fått tilgang til (Hannerz 1996: 110). Studentenes bruk av symboler kan forstås som en fremstilling av kosmopolitisk praksis, uten at de nødvendigvis er ekte kosmopolitter. Til forskjell fra *eventet* «Jorda Rundt» har vi sett hvordan studentene også kan bruke klubben som en arena for å vise frem til *uchi*-gruppen hva de har kommet over på sine reiser, og dermed kanalisere det inn i en lokal kontekst. Denne praksisen kan dermed også forstås som en form for hverdagskosmopolitisme. Da det ikke er utvekslingsstudenter til stede på studentmøter, vil ikke dette være en fremvisning som kan føre til utveksling av erfaring med utvekslingsstudenter eller gi noen grad av samarbeid eller fellesfølelse mellom japanerne og utvekslingsstudentene. Klubben fungerer som en arena for innsidegruppen, der de japanske studentene viser seg frem til hverandre, og på den måten fortsetter å være orientert inn mot det lokale. Etter som dette er en ekskluderende praksis i seg selv, forsetter skiller mellom *uchi* og

soto å reproduseres. Studentene kunne benyttet ACE som en arena for å vise frem japansk kultur til dem som kommer til landet, men som det empiriske eksempelet viser, er denne klubben i stor grad en viktig sosial arena for de japanske studentene seg i mellom. Klubben blir et sted der de kan møte andre med samme hobby som dem selv, og i så måte er klubben til en formalisert venneklubb. Ordene brobygging og utveksling, som ACE selv beskriver er deres visjoner, skaper ikke samarbeid mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter når utvekslingsstudentene sjelden opptrer i samme arena som de japanske studentene. I studentklubben, som først og fremst er til for økt samarbeid med japanske studenter og utvekslingsstudenter, er ekskluderende praksis som bruken av språk, ulik bekledning og ulik oppmøte tid eksempler på paradokser som oppstår i denne konteksten. Når studentene i tillegg bruker denne klubben som en arena for deres innsidegruppe, uten å invitere eller innlemme utvekslingsstudenter, ser vi at dette også er et paradoks som utspiller seg her. Saito (2009) har undersøkt japanske studenters tilknytning til andre land. Han argumenterer for at tilknytningen de føler til andre land ikke behøver å gå på bekostning av deres japanske identitet, men at de finner slik tilknytning meningsfull gjennom for eksempel populærkultur, natur eller forestillinger de har om andre land. Interesser og kontakt med dem utenfra spiller en viktig rolle for studentene i denne tilknytningen, og det medfører at de kan balansere det japanske og de inntrykkene de får utenfra. Dette trenger ikke å være enten eller for studentene han har studert, og Saito argumenterer videre for at det i det moderne Japan, hvor hverdagsliv i stor grad er påvirket av både mennesker og ting utenfra, vil også mennesker som ikke er immigranter eller reisende utvikle tilknytninger som går utenfor nasjonale grenser og dermed bli kosmopolitiske (Saito 2009:77). Samtidig som deres praksis er ekskluderende mot dem som kommer utenfra, kan de japanske studentene i ACE, gjennom tilgjengelige kosmopolitiske symboler, føle tilknytning til andre land gjennom dette klubbarbeidet. Som vi har sett er det flere ulike måter deres praksis fungerer ekskluderende på, og som viser at de er opptatt av de sosiale relasjonene de har til de andre japanske studentene som er i deres innsidegruppe. Dette viser at studentene i denne klubben kan få utløp for sin *akogare*, fremstå som kosmopolitiske, men at det også er viktig for dem å få bekreftet sin japanske identitet gjennom deres deltakelse i ACE.

NIHONJINRON – MYTEN OM JAPANSK SÆREGENHET

Det å bli sett av andre, og måten en fremstiller seg selv til andre på, synes å være viktig for studentene i denne studentklubben. Japansk selvrepresentasjon har lenge spilt en viktig rolle i landet, og er det som kan beskrives i begrepet *nihonjinron*. Denne diskursen er formulert på den japanske særegenhet, og går ut på å sammenligne andre kulturer med Japan, for så å lande på at Japan er unikt. Alt det vi har til felles med japanerne har en tendens til å drukne i orientalsk musikk og det ensidige. Vi skulle tro at japanerne selv var interessert i å nyansere denne fremstillingen, og slå i stykker stereotypene ved å vise landet i all sin variasjon.

Imidlertid ser vi at dette ikke er tilfelle, og at en stor del av japansk selvrepresentasjon i media har snarere forsterket bildet av landet som fremmed og utilgjengelig. Det er de mest ekstreme utslagene av dette som blir beskrevet som *nihonjinron* (Tørring 2005:115). På bakgrunn av dette er det i Japan blitt produsert mengder av bøker som forsøker å vise at japanerne er et unikt folkeslag, både fysiologisk, kulturelt, lingvistisk og historisk. I rekken av dette kom det også absurde uttalelser fra japanske statsledere, slik som at japanernes tarmer var lengre enn amerikanernes, og derfor ikke egnet seg til å spise kjøtt (*Shanghai star* Tørring 2005: 116). Dette kan fremstå som komisk, men denne myten om den unike japaneren har vært et viktig ledd i den nasjonale identitetsbyggingen som har foregått i etterkrigstiden (Tørring 2005:116). *Nihonjinron* beskriver altså ekstreme utslag av identitetsbygging som har foregått i Japan, og japanerne vil nok i dag være enige i at de ikke har lengre tarmer enn for eksempel amerikanerne. Fordi denne diskursen har vært med på å definere hvordan japanere ser på seg selv, er dette et nyttig begrep for å kunne se på konteksten til studentklubben ACE.

Nihonjinron er ikke et objektivt begrep, og det finnes også dem som påpeker at det å skulle skille seg fra andre, og å være unik, ikke alltid er positivt (Dale 1986: 15). Som unik vil man være ekskluderende, og skape grenser for inkludering det kan være vanskelig å krysse, noe som igjen medfører at *nihonjinron* vil være inkluderende for dem som allerede er innenfor, men ekskluderende for dem står utenfor. Skiller mellom «oss» og «dem» vil bare fungere når man blir akseptert utenfra. Fordi Japan beskrives som landet mellom Øst og Vest har det oppstått et spenningsforhold mellom *akogare* og *nihonjinron*, er dette grunnen til at den japanske regjeringen har brukt så mye tid på å spre *nihonjinron* både innenfor og utenfor Japan. Gjennom forsøk på å internasjonalisere Japan, skape aksept av utlendinger, og ved at de i dag har flere muligheter til å reise ut i verden, har dette ført til at de i større grad er blitt eksponert for andre kulturer. Denne kontakten med de utenfor har medført større

selvbevissthet, og det å identifisere seg selv og deres kultur innenfor en prosess av internasjonalisering er derfor blitt så viktig (Befu 2001:82).

I møte med japanerne opplevde jeg ofte at både andre utvekslingsstudenter og jeg bekreftet oss selv ved å sammenligne hva som var likt, og hva som var unikt i de ulike landene vi kom fra. Mange av mine samtaler med de japanske studentene dreide seg ofte om velkjente assosiasjoner om Norge, slik som nordlys, snø og fjorder. Vi har alle et ønske om å være unike. I Japan har imidlertid slike forestillinger om egen særegenhet fått ekstreme utslag, og Dale (1986) skriver at Japan er blitt et land der de er blitt unike i det å skulle være så unike som de tror (Dale 1986:26). *Nihonjinron* kan derfor være en del av forklaringen på hvorfor skiller mellom *uchi* og *soto* konstrueres mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter i ACE. Gjennom stadig å konstruere og rekonstruere skiller mellom innside og utside, i dette tilfellet mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter, er dette med på å opprettholde bildet av seg selv som japanere som unike. Deres presentasjoner og syn på «oss» og «dem» vil være påvirket av forholdet mellom *akogare* og *nihonjinron*, og igjen påvirke hvordan de takler møter med «de andre».

Ikke glem hvem du er!

«Det å tenke krysskulturelt kan stimulere medlemmene i klubben, og man kan oppdage nye holdninger ved å være deltaker i ACE. Samarbeid med internasjonale studenter vil også gjøre at man kan se bort i fra sin japanske identitet, men til slutt få den bekreftet igjen» (Ace årsrapport 2012:13, min oversettelse).

ACE beskriver altså selv i sin årsrapport at man gjennom arbeidet i studentklubben kan få bekreftet sin japanske identitet. Det kan hjelpe dem til å reflektere over deres japanske identitet i møte med utvekslingsstudenter. Det blir derfor viktig for dem hvordan de fremstiller seg innad i gruppen, fordi de gjennom en fremstilling av seg selv som kosmopolitisk i *uchi*-gruppen, kan kanalisere dette til å få sin egen identitet bekreftet. Ved at dette utelukkende gjøres i *uchi*-gruppen kan de i fellesskap være enige om deres særegenhet, og i den grad styrke deres fellesskapsfølelse som gruppe. Når denne klubbens visjoner er å

øke samarbeid mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter, ved å skape møter og relasjoner dem i mellom, fremstår dette målet med klubben som et paradoks. Det er påfallende at det er i deres møter med utvekslingsstudenter at de uttrykker en form for *nihonjinron*, som vil medføre at de kan få bekreftet sin særegenhet. Deres fremstillinger av seg selv som kosmopolitiske både innad og utad, vil derfor være nettopp fikserte fremstillinger, og ikke ha den grad av inkludering som de i noen settinger viste. Utvekslingsstudentene vil aldri bli fullt akseptert i *uchi*-gruppen, men bare være en del av gruppen i ulike kontekster. De ønsker på mange måter å fremstå som inkluderende, og de lar seg inspirere av dem de møter, men de opprettholder i størst grad skiller mellom *uchi* og *soto* som igjen bekrefter dem selv og deres japanske identitet. Det viktige for dem er hvordan de blir sett av andre, og da i all hovedsak hvordan de blir sett av de japanske medlemmene innad i gruppen. På denne måten kan de japanske studentene vise at de er en del av en japansk kontekst, der opprettholdelsen av relasjoner med andre japanere er viktig. Spesielt er mekanismene de bruker i språket, for å tydeliggjøre forholdet mellom *senpai* og *kohai*, viktig for vise at de forstår skiller mellom *uchi* og *soto* også innenfor vertikale relasjoner. Til tross for at studentene frivillig møter de andre, er det denne ekskluderende praksisen som ender opp med å være orientert innover mot det japanske, som viser seg i denne studentklubben.

AVSLUTNING

I dette kapittelet har jeg ved hjelp av begrepet *nihonjinron*, myten om den japanske særegenhet, sett hvordan de japanske studentenes praksis, til tross for fremstillinger av seg selv som kosmopolitiske og inkluderende, til slutt ender opp med å være ekskluderende. I forrige kapittel så vi hvordan de arrangerer *eventet* «Jorda Rundt», og at for å gjennomføre dette *eventet* rekonstruerte de skiller mellom innside og utside i noen sammenhenger. Dette gjorde de ved å inkludere utvekslingsstudentene i den delen av *eventet* utvekslingsstudentene var nyttige for dem. Til tross for at de inkluderes her, er dette en fremstilling av dem selv som kosmopolitiske, der de kan ta i bruk symboler, og benytte seg av ACE som en arena for japanske studenter som liker å reise. De vil i dette arbeidet til slutt kunne bekrefte sin japanske identitet, og dermed styrke innsidegruppen. Deres konstruksjoner av *uchi* og *soto* kan forstås i en større kontekst der de forsøker å balansere *akogare* og *nihonjinron* innenfor dagens Japan, og kan forklare deres motivasjoner for å være med i denne klubben. Deres

hverdag består også i å balansere skiller mellom *uchi* og *soto* i sosiale relasjoner, og vi har sett hvordan det også påvirker deres oppfatning av egen identitet som japansk. De japanske studentenes konstruerte skiller mellom *uchi* og *soto* kan rekonstrueres i møte med utvekslingsstudenter, men ender likevel opp med å reproduseres, når studentene benytter studentklubben som en arena for å bekrefte sin egen identitet. Som brikolører, der de tar for seg det de har tilgjengelig, muliggjøres dette gjennom de kosmopolitiske symbolene de har tilgang til.

Også i dette kapitlet har vi sett eksempler på paradokser som oppstår i disse møtene. Det synes som at de japanske ungdommene gjennom å eksponere seg selv for «de andre», likevel ender opp med å være ekskluderende gjennom praksis som gjør at de kan fortsette å reprodusere skiller mellom *uchi* og *soto*. Klubben blir derfor i all hovedsak en arena for japanske ungdommer, de de kan møtes, arrangere *event* de liker, vise hva de har sett og fått tilgang på gjennom sine reiser, uttrykke seg globalt på det lokale plan, og derfor samtidig være i sin japanske kontekst. Tanken om at dette er en sosial arena for japanske studenter til å skaffe seg venner, i en klubb som tillater dem å være i kontakt med omverdenen, fremstår dermed som nok en bekreftelse på forståelsen av dem som en *uchi*-gruppe. Deres visjoner om brobygging og utveksling blir ikke oppfylt, når klubben fremstår som å være til for japanske studenter som liker å reise, med det målet å gjenskape seg selv som unik japaner. Skiller mellom innside og utover konstrueres og rekonstrueres derfor innenfor denne studentklubben, og til tross for deres fremstillinger av seg selv som kosmopolitiske og inkluderende, så vil deres praksis fortsette å reprodusere skiller mellom oss og dem. Dette gjør at denne studentklubben i stor grad ekskluderer nettopp dem som er ment å inkluderes.

Kapittel 7: OPPSUMMERENDE BEMERKNINGER

Denne avhandlingen tar utgangspunkt i to hovedproblemstillinger: Hvordan konstruerer og rekonstruerer de japanske studentene i klubben grenser mellom *uchi* og *soto* i denne studentklubben, og hvordan kan de ta i bruk kosmopolitiske symboler i fremstillinger av seg selv som verdensvante og inkluderende gjennom deres praksis for å skille mellom *uchi* og *soto*. I avhandlingen har vi sett hvordan japanske studenters praksis av språk, bruken av bekledning og rom konstruerer et skille mellom *uchi* og *soto*, og dermed i stor grad ekskluderer utvekslingsstudentene som klubben er til for. Videre har vi sett på deres samarbeid i utforming av *event*, og hvordan de japanske studentene må rekonstruere skiller mellom *uchi* og *soto* for å kunne gjennomføre *eventet* «Jorda Rundt». Likevel fremstår samarbeidet som noe studentene gjør for å kunne få utløp for sin *akogare*, det å lengte etter det uoppnåelige andre, og fremstille seg selv som kosmopolitiske. Ved å inkludere utvekslingsstudenter i denne fremstillingen, vil de japanske studentene gjennom relasjonene med de utenfra, gjøre fremstillinger av seg selv mer troverdige. De japanske studentene er opptatt av hvordan de fremstår innad i innsidegruppen, og benytter klubben i stor grad for å bekrefte seg selv og sin *nihonjinron*. Vi har derfor sett hvordan denne klubben som er til for samarbeid, likevel reproducerer skiller mellom innside og utside, til tross for hvordan de japanske studentene i fremstillingene av seg selv fremstår som både inkluderende og kosmopolitiske.

I kapittel fire viste jeg gjennom empiriske eksempler at bruken av japansk på studentmøter gjør at terskelen er høy for at utvekslingsstudenter skal komme på møtene. Av den grunn inkluderes ikke utvekslingsstudentene i klubben i stor grad, og innlemmes dermed heller ikke i deres innsidegruppe. Jeg demonstrerte blant annet hvordan språket innad i gruppen fungerer inkluderende for de japanske studentene, ved at de kan vise at de forstår de sosiale kodene i de vertikale relasjonene mellom *senpai* og *kohai*. Ved bruken av japansk får derfor konstruksjoner mellom *uchi* og *soto* ulike uttrykk i de horisontale relasjonene, enn de gjør i de vertikale relasjonene innad i gruppen. Kapittelet hadde også eksempler på hvordan de bruker

bekledning som en mekanisme for å skille mellom «oss» og «dem». Det å være en del av en *uchi*-gruppe medfører både rettigheter og plikter. Ettersom de japanske studentene ikke forventer deltakelse, eller ønsker å inkludere utvekslingsstudentene på evalueringsmøter, underbygger forståelsen av at de japanske medlemmene i studentklubben kan sees som en innsidegruppe. Utvekslingsstudentene blir dermed en utsidegruppe de kan speile seg i.

I kapittel fem viste jeg videre at denne forståelsen av innside- og utsidegrupper i studentklubben kom til uttrykk da de japanske studentene og utvekslingsstudentene sammen skulle arrangere *eventet* «Jorda Rundt». Dette *eventet* medførte at de japanske studentene måtte inkludere utvekslingsstudenter og dermed rekonstruerer skiller mellom *uchi* og *soto* i noen grad. Jeg hevdet at motivasjonene for dette likevel ligger i fremstillingen av seg selv som kosmopolitisk. Gjennom bruken av kosmopolitiske symboler, som varer og mat, og gjennom relasjoner med dem utenfra, fremstiller de seg selv som verdensvante. I denne settingen er de opptatt av hvordan de selv fremstår utad til de besøkende, og dette *eventet* fremstår i så måte tilsynelatende inkluderende. Utvekslingsstudentenes deltakelse på *eventdagen* er med på å gi deres fremstillinger autentisitet og gir studentene troverdighet som kosmopolitter. Kapittelet viste også et spesifikt eksempel på hvordan ungdommene tar i bruk lett tilgjengelige kosmopolitiske symboler som mat for å kunne fremstå verdensvante. De er interessert i å spise mat som kommer utenfra, og gjør dette også i sammenhenger der de møter «de andre». Å lengte til det som er utenfor, og som i mange sammenhenger er uopnåelig, beskrives i Japan som *akogare*, og det kan forklare noe av motivasjonen for hvorfor disse ungdommene deltar i ACE. Gjennom studentklubben kan de få utløp for sin *akogare* gjennom å møte «de andre». Da kan de fremstå som moderne og globale gjennom å være i relasjon til dem som kommer utenfra.

Dette ligger til grunn for det siste analysekapittelet mitt, som også omhandler studentenes fremstillinger av seg selv med bakgrunn i skiller mellom oss og dem. I dette kapittelet så vi imidlertid hvordan studentene også forsøker å fremstille seg selv som kosmopolitiske innad i gruppen, gjennom å presentere bilder og dele ut omiyage fra reiser de har vært på. På den måten kan de få bekreftet sin identitet i felleskapet, der reising, utenlandsk mat og fremmede kulturer står sentralt. Denne måten å bekrefte sin identitet på har fått spesielle uttrykk i Japan, og kalles gjerne for *nihonjinron*. Fordi ungdommene bruker tiden på samhandling med innsidegruppen, og utvekslingsstudenter ikke inkluderes når de viser frem sine reiser, vil deres praksis fortsette å være ekskluderende for utvekslingsstudentene. På den måten får

studentene en arena der de kan fremstille seg som kosmopolitiske på et lokalt plan. Dette kan sees i større sammenheng til det japanske samfunnet og diskurser om *nihonjinron*.

Japan er et moderne land, som i høyeste grad fortsetter å være preget av sine kulturelle tradisjoner fra Asia. Landet beskrives ofte som et land som står midt mellom Øst og Vest, og i mange sammenhenger beskrives det som hverken det ene eller det andre. Ungdommene som vokser opp i det japanske samfunnet bør derfor forstås i kontekst av Japans posisjon i et globalt og moderne verdensbilde. Utdanningssystemet de er en del av, samt diskurser som *akogare* og *nihonjinron* er noe de japanske studentene må forholde seg til daglig. De forsøker å balansere en hverdag med fremstillinger av seg selv som både global og lokal, innenfor grenser mellom innside og utside. Japanske ungdommer må ta stilling til dette, og det spesielle i denne konteksten er imidlertid hvordan det skjer i praksis i møter med dem utenfra i denne studentklubben. Studentene som er medlem i ACE oppsøker selv de som er utenfra, og må dermed ta stilling til *uchi* og *soto*, og det som kommer utenfra i enda større grad når de samtidig skal forholde seg til sin lokale forankring. Det er nettopp hvordan ungdommene forholder seg til disse prosessene jeg finner interessant med mitt felt, og som har vært søkelyset i denne oppgaven. Dette samarbeidet med dem utenfra muliggjorde også at jeg i feltarbeidet mitt kunne se på gruppedynamikken både innad og utad i en spesifikk gruppe. Det fremsto tidlig i feltarbeidet hvordan språket fungerer inkluderende og ekskluderende avhengig av hvem de japanske studentene samhandler med, og at visjoner om samarbeid om *event* ikke bidro til inkludering av utvekslingsstudenter. I tillegg har mekanismer som ulik bekledning og oppmøtetid vært eksempler på praksis som heller ikke var inkluderende. Det har gjennom hele feltarbeidet vært synlig at de japanske studentenes praksis har reproduisert skiller som har virket inkluderende for de japanske studentene, men ekskluderende for utvekslingsstudentene. Til tross for deres ønske om å fremstå som kosmopolitiske, så vil denne praksisen fortsette å reproducere disse skiller mellom innside og utside i denne studentklubben, og dermed vil deres visjoner om samarbeid fremstå som et paradoks.

Studier av *uchi* og *soto* er som nevnt sentralt i studier av Japan, og det finnes mye litteratur på temaet. Jeg har selv valgt å benytte meg av denne dikotomien i mine analyser, og av den grunn plasserer denne avhandlingen seg innenfor teorier om det japanske samfunnet. Å ta i bruk slike velkjente dikotomier gjør at man står i fare for å reproducere noe man allerede er klar over. Utgangspunktet for denne oppgaven er basert på praksis, og jeg har valgt å tolke dynamikken mellom innside og utside i lys av teorier jeg fant nyttig for datamaterialet mitt.

Det er dog viktig å merke seg at denne oppgaven tar utgangspunkt i en liten gruppe. Det er i denne spesifikke konteksten jeg har observert disse praksisene av *uchi* og *soto*, og som jeg har forsøkt å forstå i en større sammenheng ved å trekke inn begreper som kan peke på tendenser i det japanske samfunnet. Når Øst og Vest sammenlignes, og man speiler seg i «den andre», har oppgaven søkt å vise hvordan de japanske ungdommene i studentklubben forholder seg til dette spenningsforholdet i deres hverdag.

Det har vært både interessant og spennende å jobbe med en så sentral del av studier om Japan. *Uchi* og *soto* er studert i det japanske samfunnet i alle tider, men det har vært interessant å se på de praktiske uttrykkene skiller mellom innside og utside får i sammenheng med bruken av kosmopolitiske symboler. På bakgrunn av min empiri kunne avhandlingen også tatt andre veier. Det kunne vært interessant benytte Erving Goffman og hans teorier om hvordan vi fremstiller oss selv i samhandling med andre (Eriksen 2010:58). Det kunne også vært interessant å se empirien i lys av Thomas Hylland Eriksen sin forståelse av identitet når han snakker om «identitet er det man ser når man ser seg i speilet», og at de ulike sosiale gruppene og kategoriene vi tilhører vil gjøre oss til dem vi er (Eriksen 1997). Analyser på bakgrunn av Benedict Andersons teorier om «forestilt felleskap», nasjonal tilhørighet og nasjonalisme er også teorier det kunne være interessant å trekke inn (Anderson 2006[1983] i Eriksen 2010: 268). Til slutt vil jeg også nevne at jeg kunne ha valgt Pierre Bourdieu og hans begrep om sosiale klasser til å beskrive feltet mitt. Bourdieu snakker om bruken av symboler for å kunne konvertere én type kapital, inn til noe annet og dermed «skifte klasse» (Eriksen 2010:152). De japanske ungdommene, tilhørende middelklasse i det japanske samfunnet, kunne også gitt mange andre interessante analyser. Nettopp fordi teorier om *uchi* og *soto* er så fremtredende i det japanske samfunnet, valgte jeg denne retningen for analyser av datamaterialet mitt. I et moderne samfunn har det vært interessant å se hvordan japanske ungdommer takler møter med «de andre». Med denne avhandlingen har jeg vist leseren hva slags arbeid som gjøres i denne studentklubben samt hvilke paradokser som oppstår i møter mellom de som er innenfor og utenfor. Ikke minst har vi sett hvordan disse ungdommenes hverdag preges av både det globale og det lokale, og hvordan de speiler det japanske samfunnet i studentklubbens kontekst.

VIDERE ARBEID FOR ACE

Til tross for at samarbeidet kan fremstå som ikke-eksisterende mellom de japanske studentene i ACE og utvekslingsstudentene, mener jeg likevel at en slik studentklubb både er viktig og et positivt bidrag til økt samarbeid mellom de japanske studentene og de som kommer på utveksling. Flere *event*, som ikke har stått sentralt i denne oppgaven, men som ACE arrangerer, er basert på japanske høytider og tradisjoner. I tillegg er de ansvarlige for å dele ut informasjon til utvekslingsstudenter og arrangere velkomstfest når de ankommer universitetet. Dette gir utvekslingsstudentene en mulighet for et innblikk i japansk kultur, og det gir dem også settinger de kan møte nye mennesker i. Det kan være mange utfordringer å ta stilling til når man ankommer et nytt land. Til tross for at utvekslingsstudentene i stor grad ender opp med å tilbringe tid med andre utvekslingsstudenter, er studentklubben også viktig fordi den skaper en arena hvor utvekslingsstudentene kan møte andre studenter i samme situasjon. På samme måte vil det også være en viktig arena for de japanske studentene, siden de også gjennom deltakelse i denne studentklubben kan skaffe seg venner og treffe andre studenter med samme interesser som dem. Til tross for at klubbarbeidet fremstår som overfladisk og paradoksalt, har flere av de japanske medlemmene og utvekslingsstudentene holdt kontakten etter at utvekslingsstudentene har reist tilbake til sine respektive hjemland. Flere av de japanske medlemmene har reist på besøk til studenter som har vært på utveksling ved universitetet, de sender hverandre gaver i posten og fortsetter å holde kontakten gjennom Facebook og Internett. Derfor mener jeg at dette samarbeidet også har flere positive aspekter, selv om kontakten mellom studentene ikke har den store graden av samarbeid som det er tiltenkt. Til tross for at flere av utvekslingsstudentene påpeker at det ikke er lett å bli kjent med japanere, sier samtlige at de har spennende og lærerike opphold i landet, og alle jeg snakket med utforsket allerede muligheter for å kunne komme tilbake til Japan.

I en verden som blir stadig mer sammenknyttet ved hjelp av teknologi, reising og Internett, er en slik klubb for økt samarbeid med de utenfor et viktig bidrag for å kunne skape nye holdninger blant dagens unge japanere. Det legger til rette for positiv kontakt på tvers av kulturer, og dette er en erfaring ungdommene i stadig økende grad vil kunne trenge i samfunnet. Å være med i en studentklubb som ACE vil være et steg i riktig retning for å oppnå nye holdninger mellom «oss» og «dem». Gjennom studentklubben vil deres møter med de andre forhåpentligvis være med på å bryte ned noen barrierer, og åpne opp for at de

japanske studentene kan se forbi stereotypier, og dermed også rekonstruerer skiller mellom innside og utside. Dette kan også bidra til at måten man ser på seg selv og hvilke fremstillinger man gjør, vil få et positivt uttrykk, og samtidig at de forskjellene man møter hos «den andre» vil kunne aksepteres, slik som en kosmopolitt har ønsket om. Disse prosessene gjør studentklubben til en nyttig sosial arena for å kunne skape nye perspektiver og holdninger i et globalt og moderne samfunn. De kan her få muligheter til å balansere mellom *akogare* og *nihonjinron*.

«Vi ønsker å motta internasjonale studenter, og gjøre deres start på studentlivet ved universitetet en god start, og vi ønsker å planlegge event som kan gjøre internasjonale studenter og japanske studenter glade. Vi ønsker å utvikle oss selv, og utveksle gjennom vår filosofi; «exchange, intermediate, volunteer»» (ACE årsrapport 2012:15, min oversettelse).

Med de ønsker og mål som ACE uttrykker for denne studentklubben kan vi se positivt på deres videre arbeid. De japanske ungdommene vil gjennom ACE fortsette å jobbe aktivt for å øke samarbeid mellom japanske studenter og utvekslingsstudenter. Å la seg eksponere for «de andre» kan sies å være et steg i riktig retning for rekonstruksjoner av skiller mellom innside og utside.

LITTERATURLISTE

Abrams, Dominic and Michael J. Hogg (2004): *Collective Identity: Membership and Self-Conception in Self and Social Identity* ed. Brewer, Marilynn B. and Miles Hewstone. Oxford: Blackwell Publishing. Side 148-154.

Bachnik, Jane M (1994): *Introduction: UCHI/SOTO: Challenging our Conceptualization of Self, Social Order, and Language in Situated Meaning. Inside and outside in Japanese self, society and language* ed. Bachnik, Jane M. and Charles J. Quinn Jr. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Bachnik, Jane M (1994)[1992]: *Kejime: defining a shifting self in multiple organizational modes in Japanese Sense of Self* ed. Rosenberger, Nancy R. Melbourne: Cambridge University Press.

Befu, Harumi (2001): *Hegemony of Homogeneity. An Anthropological Analysis of Nihonjinron*. Melbourne: Trans Pacific Press.

Breaden, Jeremy (2013): *The Organisational Dynamics of University Reform in Japan. International inside out*. New York: Routledge

Brewer Marilynn. B (2001): *Ingroup Identification and Ingroup Conflict. When does ingroup love become outgroup hate?* in *Social Identity, Intergroup Conflict and Conflict Reduction* ed. Ashmore D. Richard, Lee Jussim and David Wilder. New York: Oxford University Press.

Brewer, Marilynn B. and Miles Hewstone (2004): *Introduction in Self and Social Identity* ed.

Brewer, Marilynn B. and Miles Hewstone. Oxford: Blackwell Publishing. Side 1-3.

Brown, Penelope and Stephen C. Levinson (1987) [1978]: *Politeness. Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bruaset Marit (2005): *Nasjonalisme i etterkrigstidens Japan – med skolen som hovedarena i Vinduer mot Japan. Perspektiver på samfunn, kultur og språk* ed. Grønning, Terje.

Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Clammer, John (2000): *Received Dreams: Consumer Capitalism, Social Process, and the Management of the Emotions in Contemporary Japan in Globalization and Social Change in Contemporary Japan* ed. Eades J.S, Tom Gill and Harumi. Melbourne: Trans Pacific Press.

Clammer, John (2000): *Received Dreams: Consumer Capitalism, Social Process, and the Management of the Emotions in Contemporary Japan in Globalization and Social Change in Contemporary Japan* ed. Eades J.S, Tom Gill and Harumi. Melbourne: Trans Pacific Press.

Side 204

Calhoun Craig (2002): *The Class Consciousness of Frequent Travelers: Toward a Critique of Actually Existing Cosmopolitanism*. Lastet ned 03.11.2012 fra

<http://saq.dukejournals.org/content/101/4/869.full.pdf>

Dale, Peter N. (1986): *The Myth of Japanese Uniqueness*. Bristol: Croom Helm

Dieterle, Christof (2005): *McDonaldization and Cosmopolitanism – Investigations in modern and postmodern thought*. Seminar Paper 22. September 2005. Grin Verlag. 32 sider.

Ellington, Lucien (2009): *Japan*. California: Greenwood Publishing Group.

Eriksen, Thomas Hylland (2010) [1993]: *Små steder – store spørsmål. Innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Eriksen, Thomas Hylland (1997): *Flerkulturell forståelse* ed. Eriksen, Thomas Hylland. Lastet 15.03.2013 fra <http://folk.uio.no/geirthe/Flerkultur.html>

Eriksen, Thomas Hylland og Halvor Finess Tretvoll (2006): *Kosmpolitikken. En optimistisk politikk for det 21. århundre*. Skien: Cappelen.

Fangen, Katrine (2010) [2004]: *Deltakende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Fürst, Elisabeth (2013): Kultiverte kopper. Universitas, årgang 67, utgave 12. Onsdag 17. april 2013. side 15.

Grandum, Svein (2005): *Japans fokus på teknologi og innovasjon i Vinduer mot Japan. Perspektiver på samfunn, kultur og språk*. ed. Grønning, Terje. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Goeckler, Jamie Lousie (2010): *Uchi-Soto (Inside-Outside): Language and Culture in Context for the Japanese as a Foreign Language JFL Learner*. In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Master of Arts in Teaching International Languages. A Thesis Presented to the Faculty of California State University, Chico. Lastet ned 15.03.2013 fra <http://csuchico-dspace.calstate.edu/bitstream/handle/10211.4/267/11%2028%202010%20Jaime%20Louise%20Goeckler.pdf?sequence=1>

Goodman, Roger (2007): The Concept of Kokusaika and Japanese Educational Reform. *Globalization, Societies and Education*. 5:1, 71-87. Lastet ned 25.02.2013 fra <http://www.tandfonline.com/loi/cgse20>

Hannerz, Ulf (1996): *Transnational Connections. Culture, people, places*. London: Routledge.

Hannerz, Ulf (2006): Two Faces of Cosmopolitanism: Culture and Politics.

Statsvetenskapelig Tidsskrift 2005, årg 107 nr 3 s 199-213.

Hendry, Joy (2003)[1987]: *Understanding Japanese Society*. London: Routledge.

Hisato, Saito (2009): Chapter 1. Cosmopolitanism in the Age of Globalization. Lastet ned 27.02.2013 fra

http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/63789/hsaito_3.pdf?sequence=1

Hopper, Pau l(2007): *Understading Cultural Globalization*. Cambridge: Polity Press.

Iwabuchi, Koich i(2002): *Recentring globalization. Popular culture and Japanese transnationalism*. London: Duke University Press

Kalland, Arne(1986): *Japan bak fasaden*. Oslo: Cappelen.

Kawasaki, Ken'ichi (1994): Youth Culture in Japan. Social Justice. Vol 21. No. 2 (56), Japan Enters the 21 st Century (Summer 1994), side 185-203. Lastet ned 23.04.2013 fra <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/29766814.pdf?acceptTC=true>

Kelsky, Karen (2001): *Women on the Verge. Japanese Women, Western Dreams*. Durham: Duke University Press.

Kondo, Dorinne (1990): *Crafting Selves: Power, Gender, and Discourses of Identity in a Japanese Workplace*. Chicago: University of Chicago Press.

Kuwayama, Takami (1994)[1992]: *The reference other orientation in Japanese sense of Self* ed Rosenberger, Nancy R. Melbourne: Cambridge University Press.

Lebra, Takie Sugiyama (1976): *Japanese Patterns of Behavior*. Hawaii: University of Hawaii Press.

Levi-Strauss, Claude (2002): Det konkrete Vitenskap i Den ville tanke side 21-56. Spartacus. SOSANT 2000 kompendie 13. Juli 2010. Universitetet i Oslo.

Metraux, Daniel A (2001): *Under the Gaijin Gaze: Essays on the Education & Attitudes of Japanese College Women*. Lincoln: Writers Club Press.

Mitsui, Hideko (2010): Longing for the Others. Traitors Cosmopolitanism in Social Anthropology Volume 18, Issue 4. Artikkel først publisert online: 3. November 2010.

Nakane, Chie (1970): *Japanese Society*. California: University of California Press.

Nowicka Magdalena and Maria Rovisco (2009): *Introduction: Making Sense of Cosmopolitanism in Cosmopolitanism in Practice* ed. Nowicka Magdalena and Maria Rovisco. Surrey: Ashgate Publishing Limited.

Quinn J. Charles Jr (1994): *The Terms Uchi and Soto as Windows of on a World in Situated Meaning. Inside and Outside in Japanese Self, Society and Language* ed. Bachnik, Jane M. and Charles J. Quinn Jr. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Rosenberger, Nancy R. (1994): *Indexing Hierarchy through Japanese Gender Relations in Situated Meaning. Inside and Outside in Japanese Self, Society and Language* ed. Bachnik Jane M. and Charles J. Quinn Jr. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Rygg, Kristin (2005): *Kommunikasjon med japanere: Reelle eller tillærte forskjeller?* i *Vinduer mot Japan. Perspektiver på samfunn, kultur og språk* ed. Grønning Terje. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Store Norske Leksikon (2005-2007): Lastet ned 28.02.2013 fra http://snl.no/Japan_%E2%80%93_historie_%E2%80%93_1/Historisk_oversikt

Takeuchi, Yukari (2002): *Shudan Ishiki: Japanese Group Consciousness in The Japanese Mind: Understanding Contemporary Japanese Culture* ed. Roger, Davies and Osamu Ikeno. Massachusetts: Tuttle Publishing.

Tørring, Magne (2005): *Japanere som oss. Murakami Haruki og Yoshimoto Banana – og vårt bilde av Japan i Vinduer mot Japan. Perspektiver på samfunn, kultur og språk* ed. Terje Grønning. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Vertovec Steven and Robin Cohen (2002): Chapter One. Introduction: conceiving cosmopolitanism in *Conceiving Cosmopolitanism: Theory, context and practice* ed. Vertovec Steven and Robin Cohen. Oxford: Oxford University Press. Side 1-22. Lastet ned 10.01.2013 fra https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:BSGERpmrW9kJ:www2.warwick.ac.uk/fac/so/c/sociology/staff/emeritus/cohenr/research/papers/cosmopolitan2.pdf+&hl=no&gl=no&pid=b1&srcid=ADGEESgNIFIoXT0wCyByfK8IwXlFxbq2sei-qwa_GwUt-DuOFDbN5ftR1kVx3IfGSiPP93gt0WpQy-mKwZCOWNq04G0iJInoucYdj9a9erzQaagwExJfI6Ns2EzrYQGvKILhixjdBuO&sig=AHIEtbR0rZaSuHjVkpVVG47jKfWxQtJloA

Werbner, Pnina (2008): *Introduction: Towards a New Cosmopolitan Anthropology in Anthropology and the New Cosmopolitanism* ed. Werbner, Pnina. Oxford: Berg.

Wetzel, Patricia J. (1994): *A movable self: The linguistic indexing of uchi and soto i Situated Meaning. Inside and Outside in Japanese Self, Society and Language* ed. Bachnik Jane M. and Charles J. Quinn Jr. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

VEDLEGG 1

QUESTIONNAIRE

Please circle around your answer

1. Gender:

Man   Woman

2. Age:

3. University:

What year:

4. Where are you from?

Japanese   Exchange Student

5. How often do you come to ACE meetings?

Every week   2-3 times a month   Once a month   More seldom

6. How often do you go to event arranged by ACE?

Every event   Some event   None

7. Do you meet ACE members outside of meetings or event?

Yes   No

If 'yes': How often?

Several times a week

A few times a month

More seldom

If 'yes': Are they japanese or exchange student?

Japanese student

Exchange student

If 'yes': What do you usually do together?

Studying

Party/Social event

8. How long have you been a member of ACE?

0-6 months

6-12 months

1 year or more

9. Why did you choose this studentclub?

Please write_____

10. Are you a member of any other studentclubs?

Yes   No

If 'yes': How many?

One more

More than one